

C 18956

Pod. č. 4

Příloha k č. 00607/55

~~PŘÍSNĚ TAJNĚ~~

EV. ČÍS. 360

Stupeň utajení zrušen
RMO č. 22/1999.

VOJENSKÁ MYSL

5

1955

YDÁVÁ MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

ОБС АН

СОДЕРЖАНИЕ

Военско-политická část

Plukovník Josef Škop a major Čestmír Berka: Politické zajištění útočného boje v ho- rách	3
---	---

Operační umění a taktika

Major František Heřman a inženýr podplukovník Václav Příbyl: Mechanisovaná armáda jako rychlá sku- pina	8
Plukovník Jaromír Vyhnaněk: Průlom připravené obrany nepřitele v noci	21
Generál-major Ján Lipový: Útok mechanisované divise v noci při rozvíjení průlomu	29
Podplukovník Josef Jindra: Zásady organisace a vedení obranného boje za používání atomových zbraní	40
Generál-major Ladislav Hrubeš: Některé úvahy o použití mechanisované divise střeleckého sboru zaujímajícího obranu v prvním sledu armády	49
Inženýr plukovník Ing. Jaroslav Moždík: Prostředky maskování v soudobé válce se zřetelem na nové prostředky prů- zkumu	68

Operační a bojová příprava

Podplukovník Alois Chládek: Výklad některých operačních pojmů	93
Major Ladislav Jaček: K otázkám metody a organisace ope- račně taktické přípravy	105

Zprávy o vojenskovědecké práci vojenských akademií

Připravují se významné vědecké konfe- rence ve Vojenské akademii Klementa Gottwalda	107
---	-----

Kritika a bibliografie

Hlavní rysy operačního umění Sovětské armády v deseti drtivých úderech	110
---	-----

Informace o obsahu zahraničních vojenských odborných časopisů

Военно-политическая часть

Полковник Иосиф Шкоп и майор Чест- мир Берка: Политическое обеспечение наступатель- ного боя в горах	3
---	---

Оперативное искусство и тактика

Майор Франтишек Гержман и инженер подполковник Вацлав Пршибил: Механизированная армия как подвиж- ная группа	8
Полковник Яромир Выгнанек: Прорыв подготовленной обороны против- ника ночью	21
Генерал-майор Ян Липовый: Наступление механизированной дивизии ночью при развитии прорыва	29
Подполковник Иосиф Индра: Принципы организации и ведения обо- ронительного боя при применении атом- ного оружия	40
Генерал-майор Ладислав Грубеш: Некоторые соображения о применении механизированной дивизии стрелкового корпуса, занимающего оборону в первом эшелоне армии	49
Инженер полковник Инж. Ярослав Мож- дик: Средства маскировки в современной вой- не принимая во внимание новые сред- ства разведки	68

Оперативная и боевая подготовка

Подполковник Алоиз Хладек: Объяснение некоторых оперативных понятий	93
Майор Ладислав Ячек: К вопросам метода и организации опера- тивно-тактической подготовки	105

Сообщения о военнаучных работах в военных академиях

Подготавливаются научные конферен- ции в Военной академии Клемента Готт- вальда, имеющие особое значение	107
--	-----

Критика и библиография

Главные черты оперативного искусства Советской Армии в 10 решающих ударах	110
--	-----

Информация о содержании заграничных военных специальных журналов

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV

Pr. č. 124

JEN PRO GENERÁLY A DŮSTOJNÍKY
ČS. LIDOVÉ ARMÁDY

VOJENSKÁ MYSL

Časopis ministerstva národní obrany

Ročník pátý

5

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1955

»Rychlý vývoj v oboru vojenské vědy a vojenského umění vyžaduje řešit tvůrčím způsobem mnoho problémů a otázek. Dosud však nemůžeme být plně spokojeni s rozvojem vojenskovědecké práce, jejíž význam den ze dne roste. Je zapotřebí v celé armádě oživit vojenskovědeckou práci, a to na všech velitelských stupních, ve štábech, ve školách a především v akademiích. Naše akademie jako střediska vojenské vědecké práce si musí uvědomit svou vedoucí roli na tomto odpovědném úseku. Musí ještě více pomáhat vojskům, předávat jim své poznatky a závěry a tím účinněji pomáhat k plnění úkolů při výcviku a výchově vojsk.

Ve vědecké práci nutno projevovat větší smělost v řešení nových otázek. Nepochybně jí prospěje více kritiky i více diskuse ať na stránkách vojenských časopisů nebo na vojenských konferencích.

Tak jako velkou studnicí poučení jsou pro nás bojové zkušenosti z Veliké vlastenecké války, tak nyní v míru nutno více studovat zkušenosti ze cvičení jednotek, útvarů a svazků, vyhodnocovat vědecky bohatý materiál k zevšeobecňování a závěrům s cílem, zdokonalit formy a způsoby bojové činnosti vojsk, jejich výcvik a výchovu a k rozpracování nových otázek vojenské teorie. Přitom výsledky taktických cvičení mají nejen zachycovat dosažené úspěchy, ale i nedostatky v přípravě vojsk. Vše to dává cenné závěry vědeckým pracovníkům k rozpracování otázek vojenské teorie.

Tedy ještě ve větší míře je nutno usměrňovat úsilí vojenskovědecké práce a tvůrčí mysl na využití nejnovějších výsledků vědy ve vojenství.«

(Z projevu prvního náměstka ministra národní obrany generál-plukovníka Bohumíra Lomského při ukončení studia frekventantů Vojenské akademie Klementa Gottwalda dne 15. 9. 1955.)

VOJENSKO - POLITICKÁ ČÁST

POLITICKÉ ZAJIŠTĚNÍ ÚTOČNÉHO BOJE V HORÁCH

Plukovník Josef Škop a major Čestmír Berka

Ve Veliké vlastenecké válce bojovaly v horách často celé svazky a někdy i svazy. V současné době by již tak dost obtížné podmínky boje v horském terénu byly ještě ztíženy možností použití atomových zbraní nepřítelem, i když horský terén omezuje do jisté míry dosah účinků atomových úderů a často poskytuje hojně míst chránících proti nim.

K úspěšnému vedení boje a k politické práci za těchto podmínek je třeba osvojit si nejen praktické zvyklosti v používání zbraní a řízení boje, ale též formy, metody a organizaci stranickopolitické práce.

Všeobecné zásady platné pro politické zajištění útočného boje v normálních podmínkách platí i pro útočný boj v horách. Ale protože útočný boj v horách má nadto významné charakteristické zvláštnosti, musí nutně mít i politická práce své charakteristické znaky. Horský terén tak vtiskuje zvláštní ráz nejenom způsobu útočného boje, ale i způsobu řízení a uskutečňování politické práce.

Použití atomových zbraní nepřítelem, který je v obraně, lze předpokládat především na směrech našeho hlavního úderu v horských průsmycích, v úžlabinách a v soutěskách, v nichž nepřítel zjistí větší seskupení našich vojsk. I za použití atomových zbraní vtiskuje horský terén boji zvláštní charakteristické rysy. Okruh účinků výbušných atomových zbraní: tlaková vlna, radioaktivní záření, tepelné a světelné záření bude zvlněným terénem značně deformován. V prostoru omezeném horskými stěnami budou účinky atomového výbuchu intenzivnější. Na neporostlých stěnách způsobí kamenité laviny, které budou ohrožovat naše jednotky v údolí závaly. Radioaktivní prach se bude houževnatěji udržovat v údolí, zvláště tehdy, kdy jej nebudou moci odvanout větry vanoucí kolmo z průběhu údolí. Tato okolnost povede nepřítele k rozsáhlému použití prchavých i trvalých otravných látek nejen na naše zálohy, ale i na první sledy.

Stejně důvody povedou k plnému využití bojových radioaktivních látek, které budou poměrně stále působit v tom případě, kdy vítr nebude moci zamožené ovzduší odvanout. Z těchto důvodů bude důležité v takových místech provádět intenzivnější chemický a radiační průzkum. Političtí pracovníci tu budou muset zaměřit svou činnost k zvýšení bdělosti u všech jednotek co se týče protiatomových a protichemických opatření, zvláště proto, že se v boji v horách útočícím jednotkám, majícím iniciativu, otvírají velké možnosti protipatření k zabránění použití atomových zbraní obráncem, neboť možnost použití atomových zbraní je právě v horách omezen na malý počet prostorů, které můžeme poměrně s velkou pravděpodobností určit. A tato okolnost znovu potvrzuje jednak nutnost přímé součinnosti politických orgánů s orgány velitelskými, jednak nutnost houževnatějšího provádění politické práce.

Horský terén často rozděluje boj jednotek v samostatné útočné směry, ztěžuje součinnost a spojení mezi nimi. Úkolem politické práce ve štábech a u bojujících jednotek proto bude zajistit, aby se horské pod-

mínky neprojevily zhoubně ve výsledku boje. Polní řád (sbor, divise) praví, že hlavním druhem útočné činnosti v horském a zalesněném terénu je průlom nepřátelské obrany podél cest nebo údolím, spojený s obchvatem nebo obejítím přes hory. To žádá na politických pracovnících, aby se soustředili na soustavnou výchovu aktivního, iniciativního a odvážného, úporného bojovníka a velitele na všech velitelských stupních.

Bedřich Engels ve své stati »Horská válka« hovoří takto o způsobu vedení boje v horách: »...možnost obejít nepřítele více než vyrovnává sílu obranných posic, na které útočit čelně bylo by často úplným šilestvím. Střežit všechny cesty, po nichž posice může být obcházena, znamenalo by pro bránící se stranu takové rozptýlení sil, že by byla neprodlená porážka jistá. V nejlepším případě mohou být pouze pozorovány a odráženy obchvatu musí záviset na rozumném využití záloh a na síle úsudku i rychlosti velitelů jednotlivých oddílů; a přece má-li z tří nebo čtyř obcházejících kolon jen jedna úspěch, ocitá se bránící se strana v tak těžké situaci, jako kdyby měly úspěch všechny. Se strategického hlediska má tedy útok v horské válce rozhodně převahu nad obranou.«

Z těchto hlubokých Engelsových myšlenek o horské válce, z nichž nic nezastaralo, vyplývá, že nic nemůže být pro boj v horách zhoubnější než pasivní bojovník a velitel. Uskutečnění této vysoké aktivity ve způsobu vedení boje bude záviset především na důkladné politické přípravě. Musí se zaměřit k výchově těchto vojenských ctností:

- rozhodnosti a úpornosti,
- rozumné tvůrčí iniciativy a promyšlenosti,
- předvídání vývoje boje,
- předvídání a odhalování činnosti a protipatření nepřítele,
- odvahy k rozumnému riskování.

Politický pracovník musí přivést každého velitele na všech stupních i jednotlivého bojovníka k poznání, že vítězství závisí na vysoce aktivním, smělém a úporném boji, na stálém obchvacování a obklíčování nepřítele a jeho ničení po částech.

Ale horský terén ovšem naproti tomu předpokládá i možnost vlastního obklíčení nepřítelem.

S tohoto hlediska pak politická práce bude připravovat jednotky na takovou možnost a názorně jim ukáže, že je možno v horách lépe než v jiných podmínkách bojovat v obklíčení a poutat jednotky nepřítele tak dlouho, až bude našimi zálohami obklíčen a zničen.

Způsob vedení boje v horách za soudobých podmínek více než kdy jindy žádá důrazně konkrétní vedení politické práce. Její těžiště bude v průběhu boje u vlastních bojujících jednotek. Tak jako se decentralisují pro vedení boje posilové dělostřelecké, ženijní, spojovací prostředky a prostředky protiatomové ochrany, je nutné decentralisovat i orgány a prostředky stranickopolitické práce. Jenom takováto decentralisace může zabezpečit požadovanou konkrétnost politické práce.

Podle vývoje boje je pak třeba mít odvalu k tomu, přenechat rozhodující iniciativu nižším politickým pracovníkům a orgánům v jednotkách bojujících na samostatných útočných směrech. Takováto situace bude vždycky zkouškou plánovitosti a organisovanosti, iniciativy, aktivity při volbě metod, forem a prostředků stranickopolitické práce.

I když zdůrazňujeme právě v tomto údobí rozvíjení vlastního boje v hloubce nepřátelské obrany nutnost smělé iniciativy ve vedení stra-

nickopolitické práce, přece jen tato iniciativnost vcelku nesmí být nikdy živelná, nýbrž musí ve všech jednotkách a ve všech údobích boje směřovat k zabezpečení aktivity boje a k splnění hlavního úkolu střeleckého sboru.

Jak zajišťovat jednotné řízení stranickopolitické práce při decentralisovanosti boje v jeho vlastním průběhu?

Jednotné řízení stranickopolitické práce je třeba zabezpečovat již v přípravném období, v němž budou političtí pracovníci v těsné spolupráci s velitelem a štábem na všech velitelských stupních tvůrčím způsobem předvídat okolnosti, které by mohly v průběhu vlastního boje ohrožovat a narušovat jednotnost velení a řízení stranickopolitické práce. Politický pracovník se pak v tomto smyslu soustředí na podrobnou, vyčerpávající, ale při tom konkrétní přípravu podřízených politických pracovníků pro nastávající boj formou informací, instrukcí, besed, školení atd.

Zvláště pro útočný boj v horách a pro jeho politické zabezpečení je charakteristické to, že zatím co v přípravném období může být volně využito všech forem stranickopolitické práce (tisku, názorné agitace, školení, přednášek, aktivů, schůzí a p.), sám průběh boje nám obvykle znemožní využívat většiny těchto forem a prostředků. Obvykle budeme nuceni používat omezených forem a prostředků, jako je především individuální působení politických pracovníků, stranických a mládežnických funkcionářů. Osobní příklad bude pak rozhodujícím prostředkem stranickopolitické práce. Právě pro tuto omezenost prostředků je na politických pracovnících, aby vedli stranické a mládežnické organizace k nejvšestrannějšímu využívání těch prostředků, které jsou po ruce.

Právě proto, že musíme zabezpečovat konkrétnost politické práce decentralisováním politických orgánů a prostředků, úloha plánu a plánovitosti vystupuje v této formě boje v daleko významnější úloze než v jiných formách boje.

Překonávání velkých horských výšek při výstupech pěšky často s nutností přenášet těžká břemena a pomáhat často i lidskou silou při přesunu bojových prostředků, to vše velmi vyčerpává síly bojovníků v mnohem větší míře než v obvyklých podmínkách boje.

Pro politické orgány a politické pracovníky z toho vyplývá, aby pozorně sledovali stupeň únavy bojovníků, míru jejich bojovosti a podávali pravdivé, věcné a nepřepjaté informace velitelům, aby velitelé mohli reálně hospodářit s využíváním lidské síly, neboť nebude mít cenu, jestliže jednotka dospěje k plnění rozhodujícího bojového úkolu fyzicky vyčerpaná a nebude mít sil k jeho splnění.

Možnost zranění v horském terénu je daleko větší a jeví se jinak než v obvyklých podmínkách. Kamenité závaly, laviny, pády stromů, možnost fraktur a vyvrtnutí údů při překonávání obtížného terénu, odražené rotující střepiny a střely od kolmých horských stěn a úlomky skal jsou stálým nebezpečím pro život bojovníka. Také na tyto okolnosti musí politický pracovník pamatovat ve stranickopolitické práci.

Velké rozdíly teploty, ve dne velká vedra a v noci mrazy, žádají na politickém pracovníkovi, aby bděl nad materiálním zabezpečením jednotek také v tomto směru.

Je tu ještě jedna okolnost, která bude v horách klást velké požadavky na vojska. V horském terénu bude zpravidla malá rozpojitelnost půdy, která bude většinou skalnatá. Ve výchozím položení ke zteči bu-

dou muset vojska protiatomové úkryty často budovat ve skále, což bude vyžadovat od bojovníků velké pracovní vypětí, obětavost a iniciativu. Politická práce bude se muset zaměřovat na výchovu k houževnatosti a vytrvalosti. Zvláště stranické a mládežnické organizace budou muset v tomto směru sehrát velkou úlohu.

Úkolem politických orgánů na štábech všech stupňů bude dbát na uskutečňování plynulé práce štábů, odstraňovat všechny nepříznivé momenty, které by ji mohly rušit. Důležitý úkol politického aparátu ve štábu tkví potom v tom, aby štábní pracovníci dokázali pružně změnit formy a prostředky své práce, aby dokázali marxisticky vycházet ze zvláštností konkrétní situace boje v horách a nepřenášeli pasivně a formálně zásady naučené v obyčejných podmínkách boje do těchto zvláštních podmínek. Zabezpečení a kontrola plnění rozkazů velitelů jsou stejně důležité jako v obyčejných podmínkách, ale pro rychlý spád boje a velmi proměňující se situace je potřeba, aby se političtí pracovníci zaměřovali na neprodlené plnění rozkazů. Nepřehlednost, častá pokrytost horského terénu umožňuje dobře utajené manévry sil a prostředků a je na politických pracovnících, aby měli velitele k plnému a tvůrčímu využívání těchto vlastností horského terénu.

Zvláštnosti boje v horách, které si vyžadují určitých fyzických a morálně politických kvalit bojovníků a zároveň i velitelů, o nichž jsme hovořili, staví stranickopolitické orgány před důležitý a odpovědný úkol podat neskreslené a hodnověrné politické kádrové informace a charakteristiky velitelům pro správné rozmístění a využití všech pracovníků štábu, velitelů a politických pracovníků při plnění konkrétního bojového úkolu — útočného boje v horách.

Na politických pracovnících a orgánech všech velitelských stupňů leží těžiště zabezpečení součinnosti civilního obyvatelstva s bojujícími jednotkami. Takováto spolupráce je nesmírně důležitá. Umožňuje vlastním jednotkám rychle se orientovat v neznámém terénu, odhalovat a využívat nepříteli neznámých skrytých stezek a cest k obejití a napadení nepřítele z boku a z týlu. Využívání civilního obyvatelstva musí být co nejvšestrannější, na př. při podpoře partyzánského boje, při sladění akcí partyzánských skupin s bojovou činností vojsk, při opravě a udržování horských cest, při dopravě ženiijních prostředků, munice, zásob a při přesunu raněných.

Politické orgány, stranické a mládežnické organizace musí být věrnými pomocníky svých velitelů při upevňování vojenské kázně a musí zaměřit svou činnost hlavně na neustálé upevňování autority velitelů za těžkých podmínek velení v horských podmínkách, na zajištění příkladnosti všech komunistů a mládežníků, na propagaci požadavků příslušných a řádů, na trvalou péči o materiální potřeby vojáků, na sledování nálad, v kterých se budou odrážet důsledky obtížných podmínek bojové činnosti. Zvláště při provedení atomového úderu nepřítelem bude třeba věnovat velkou pozornost otázkám udržení vytrvalosti, houževnatosti, organizovanosti a kázně. Tu bude důležité, jak budou umět političtí pracovníci využívat úspěšného použití vlastních atomových zbraní k pozvednutí morálního ducha vojsk a nadchnout je k rozvinutí úspěchu vzápětí za atomovým úderem.

Velmi důležitá bude politická práce s vyčleněnými jednotkami, které mají ovládnout čáry a jednotlivé objekty v hloubce obrany. Při boji v horách musí političtí pracovníci v každém případě zabezpečovat udržení

ní tempa, útoku, aby nebylo umožněno nepříteli organisovat úpornou obranu na mezilehlých postaveních, čímž by se zpomalil náš postup a zvýšily naše ztráty v boji. Političti pracovníci musí při plánování politické práce vycházet z těchto zásad:

- útočný boj v horách je jeden z nejtěžších druhů boje a proto je nutno hledat nejúčinnější formy a metody stranickopolitické práce odpovídající těmto těžkým podmínkám boje,
- při útočném boji v horách se jeví nutnost důkladné plánovité přípravy politického zabezpečení v přípravném období,
- při zajištění politické práce na štábech je třeba mít na paměti, že je třeba neustále zajišťovat manévr a narůstání sil z hloubky s tím, že úspěch útoku záleží v zajištění jeho vysokého tempa, rychlého rozdělení a zničení nepřitele po částech,
- předem připravit stranickopolitické orgány na samostatnou politickou práci u útvarů a jednotek bojujících na jednotlivých směrech.

Soudobý boj v horách zvyšuje požadavky na bojové a morální vlastnosti vojsk, na kvalitu bojové a politické přípravy, na organisaci součinnosti a na tělesnou vytrvalost vojsk. Proto je třeba již v míru v politické práci položit těžiště práce na zajišťování vysoké úrovně bojového výcviku, což přinese kladné výsledky v boji zvláště za složitých a těžkých podmínek boje v horách za použití atomových zbraní.

OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

MECHANISOVANÁ ARMÁDA JAKO RYCHLÁ SKUPINA

Major František Heřman a inženýr podplukovník Václav Příbýl

Použití nových bojových prostředků umožňuje v soudobé útočné operaci rozhodný a hluboký průlom obrany nepřítele s následujícím obklíčením a zničením jeho silných uskupení.

Umožňuje rychlé rozvinutí útoku, předstihující nepřítele v manévru zálohami k vytváření nové obrany na připravených týlových postaveních.

Mechanisovaná armáda je jedním z hlavních prostředků rozvíjení operačního úspěchu a její význam za použití atomových zbraní se v tomto směru zvláště zvyšuje.

I. Složení mechanisované armády, její úloha, úkoly a možnosti

Mechanisovaná armáda se zpravidla skládá ze čtyř tankových a mechanisovaných svazků, z armádní kanonové dělostřelecké brigády, protiletadlové dělostřelecké divise, protitankové dělostřelecké brigády, ženijní brigády a spojovacího útvaru.

Poměr mezi tankovými a mechanisovanými svazky může být různý a závisí především na rázu úkolu, který bude mechanisovaná armáda plnit.

Kromě organických prostředků mechanisovaná armáda jako frontová rychlá skupina podle povahy úkolu a množství prostředků, které má velitel frontu k dispozici, může být posílena na příklad raketometnou brigádou, 1 až 2 protiletadlovými divisemi, ženijní brigádou, chemickým praporem, po případě částí chemického praporu zatarasovacího. Při zasazení se jí zpravidla podřizuje jeden stíhací a jeden bitevní letecký sbor.

Mechanisovaná armáda má celkem 9 000 až 10 000 vozidel, což činí za pohybu na šesti komunikacích délku kolem 90 až 100 km na každé ose.

Mechanisovaná armáda může za určitých podmínek působit v rámci frontu v prvním sledu spolu s vševojskovými armádami, nebo se jí použije jako frontové rychlé skupiny (FRS).

V prvním sledu může působit při průlomu spěšně zaujaté obrany. Průlom provádí samostatně ve svém pásmu. Po zdolání taktické hloubky musí zaměřovat své úsilí do operační hloubky a působit jako rychlá skupina.

V některých případech, na př. není-li taktická hloubka obrany veliká, nemá-li nepřítel silné zálohy, jakož i při spolehlivém umlčení nepřítele atomovými zbraněmi, může být mechanisované armády použito rovněž v prvním sledu při průlomu připravované obrany.

Je-li připravená obrana nepřítele hluboká a má-li nepřítel silné zálohy, bude mechanisovaná armáda jako rychlá skupina zasazena až po prolomení taktické hloubky, v soudobých podmínkách zpravidla již první den operace, k rozvinutí taktického úspěchu v úspěch operačního nebo strategického významu.

Možnosti mechanisované armády

Mechanisovaná armáda při složení z dvou mechanisovaných divisií a dvou tankových divisií může při použití dvou mechanisovaných divisií a jedné tankové divise v prvním sledu (nepočítaje druhý sled — tankovou divisií) vytvořit na šířce 18 km tuto taktickou hustotu:

— v praporech

2 mechanisované divise	10 praporů
1 tanková divise	6 praporů

celkem 16 praporů,

t. j. 0,8 praporu/km;

— v tancích a samohybných dělech

2 mechanisované divise	474 tanků a samohybných děl
1 tanková divise	240 tanků a samohybných děl

celkem 714 tanků a samohybných děl

t. j. 39 tanků a samohybných děl/km;

— v dělostřelectvu

2 mechanisované divise	390 hlavní
armádní kanonová děl. brigáda	36 hlavní
1 tanková divise	85 hlavní
raketometná brigáda	36 hlavní (posilová)

celkem 547 hlavní,

t. j. 30 hlavní/km;

— v protiletadlovém dělostřelectvu

2 mechanisované divise	148 hlavní
1 tanková divise	64 hlavní
protiletadlová dělostřelecká divise	104 hlavní
2 protiletadlové dělostřel. divise	208 hlavní (posilové)

celkem 524 hlavní,

t. j. 29 hlavní/km;

— v ženijních prostředcích

2 mechanisované divise	6 ženijních rot
1 tanková divise	3 ženijní roty
ženijní brigáda	12 ženijních rot
ženijní brigáda (posilová)	12 ženijních rot

celkem 33 ženijních rot,

t. j. 1,7 ženijní roty/km.

Pro přechod řeky má mechanisovaná armáda při zesílení jednou ženijní brigádou celkem $3\frac{1}{3}$ souprav SMS — celkem 655 bm mostu. Mimo organické pásové plovoucí transportéry (u každé divise 21) může být zesílena 1 až 2 rotami velkých obojživelných vozů (t. j. 45 až 90 vozidel).

Z á v ě r : Hustota dělostřelectva — 30 děl a minometů na 1 km průlomového úseku při průlomu obrany spěšně zaujaté nepřitelem je malá a musí se zvětšit palbou tanků přímou střelbou nebo přibráním tanků a samohybných děl z 2. sledu mechanisované armády ke střelbě ze zakrytých postavení.

K zabezpečení ochrany vojsk protiletadlovým dělostřelectvem za použití atomových zbraní je třeba 30 až 35 hlavní na 1 km fronty (pro

druhé sledy 1,5 hlavní na 1 km²). Má-li mechanisovaná armáda jen organické prostředky, je třeba zesílit přikrytí stíhacím letectvem.

Z naznačených možností je patrné, že mechanisovaná armáda je mohutným prostředkem rozvíjení operačního úspěchu a že je s to s úspěchem uskutečňovat samostatnou bojovou činnost na celou hloubku frontové operace.

II. Plánování zasazení mechanisované armády

Mechanisovaná armáda použitá jako rychlá skupina rozmisťuje se v době plánování operace zpravidla v prostoru soustředění. Ten bývá od předního okraje vzdálen více než 80 km. Mechanisované armádě se určuje prostor do 600 km².

Z prostoru soustředění se mechanisovaná armáda přesunuje zpravidla v noci před útokem po pěti až osmi komunikacích do vyčkávacího prostoru.

Zabezpečení úpravy těchto komunikací, jejich uvolnění pro přesun a regulaci uskutečňuje svými prostředky front nebo armáda, jejímž pásmem komunikace prochází.

Ve vyčkávacím prostoru musí být umístěna rozptýleně za bojovými sestavami střeleckých sborů prvního sledu, t. j. ve vzdálenosti 30 až 35 km od předního okraje. Taková vzdálenost je účelná proto, že frontová rychlá skupina bude zpravidla zasazena do průlomu již v první den operace (obvykle v druhé polovině dne) za předpokladu úspěšného rozvíjení průlomu, vytvořeného použitím atomové zbraně.

Druhé sledy vševojskové armády prvního sledu frontu se musí rozmisťovat stranou od směru úderu tak, aby neztěžovaly pohyb frontové rychlé skupiny k čáře zasazení do průlomu; vzdálenost druhých sledů armád od předního okraje je průměrně 30 až 35 km, čili je stejná jako vzdálenost vyčkávacího prostoru rychlé skupiny.

Někdy se nemusí do vyčkávacího prostoru přesunout, jestliže není dále než 80 km, ale zasazuje se do průlomu přímo z prostoru soustředění. V tom případě je nutno určit ji výchozí prostor poblíž bývalého předního okraje nepřátelské obrany.

V každém případě je třeba určit výchozí čáru a čáru rozvinutí. Výchozí čára se určuje ve vzdálenosti 15 až 20 km, čára rozvinutí 3 až 5 km před čarou zasazení. Na výchozí čáře se jednotky mechanisované armády rozčleňují a postupují se zkrácenými vzdálenostmi k čáře rozvinutí, kde se rozvinují do bojové sestavy k zasazení podle zámyslu velitele mechanisované armády.

Na výchozí čáře mohou jednotky rychlé skupiny uskutečnit krátkou zastávku k uspořádání a doplnění.

Jestliže se mechanisovaná armáda přesunuje na čáru zasazení přímo z prostoru soustředění (je-li blíže než 80 km od předního okraje), musí zahájit přesun ihned, nejpozději však do 2 hodin po začátku všeobecného útoku.

Zasazení mechanisované armády může být uskutečněno ve dvou základních variantách podle síly a organisovanosti odporu nepřítele na čáře zasazení.

Při slabém a neorganisovaném odporu nepřítele v důsledku jeho rozbití v taktické hloubce může být zasazení mechanisované armády provedeno z chodu jen s rozvinutím předsunutých odřadů.

Při silném a organisovaném odporu bude zpravidla třeba k úspěšnému a včasnému zasazení rychlé skupiny rozvinout její první sled a provést krátkou dělostřeleckou, leteckou, po případě atomovou přípravu.

Frontová rychlá skupina (mechanisovaná armáda) může být zasazena do průlomu ihned po průlomu druhého pásma obrany nepřítele, to znamená na vzdálenost 30 km od předního okraje v druhé polovině nebo ke konci prvního dne operace. Někdy může být zasazena do průlomu i na druhý den operace, přímo do boje o pásmo armádních záloh nepřítele. Zasazení frontové rychlé skupiny se musí uskutečňovat v širším pásmu než za obvyklých podmínek, aby bylo zabezpečeno rozčlenění vojsk. Pro mechanisovanou armádu zasazovanou do průlomu s dvěma divisemi v prvním sledu je třeba určovat čáru zasazení v šířce nejméně 15 km.

Hlavní podmínkou úspěšné činnosti frontové rychlé skupiny je důkladná organisace součinnosti mezi frontovou rychlou skupinou a těmi vševojskovými armádami, v jejichž pásmu se zasazuje.

III. Organisace součinnosti

Součinnost mechanisované armády s vševojskovými armádami, letectvem a výsadkovým vojskem organisuje velitel frontu. Musí být uskutečňována podle zámyslu operace, podle situace a úkolů, které stojí před mechanisovanou armádou.

Součinnost budou zpravidla organisovat přímo velitelé vojsk a štáby v procesu příprav operace.

V období rozvinutí operačního úspěchu součinnost mezi mechanisovanými a vševojskovými armádami bude záležet v společném pronásledování uskupení nepřítele, ve vedení střetného sražení s hlubokými zálohami nepřítele s cílem zničit je, ve zvyšování úsilí vševojskových armád za pomoci mechanisované armády a v boji mechanisované armády se silnými uskupeními nepřítele. Při přípravě útočné operace je tato součinnost určována celkovým plánem operace frontu podle období operace určenými úkoly armády; součinnost detailněji organisuje velitel frontu v průběhu rozvinutí operace v souvislosti s konkrétní situací.

Při organisování součinnosti mechanisované armády s vševojskovými armádami je třeba mít na zřeteli, že při použití atomových zbraní mechanisovaná armáda při činnosti v operační hloubce obrany nepřítele, se zřetelem k využití účinků atomových zbraní a k nutnosti rychlého spojení s výsadkem, bude odtržena od vševojskových armád na značnou vzdálenost, větší než dříve. V důsledku toho činnost mechanisované armády v operační hloubce obrany nepřítele bude prováděna hlavně v součinnosti s výsadkovým vojskem a letectvem, s mechanisovanými armádami vlastního nebo sousedního frontu.

Součinnost mechanisované armády s letectvem v soudobých podmínkách nabývá zvláštního významu. Letectvo je nejdůležitějším prostředkem pro zajištění a podporu mechanisované armády, zvláště při její činnosti v operační hloubce obrany nepřítele, kdy je odtržena od vševojskových armád. Velká hloubka činnosti letecké armády, její schopnost rychle soustřeďovat síly, jak při bezprostřední spolupráci s mechanisovanou armádou na bojišti, tak i pro samostatné údery proti zálohám nepřítele s cílem zničit je a zamezit jim přístup k prostoru činnosti mechanisované armády, zvyšuje velkou měrou účinnost úderu mechaniso-

vané armády v operační hloubce nepřítele. Bombardovací letectvo je schopno do značné míry nahradit nedostatek dělostřelectva a poskytovat mechanisované armádě silnou palebnou podporu jak při průlomu taktické hloubky obrany, tak i při vedení manévrové bojové činnosti a zvláště při překonávání mezilehlých obranných čar nepřítele.

Současně s bojovou činností musí letectvo provádět v zájmu mechanisované armády nepřetržitý a hluboký letecký průzkum, včas odhalovat přísun záloh nepřítele a usměrňovat na ně mechanisovanou armádu, zabezpečovat ochranu vojsk armády před úderem nepřítele ze vzduchu.

Při značné odtrženosti mechanisované armády od hlavních sil frontu a těžkostech, které mohou vzniknout v důsledku toho v organizaci přísunu materiálu, může letectvo dopravovat mechanisované armádě pohonné hmoty, střelivo a potraviny vzdušnou cestou.

Avšak součinnost tankových a mechanisovaných vojsk s letectvem nelze vidět jenom v tom, že armáda dostává pomoc letectva. Při vedení útočné operace rychlým tempem do velké hloubky je třeba obracet zřetel na to, že před letectvem vyvstanou určité těžkosti v organisování zásobování a letištním manévru. Proto v soudobých podmínkách je jedním z nejdůležitějších úkolů mechanisované armády při její činnosti v operační hloubce zmocnit se a udržet letiště nepřítele s cílem rychle ho využít našim letectvem. Plnění tohoto úkolu umožní letectvu neopozdovat se za útočícími vojsky frontu. Za tím účelem se do sestavy frontové rychlé skupiny zařazují letištní stavební prapory.

Součinnost mechanisované armády s výsadky v útočné operaci frontu záleží v současné činnosti pro dokončení obklíčení hlavního uskupení nepřítele, ve společném ničení jeho hlubokých záloh a ve zvyšování úsilí do hloubky mechanisovanou armádou při současném udržení čar, předmostí a jiných důležitých objektů v operační hloubce nepřítele, ovládnutých vzdušnými výsadky.

Jednou z hlavních otázek při plánování zasazení rychlé skupiny je důkladná organizace součinnosti k zabezpečení jejího zasazení. Zmíním se proto ještě o této otázce.

Jestliže se frontová rychlá skupina zasazuje do průlomu na styku dvou vševojskových armád, pak velitel frontu organizuje součinnost mezi nimi a určuje úkoly pro zabezpečení zasazení mechanisované armády mezi oběma vševojskovými armádami.

V pásmu každé z armád je třeba určit pro mechanisovanou armádu 3 až 4 pochodové osy. Tyto pochodové osy se budou připravovat hlavně prostředky vševojskových armád nebo ženijních vojsk podřízených frontu. Jako pochodových os se především využívá cest připravených pro mechanisované divise střeleckých sborů, které po projití mechanisovaných divisí vyžadují jen částečné opravy a obnovy.

Velitel vševojskové armády musí zajistit včasné uvolnění pochodových os k zabezpečení nepřetržitého průchodu pochodových proudů mechanisované armády.

Před zasazením mechanisované armády do průlomu může být proveden atomový úder proti nepříteli, který klade na čáře zasazení do průlomu organisovaný odpor. Tento atomový úder a zasazení frontové rychlé skupiny v pásmu vševojskové armády budou podstatně ovlivňovat průběh armádní útočné operace a především ulehčují boj s operačními zálohami nepřítele, což může značně zvětšit hloubku a zrychlit tempo operace vševojskové armády.

Prostředky frontu zabezpečující zasazení frontové rychlé skupiny do průlomu buď zůstávají v podřízenosti velitele frontu, nebo mohou být přiděleny vševojskové armádě.

Jednotky vševojskové armády musí učinit všechna opatření k ovládnutí stanovené čáry pro zasazení frontové rychlé skupiny.

Dělostřelectvo vševojskové armády i frontu, které je přisunuto pro zabezpečení zasazení mechanisované armády do průlomu, musí být vysláno vpřed a zaujmout včas palebná postavení na čáře zasazení.

Pro protivzdušnou obranu zasazení mechanisované armády do průlomu, kromě zvlášť určených prostředků protivzdušné obrany, využívá se hlavní síly protiletadlového dělostřelectva vševojskových armád i frontu, v jejichž pásmech se provádí zasazení do průlomu. Proto musí velitel vševojskové armády a jeho štáb předpokládat a včas provést přeskupení protiletadlového dělostřelectva, především střední ráže, aby mohlo spolehlivě ochraňovat pochodové proudy mechanisované armády na čáře zasazení do průlomu.

Ženíjní vojsko musí zabezpečit především úpravu komunikací pro postup rychlé skupiny, jakož i přechod vodních toků a svými pohyblivými odřady zatarasovacími v součinnosti s dělostřeleckou protitankovou zálohou zabezpečit boky frontové rychlé skupiny za postupu k čáře zasazení i v době jejího zasazení.

Chemické vojsko uskutečňuje ochranu postupujících proudů frontové rychlé skupiny dýmovými clonami na zvlášť citlivých místech, uskutečňuje oslepení nepřátelských pozorovatelů, zvláště na bocích čáry zasazení a v případě atomového napadení frontové rychlé skupiny zabezpečuje v součinnosti s ostatními druhy vojsk a týlovými složkami deaktivaci a hygienickou očistu zasažených jednotek.

Při zasazení do průlomu je nutno frontovou rychlou skupinu spolehlivě chránit před atomovým úderem nepřítele. Kromě ochrany stíhacím letectvem, která se uskutečňuje podle plánu frontu a kromě včasného posílení frontové rychlé skupiny protiletadlovým dělostřelectvem je nutné dávat úkoly vševojskovým armádám, v jejichž pásmech se frontová rychlá skupina zasazuje, k rozvinutí a použití leteckých a protiletadlových dělostřeleckých prostředků pro spolehlivé zabezpečení pohybu mechanisované armády k čáře zasazení.

Pro tento cíl musí být využito frontové protiletadlové dělostřelecké skupiny, mající ve svém složení středorážová protiletadlová děla.

IV. Organizace velení

Pro zajištění úspěšné bojové činnosti mechanisované armády při použití atomových a chemických zbraní má mimořádný význam velení vojskům. Se zřetelem k rychlému tempu útoku musí být velení mechanisované armády vybudováno vzhledem k časté změně velitelských stanovišť a někdy i k nutnosti organisovat řízení vojsk podle zásad velení vojskům za pohybu. Při činnosti v prvním sledu frontu, při násilném překonávání vodních toků, při překonávání spěšně zaujaté obrany nepřítele a při rozpoutání střetného sražení, velitelská a pozorovací stanoviště v mechanisované armádě musí být umísťována co nejblíže k prostoru činnosti hlavních sil armády. V těchto podmínkách musí být veliteli armády zajištěna možnost osobně pozorovat a řídit bojovou činnost vojsk na bojišti.

V soudobých podmínkách současně s rozmístováním hlavního velitelského stanoviště je třeba rozvíjet i záložní velitelské stanoviště, z něhož se musí řídit vojska v případě vyrazení hlavního velitelského stanoviště. Proto na záložním velitelském stanovišti, kromě štábu a nutných spojovacích prostředků, musí být operační skupina složená z důstojníků štábu, která nepřetržitě sleduje průběh činnosti vojsk armády. Všechny zprávy o situaci dostávají důstojníci na záložním velitelském stanovišti z hlavního velitelského stanoviště proto, aby nepřetěžovali vyžadováním zpráv podřízené štáby.

Je třeba také zdůraznit, že při rychlých tempech útoku mechanisované armády bude těžké, aby s ní front udržel nepřetržitě linkové spojení. Je zřejmé, že v soudobých podmínkách je třeba řídit mechanisovanou armádu v útočné operaci za použití především radia a rychlých spojovacích prostředků (i vrtulníků).

V. Vedení boje

Po zasazení do průlomu musí mechanisovaná armáda rozhodně postupovat do operační hloubky, směleji se odtrhovat od vševojskových armád, vstřícnými údery drtit operační zálohy nepřítele a nedovolujíc nepříteli vytvoření souvislé obrany na týlových postaveních, zabezpečit širokou manévrovou činnost vojsk frontu v operační hloubce.

Mechanisovaná armáda v operační hloubce bude provádět bojovou činnost na frontě ne více než 25 až 30 km široké, protože velké rozpětí podél fronty by mohlo značně oslabit její údernou sílu. Hloubka operačního uclnění mechanisované armády se zřetelem k taktickým vzdálenostem vzroste na 50 km.

Základní úsilí armády je třeba soustředit na hlavním směru jeho narůstáním z hloubky. Při činnosti mechanisované armády v odtržení od vševojskové armády musí mít mechanisovaná armáda vždy svůj druhý sled nebo silnou vševojskovou zálohu i ostatní zálohy různého určení, aby mohly být včas provedeny údery na důležitých směrech a aby byly zabezpečeny její odkryté boky. Působící na velmi široké frontě, musí mechanisovaná armáda zničit zálohy nepřítele po částech a současně nedávat možnost nepříteli provést atomové údery na hlavní síly armády.

Jestliže nepřítel použije atomových zbraní proti jednotkám mechanisované armády, působícím na hlavním směru, a současně zpomalí její postup, pak je třeba zasazením druhého sledu nebo vševojskové zálohy na novém směru pokračovat v plnění daného úkolu vyjitím do boku nebo týlu nepřátelských záloh. K rozdrčení těchto nepřátelských záloh mohou být na ně z rozhodnutí velitele frontu provedeny atomové údery.

Při rozvíjení úspěchu v operační hloubce bude moci mechanisovaná armáda útočit rychlostí 40 až 50 km/den, což plně odpovídá jejím možnostem a naznačuje její poslání; při použití atomových zbraní bude mít možnost rychleji splnit konečný úkol.

Bojová činnost mechanisované armády bude probíhat v mimořádně rozmanitých a rychle se měnících podmínkách. Formy její činnosti budou především záviset na rázu úkolů postavených před mechanisovanou armádu, na síle a složení záloh nepřítele nebo síle odporu jeho čelních sledů.

Mechanisovaná armáda může být přinucena samostatně prolomit spěšně zaujatou obranu nepřítele na jeho mezilehlých a týlových čarách, jestliže nebude mít možnost je obejít.

Po prolomení těchto čar bude zpravidla nucena vést střetná sražení se zálohami přicházejícími z hloubky. V těchto podmínkách se musí mechanisovaná armáda snažit předejít nepřítele v manévrování a v rozvínutí, připravovat jeho zálohy o možnost uskutečňovat organisované protiúderý proti útočícím vojskům frontu, nedopustit stabilisaci fronty nepřítele na připravených týlových obranných čarách.

Mechanisovaná armáda při využití atomových zbraní a plnění úkolů v součinnosti s jinými vojsky může ve střetném sražení rychle a rozhodně ničit po částech přicházející zálohy nepřítele. Je třeba mít na zřeteli, že v současných podmínkách střetná sražení mohou vznikat v situaci, která vyniká zvláště složitostí a tvrdostí. Zpravidla budou rozpoutávána předsunutými odřady mechanisované armády, které rychle zaujmají výhodné čáry pro utajený příchod a rozvinutí hlavních sil armády.

Letectvo a dalekonosné dělostřelectvo musí napomáhat předsunutým odřadům zdržovat a rozptylovat přicházející proudy nepřítele.

Značný účinek při ničení prisunovaných uskupení nepřítele může mít využití atomových zbraní.

Na základě zpráv o boji předsunutých odřadů mechanisovaná armáda rychle rozvíjí hlavní síly a provádí úder na tom směru, kde nejrychleji způsobí rozhodné zničení nepřítele po částech.

Jestliže se střetný boj rozpoutá s pěším uskupením nepřítele, pak tankové divise mechanisované armády zpravidla rychle útočí na toto uskupení z boků, dříve než se nepřátelská vojska stačí připravit k boji.

Jestliže nebylo použito atomových zbraní, připraví se zteč s krátkým náhlým palebným přepadem dělostřelectva, zvláště raketometů se silným úderem letectva.

Při setkání s velkým uskupením tankových vojsk nepřítele je třeba na začátku použít proti němu atomových zbraní a potom, jestliže toho bude třeba, částí sil mechanisované armády upoutat uskupení nepřítele z čela a hlavními silami armády útočit z boku a z týlu a zničit je.

Při pokusu nepřítele obejít mechanisovanou armádu nebo udeřit do jejich boků musí být jeho obkličující vojska napadena naším letectvem s využitím atomových zbraní, zastaveny z čela výsadem nebo částí sil mechanisované armády, hlavní síly mechanisované armády musí provést mocný úder do boků a týlu nepřátelského uskupení a zničit je.

Jestliže střetné sražení vzniká za současného příchodu záloh nepřítele z různých směrů, je třeba na základě pečlivého rozboru situace určit, které nepřátelské uskupení nejvíce ohrožuje útočící vojska frontu a zaměřit proti němu hlavní úsilí mechanisované armády. Zdržení uskupení nepřítele musí na sebe vzít letectvo (s využitím atomových zbraní) a výsadekové vojsko. Po zničení základního uskupení záloh nepřítele mechanisovaná armáda okamžitě usměrňuje své úsilí k zničení jeho ostatních záloh, jestliže do té doby nepřijdou hlavní síly vševojskové armády a nevezmou na sebe splnění tohoto úkolu.

Hluboké operační a strategické zálohy nepřítele musí mechanisovaná armáda ničit již při jejich soustřeďování a rozvíjení. Proto v zájmu mechanisované armády je třeba plánovat a provádět letecké a atomové úderý proti zálohám nepřítele v průběhu celé útočné operace, ničit na

jejich cestách mosty a přepravy, vzdušnými výsadky obsazovat důležité silniční uzly a potom silami mechanisované armády zasazovat přísunovaným nepřátelským zálohám rychlé a ničivé údery.

Zpravidla v průběhu každé operace dojde k násilnému přechodu vodního toku. Tu je třeba již v přípravném období operace učinit všechna opatření k tomu, aby mechanisovaná armáda přešla vodní tok v operační hloubce z chodu. V průběhu operace potom velitel mechanisované armády musí včas vysunovat přepravní prostředky k řece, aby jejich opožděním nenastalo zdržení a hromadění vojsk před přepravami.

Úspěšného překonání vodních toků z chodu během operace se dosahuje násilným přechodem vodního toku na široké frontě a ovládnutím několika předmostí. Přitom činnost vojsk musí být zaměřena k rychlému rozšíření předmostí, aby byly zabezpečeny lepší podmínky k uskutečnění opatření k ochraně vojsk proti atomovým zbraním.

Postupně s rozšiřováním předmostí se činí opatření k rozčlenění druhých sledů a záloh, jakož i k odrazení atomového napadení a protiúderů nepřítele.

V operacích se zámyslem obkličít nepřátelské uskupení je třeba vidět to, že v soudobých podmínkách se bude mechanisované armády méně často využívat k zničení obkliččeného uskupení, ale že zpravidla po ukončení obkličení bude vysílána na vnější frontu do boje s přicházejícími velkými strategickými zálohami, nebo k zničení uskupení nepřítele provádějícího protiúder k vyproštění obkličovaných vojsk.

V průběhu útočné operace frontu může nakonec vzniknout situace, že se mechanisovaná armáda odtrhne od hlavních sil frontu na značnou vzdálenost a setká se s početně větším uskupením nepřítele a bude nucena na čas přejít k obraně na výhodné čáře s cílem vyčerpat a zdržet nepřítele do příchodu hlavních sil frontu.

VI. Organizace tanko-technického zabezpečení mechanisované armády v útočné operaci

Rízením tanko-technického zabezpečení u mechanisované armády se zabývá velitel armády prostřednictvím svého pomocníka pro technické věci, který vede správu tankového zásobování a oprav. Pomocník velitele mechanisované armády pro technické věci se ve své činnosti řídí rozhodnutími a pokyny velitele a starších náčelníků. Základní otázky řeší v součinnosti s náčelníkem štábu a ostatními náčelníky služeb armády.

Ke správnému organizování tanko-technického zabezpečení mechanisované armády v období příprav operace i v období operace je nutno do důsledku znát a brát v úvahu zvláštnosti jejího použití v útočné operaci.

Organizace prací při ošetřování a opravách tankové techniky a rovněž zásobování svazků a útvarů mechanisované armády tankovým materiálem v době činnosti armády v operační hloubce nepřítele má celou řadu zvláštností, které je nezbytné brát v úvahu při přípravě operace. Základní zvláštnosti jsou tyto:

- rychle se měnící operačně taktická situace a rychlé tempo postupu vojsk;
- vysoké pracovní zatížení bojových vozidel a omezená doba na jejich technické ošetřování;

- velké rozptýlení opravného fondu a ohraničená doba pro práci dílensko-vyprošťovacích útvarů a jednotek na jednom místě, jež je dána rychlým tempem postupu vojsk a prováděným manévrem;
- možnost napadení dílenských útvarů pozemními vojsky nepřitele;
- značným odtržením vojsk armády od frontových skladů tankového materiálu.

Zvlášť důležité je, aby velitelé svazků a útvarů v každé situaci předvídali a vymezovali nezbytný čas na technické ošetřování vozidel v plném objemu. Normální ošetřování bojových vozidel je nezbytnou podmínkou zabezpečující stálou bojovou pohotovost, snížení bojových ztrát a dlouhou dobu provozu vozidel, zejména:

- a) doplňování PHM a munice,
- b) kontrola a seřízení mechanismů a agregátů,
- c) ošetření palivového a mazacího systému.

To je nutné provést především, protože jsou to práce nejdůležitější.

Příprava tankové techniky v přípravném období je v podstatě stejná jako u vševojskové armády. Zvláštností je to, že v období přípravy armády k operaci je nutno obnovit zásobu motohodin bojových vozidel. Vozidel s malou zásobou motohodin se používá především k zabezpečení přípravy útvarů a svazků tak, aby po odpracování meziopravní normy mohly u nich být vyměněny motory a jiné agregáty a součástky.

V některých případech může být při přípravě frontové útočné operace část tanků a samohybných děl s nedostatečnou zásobou motohodin (obvykle méně jak 25 motohodin) předána podle nařízení velitele tankových a mechanisovaných vojsk frontu do zálohy nebo na doplnění jiných tankových útvarů frontu (u střeleckých sborů prvního sledu) a náhradou za ně dostává mechanisovaná armáda vozidla s dostatečnou zásobou motohodin (MH) pro operaci. Jestliže v přípravném období se nepodaří obnovit zásobu MH u jednotlivých vozidel, pak je nutno přesně zplánovat výměnu motorů a jiných agregátů v průběhu operace a včas vyčlenit k tomu potřebné prostředky.

Zabezpečení trvalé bojové pohotovosti tankové techniky, zakončení a kvalitní provedení oprav bojových vozidel, závisí do značné míry na stupni zabezpečení dílenských útvarů a jednotek nutným tankovým materiálem.

Hlavními zdroji doplňování armádního skladu tankovým materiálem jsou frontové a ústřední sklady a rovněž pojízdné agregátové opravné závody frontové nebo hlavního velení. Důležitým zdrojem zásobování materiálem je využití použitelných součástí a agregátů, získaných z nenávratně poškozených vozidel. Tak na příklad ze 130 nenávratně vyřazených tanků lze získat přibližně:

- 56 převodových skříní,
- 8 hlavních spojek,
- 271 pojezdných kol,
- 37 napínacích kladek,
- 51 hnacích kol,
- asi 2000 článků pásů,
- asi 2000 čepů pásů.

Na základě uvedených hodnot je možno orientačně počítat, že zabezpečení vojsk mechanisované armády záložními díly (kromě motorů) je

možno z 15 až 20% celkové potřeby hradit z materiálu získaného z ne-návratně vyřazených vozidel.

Nutno poznamenat, že vyřazená vozidla je možno rozbírat jen po jejich odepsání z evidence útvaru.

V době útočné operace musí demontáž vyřazených vozidel provádět polní demontážní oddíly frontu a částečné armádní dílenské jednotky.

Celkové množství vezených zásob, záložních dílů a materiálu pro opravy tanků a samohybných děl u útvarů a svazků mechanisované armády tvoří 72 souprav pro běžné opravy a 15 souprav pro střední opravy (na 720 běžných oprav a 150 středních oprav).

Spotřeba motohodin v útočné operaci mechanisované armády bude průměrně 70 až 80 motohodin a skutečný proběh vozidel 700 až 800 km. Proběh km na 1 motohodinu bude vyšší než u vševojskové armády cca 10 km/1 motohodina.

Spotřeba motohodin může však dosahovat při hloubkách operace 400 až 500 km 130 až 150 motohodin i více. To znamená, že během operace je nutno u tanků a samohybných děl provést nejméně jednu 1. a jednu 2. technickou prohlídku. Při vyšší spotřebě motohodin může být potřeba provést i více technických prohlídek — dvě 1. a dvě 2. technické prohlídky.

Při pronásledování nepřítele, zmocnění se jeho spěšně zaujaté obrany a důležitých prostorů a objektů v hloubce nepřátelské obrany a jejich udržení do příchodu vševojskových svazků frontu možno orientačně počítat, že průměrné denní ztráty budou okolo 5%, za celé první období 15 až 20%, t. j. 150 až 200 vozidel.

Celkový počet ztrát při vyjití na hloubku frontové operace za 10 až 12 dnů může dosáhnout 750 až 1000 tanků a samohybných děl, t. j. 100% počátečního počtu. Z nich bude možno opravit 40% běžnou opravou, 25% střední opravou, 10% generální opravou a 25% bude úplně vyřazeno.

Opravnými prostředky může mechanisovaná armáda zabezpečit plynulé provádění všech běžných oprav a částí střední opravy a může mít bojeschopných dvanáctý den operace 600 bojových vozidel, t. j. 60% vozidel z počátečního stavu. Kromě toho 50 vozidel, hlavně se střední opravou, bude v opravě.

Do 100 vozidel vyžadujících generální opravu může být odepsáno a předáno do opravy frontovým dílnám a do 250 vozidel může být vyřazeno (nenávratně ztraceno).

Provozní možnosti dílenských útvarů a jednotek mechanisované armády jsou 70 až 80 běžných oprav a 11 až 16 středních oprav denně.

K zvláštnostem organisace oprav v operaci patří, že plukovním rotám technického zabezpečení se nedoporučuje provádění středních oprav, poněvadž vzniká nebezpečí velkého odtržení od svých útvarů a dílenské jednotky nemohou v takových případech poskytovat pomoc osádkám při technickém ošetřování a provádění běžných oprav vozidel.

Praporní čtyř technického zabezpečení, aby se neodtrhly od svých praporů v útočné operaci, mohou pracovat na jednom místě pouze značně omezenou dobu. Proto běžné opravy mohou provádět v průběhu útočné operace jen v období přestávek mezi bojem a při činnosti v obraně.

Za útoku se jich používá hlavně k odstranění drobných nedostatků na vozidlech, poskytnutí pomoci osádkám v provádění technického oše-

třování vozidel. Vycházíme-li při plánování technického zabezpečení operace z tohoto předpokladu, je nutné počítat provozní možnost čet technického zabezpečení v opravách pro tankové jednotky pouze částečně.

Aby v průběhu útočné operace bylo zabezpečeno opravování všech bojových vozidel vyžadujících střední opravy, je nutné armádu zesílit frontovými prostředky, schopnými provést nejméně 8 středních oprav za den.

V průběhu boje je zvláště důležité včas vyprošťovat poškozená bojová vozidla zpod palby nepřítele a ukrývat na nejbližších shromaždištích poškozených vozidel.

K lepší ochraně a obraně opravného fondu se hlavní část poškozených vozidel vyžadujících střední opravy po vyprošťování a odsunu do nejbližšího úkrytu, zpravidla soustřeďuje na divisních a armádních shromaždištích porouchaných vozidel. Vozidla vyžadující generální opravu se obvykle soustřeďují na shromaždištích porouchaných vozidel armády a frontu, kde se opravují frontovými prostředky, nebo se odesílají k opravě do závodů.

Odsunové prostředky pluků provádějí odsun bojových vozidel do úkrytů a na shromaždiště porouchaných vozidel pluku. Divisní odsunové prostředky provádějí odsun bojových vozidel vyžadujících střední opravy na shromaždiště porouchaných vozidel divise. Armádní odsunové prostředky provádějí odsun těžko vyprostitelných vozidel a vozidel vyžadujících střední opravy na shromaždiště porouchaných vozidel armády.

K vyproštění poškozených vozidel mechanisovaná armáda disponuje 90 vyprošťovacími tanky.

Při pohybu armády do průlomů na čáru zasazení musí všechny její dilensko-vyprošťovací prostředky postupovat zpravidla v technickém uzamykání proudů a nerozvinují se k opravám vozidel až do čáry zasazení. Vozidla, jež mají poruchy za pochodu (kromě vozidel vyžadujících malé opravy), se odsunují vyprošťovacími prostředky armády do úkrytů a opravují se frontovými dilenskými útvary.

K racionálnějšímu využití opravných prostředků je nezbytné soustřeďovat vozidla vyžadující střední opravy na shromaždiště porouchaných vozidel nebo vytvořit skupiny v úkrytech vhodných k provedení oprav.

Divisní shromaždiště porouchaných vozidel v operační hloubce nepřítele se obvykle tvoří při prolamování mezilehlých obranných postavení nepřítele a při boji s jeho pohyblivými zálohami v místě největších ztrát, za bojovými sestavami pluku prvního sledu.

Armádní shromaždiště porouchaných vozidel se tvoří na křižovatkách cest a v místech největšího soustředění poškozené bojové techniky, jež nemohla být opravena divisními prostředky.

Všechna vozidla vyžadující generální opravu se soustřeďují na armádním shromaždišti porouchaných vozidel armádními a posilovými odsunovými prostředky.

Při tempu postupu mechanisované armády 80 až 90 km za den vznikají značné těžkosti s využitím pojízdných tankových opraven divisi.

Jestliže budou divisní pojízdné tankové opravy za těchto podmínek provádět střední opravy, pak se značně odtrhnou od čelních jednotek a zástupci velitele pro technické věci divisi je nemohou správně řídit.

Jestliže budou postupovat za svými útvary, pak nemohou provádět střední ani rozsáhlé běžné úpravy bojových vozidel.

V takových případech je účelné podřídít dočasně pojízdné tankové opravy divisi pomocníku velitele armády pro technické věci a využít jich spolu s armádními prostředky.

Při přechodu vojsk armády k rozhodujícímu pronásledování nepřítele se může ukázat, že všechny dilensko-vyprošťovací prostředky armády budou rozvinuty a zaměstnány opravami bojových vozidel. K zabezpečení pronásledování je třeba vyčlenit prostředky technického uzamykání útvarů a svazků v pásmu pohybu hlavních sil armády a organisovat odsuny i opravy neopravených vozidel prostředky svazků a armády.

Proto pomocník velitele armády pro technické věci musí mít zálohu dilensko-vyprošťovacích prostředků a mít ji na takovém směru, aby bylo možno v libovolné době tyto útvary uvolnit od opravného fondu a využít jich k technickému zabezpečení pronásledování. Kromě toho při přechodu vojsk do pronásledování musí být zabezpečeno rozdělení a využití všech dilensko-vyprošťovacích prostředků útvarů i svazků armády tak, aby hlavní část mohla být začleněna do uzamykání proudů svých útvarů a svazků.

Armádní sklady tankového materiálu se přemisťují společně s ostatními armádními sklady železničním převozem. Při činnosti mechanisované armády v operační hloubce se může vytvořit situace, že sklad bude vzdálen od čelních útvarů armády 200 i více km. Proto se ke zkrácení vzdálenosti dovozu tankového materiálu vyčleňuje čelní oddělení skladu a z něho se pak vyčleňují letučky s agregáty a záložními součástkami na několika nákladních automobilech k zásobování armádních a vojskových dilenských jednotek.

Vezené zásoby tankového materiálu ve svazcích a útvarech se přemisťují za svými útvary a svazky v sestavě týlu a přímo s dilenskými útvary a jednotkami.

Čelní oddělení armádního skladu tankového materiálu se přemisťuje od jednoho místa rozmístění ke druhému tak, aby jeho vzdálenost od vojsk armády byla v mezích do 100 km. Letučka hlavního oddělení skladu se zpravidla přemisťuje spolu se samostatným tanko-opravným praporem armády.

PRŮLOM PŘIPRAVENÉ OBRANY NEPŘÍTELE V NOCI

Plukovník Jaromír Vyhnánek

Soudobé podmínky vedení útočné operace a boje za použití atomových zbraní se vyznačují vzrůstající úlohou letectva a rychlostí manévru, který může uskutečňovat obránce i útočník. Tyto podmínky vyžadují ve větší míře než dosud pokračovat v zahájeném útoku nepřetržitě ve dne i v noci až do úplného zničení nepřítele.

Obranná pásma nepřítele v taktické i operační hloubce musí být prolamována z chodu nebo ve zkrácených lhůtách, aby nebyl nepříteli poskytnut čas k upevnění zaujatého postavení a k provedení manévru silami a prostředky z hloubky nebo z pasivních úseků.

Důležitost výcviku velitelů, štábů a vojsk pro vedení boje v noci byla několikrát zdůrazněna, avšak není dosud v plném rozsahu a se vši vážností chápána. V soudobých operacích musí být noční boj organizován a veden v součinnosti všech druhů vojsk, a proto se touto vážnou otázkou musí zabývat všechny druhy vojsk a všechny služby.

Při řešení otázek spojených s vedením nočního boje je třeba brát v úvahu jednak zvláštnosti nočního boje v podmínkách, kdy zahajujeme průlom hlavního pásma obrany nepřítele v noci, jednak zvláštnosti vyplývající z vedení nočního boje v průběhu útočné operace v taktické a operační hloubce nepřátelské obrany.

Dále budou objasněny některé zvláštnosti při organizaci průlomu připravené obrany nepřítele v noci.

Význam boje v noci v soudobých podmínkách vedení boje (operace)

Bohaté zkušenosti z minulé války a hlavně požadavky kladené na organizaci a provádění útočných bojů a operací v soudobých podmínkách potvrzují, jak velký význam má využití noci pro bojovou činnost vojsk.

Útočné boje a operace provedené Sovětskou armádou za Veliké vlastenecké války ukazují vysoké umění, kterého dosáhla sovětská vojska v tomto druhu boje, a přesvědčivě dokazují, že je nutno zřít se dříve platných názorů o vedení boje v noci, kdy boj v noci byl zvláštní a výjimečnou činností vojsk.

Proto je třeba se dívat na průlom obrany nepřítele v noci nebo ve dne jako na normální způsob vedení útočné operace.

Při vedení útočné operace za použití atomových zbraní nutnost bojovat v noci nejen se nezmenšuje, nýbrž naopak nabývá většího významu a je třeba zaměřit všechno úsilí k tomu, aby naše armáda byla plně připravena a technicky vybavena k plnění úkolů v noci. Tento požadavek je zdůvodněn vysokými tempy útoku. Ráz útočných operací za použití atomových zbraní se vyznačuje rychlým průběhem a změnami při využití většího počtu rozptýlených bojových sestav jak do šířky, tak i do hloubky.

Nutnost využít noci k aktivní bojové činnosti je určována řadou podstatných výhod, které vojska získávají při vedení útoku v noci.

V noci možno snadněji dosáhnout překvapení, zvláště tehdy, když nepřítel zaujímá dobře připravenou obranu a neočekává noční útok. Temnota napomáhá utajení všech přípravných opatření a především možno v noci utajit útočnou sestavu. Zároveň se v noci snižuje účinek

palby obránce. Rozhodnost a vysoké tempo útoku zbavuje nepřítele možnosti včas a správně se orientovat o situaci a demoralisuje nepřítele. To umožňuje rychle rozdrtit protistojícího nepřítele i menšími silami.

Využití noci k boji zabezpečuje nepřetržitost útoku. Za použití atomových zbraní má nepřetržitě vedení boje ve dne i v noci ještě větší význam, než tomu bylo dříve, což je odůvodněno zvýšenou údernou silou útočících vojsk, zvýšením pohyblivosti a manévrovací schopnosti, a proto nabývá většího významu prvek času. Nepřetržitost a rozhodnost jsou významnými prvky proto, že umožňují neustále vnucovat vlastní vůli nepříteli a využívat v plné míře překvapení. Při takovém vedení útočné operace nemůže nepřítel včas a účelně použít svých záloh, a tím jsou vytvářeny nejvýhodnější podmínky k zničení nepřítele po částech. Zastávka při rozvinutí útoku ať proto, že vojska neumějí útočit v noci, nebo z jakéhokoliv jiného důvodu, dává nepříteli možnost organisovat odpor na některém postavení v taktické nebo operační hloubce obrany, a tím omezit úspěch a zároveň dává nepříteli možnost provést i jiná protiopatření vedoucí k zpomalení tempa útoku.

Nutnost nočního útoku může nastat také tehdy, kdy nebude možno za dne hromadně použít tanků při zahájení útoku. Takový případ bude, když nepřítel vybuduje hlavní pásma obrany za vodní překážkou nebo v terénu nedostupném tankům. Utajená příprava útoku a vyrazení k útoku v noci s překvapením zabezpečí překonání terénu nedostupného tankům a vytvoření podmínek k rozvinutí úspěchu ráno za světla.

Někdy bude třeba i z objektivních důvodů prolamovat připravenou obranu nepřítele v noci. Je známo, že v zimě, kdy je krátký den, není možno splnit denní úkol střeleckého sboru jen za světla. Má-li střelecký sbor prolomit v první den útoku celou taktickou hloubku obrany nepřítele, je třeba využít k tomu části nebo celé noční doby.

Noc, jak již bylo řečeno, dává útočnickovi řadu výhod. V těch případech, kdy nepřítel má převahu ve vzduchu, je účelnější provádět průlom obrany nepřítele právě v noci. V noci nemůže nepřítel hromadně použít letectva, což nám dává možnost chránit vojska před údery ze vzduchu, a to jak ve výchozím položení, tak i v nejdůležitějším údobí útoku — při průlomu hlavního pásma nepřátelské obrany.

Za reálného nebezpečí atomového úderu nepřítele je rovněž účelnější začít průlom v noci. I když je řada přístrojů, které pomáhají orientovat se za špatné viditelnosti, přece jen noc omezuje nepříteli možnost provádět vzdušný průzkum a tím mu ztěžuje výběr objektů k provedení atomových úderů.

Noc značně zmenšuje účinek dělostřelecké, minometné a pěchotní palby, a tím zmenšuje ztráty. V temnotě se rovněž zmenšuje možnost mířených paleb a ztěžuje přenos palby na pohyblivé cíle. Použití umělého osvětlení, přístrojů pro noční vidění a radiolokátorů obráncem umožňuje provádět opravy střelby na omezenou vzdálenost pozorování, avšak neodstraňuje všechny těžkosti noční střelby. Účinek noční palby je značně nižší i do připravených palebných překrad, protože je těžko přesně určit nejúčelnější dobu zahájení i zastavení palebné překrady nebo začátek přenosu palby při pohyblivé palebné překradě.

Možnost provedení průlomu obrany nepřítele v noci se zabezpečuje — způsobilostí všech druhů vojsk úspěšně provádět bojovou činnost v noci;

- vysokými morálními a bojovými vlastnostmi vojsk, zkušenostmi a organizačními schopnostmi důstojníků a generálů;
- dokonalými prostředky osvětlování bojiště a přístroji pro vidění v noci.

Dělostřelectvo je způsobilé plnit v noci všechny úkoly při přípravě útoku, při podpoře tanků a pěchoty i při podpoře boje v hloubce za předpokladu, že byla včas provedena příprava a bylo náležitě uměle osvětleno bojiště.

Pro tanky bojová činnost v noci je již rovněž normálním způsobem vedení boje, především za světlé noci. V temné noci se jejich činnost ztěžuje, avšak při použití přístrojů s infračervenou technikou, které dávají možnost řídiči vidět terén do hloubky až 100 m, dále uměle osvětlovat bojiště a umění využívat bojové činnosti ostatních druhů vojsk, umožňují použít tanků při průlomu připravené obrany nepřítele stejnou měrou jako ve dne.

Ze všech druhů vojsk největší těžkosti při vedení boje v noci má letectvo. Avšak soudobé metody navedení letounů za pomoci různých radiotechnických systémů dovolují provádět nálety i tehdy, když není vidět zem, a ničit nepřátelské objekty s dostatečnou přesností. Rovněž je možno dnes bez velkých překážek organisovat a udržovat součinnost letectva s pozemním vojskem a vybudování letišť pro noční leteckou činnost není již žádným problémem.

Taktické vzdušné výsadky je nejučelnější shazovat právě v noci. Noc nejlépe zabezpečuje překvapení vysazení a zmenšuje ztráty od protiletadlového dělostřelectva a stíhacího letectva. Výsadky vysazené v noci z kluzáků a vrtulníků dosahují velkého překvapení a mají možnost dobře se připravit k vedení boje v týlu nepřítele.

Vývoj a zdokonalování prostředků zabezpečujících pozorování v noci a tím i vedení boje v noci umožňují prolamovat obranu nepřítele v noci velkými silami. Různé přístroje infračervené techniky, radiolokátory, světlomety, osvětlovací pumy, granáty a rakety umožňují vyhledávat cíle v obraně nepřítele, pozorovat činnost vojsk vlastních i nepřátelských, a tím vést útok velkými silami a ve velkých rozměrech.

Avšak byla by chyba domnívat se, že noc dává útočícím vojskům jen výhody. Naopak, noc má i mnoho nevýhod. Temnota omezuje a ztěžuje pozorování bojiště, ztěžuje velení vojskům a součinnost mezi jednotlivými druhy vojsk. Kromě toho je ztíženo vedení palby ze všech druhů zbraní, není snadno překonávat v noci překážky a provádět manévr v noci je rovněž velmi těžké. Únava vojsk v noci se velmi zvyšuje, což může mít za následek snížení tempa útoku.

Nevýhody noci se ještě značně zvyšují při vedení boje v těžkých terénních podmínkách. Průlom obrany nepřítele v noci v horském zalesněném terénu je složitější již proto, že terénní vlastnosti ještě více zmenšují viditelnost, ztěžují velení a součinnost.

Zvláštnosti při stanovení bojových úkolů, doby zahájení průlomu a tempa při útoku v noci

Bojové úkoly divisím i plukům se obvykle stanoví na celý boj bez ohledu na denní nebo noční dobu. Ta část bojového úkolu, která má být splněna v noci, určuje se podle celkového zámyslu velitele v závislosti na celkové době tmy, v níž se provádí útok, na stupni viditelnosti v noci,

na terénu, na očekávaném odporu nepřítele a na připravenosti vlastních vojsk k vedení boje v noci.

V soudobých podmínkách řešení otázky, jakou část bojového úkolu splní vojska v noci, bude ve značné míře záviset na tom, jak byla umlčena obrana nepřítele, byla-li provedena atomová, dělostřelecká a letecká příprava nebo byl-li průlom zahájen bez atomové přípravy. Rovněž použití mechanisované divise v bojové sestavě bude mít značný vliv na hloubku úkolu. Zasazovat mechanisovanou divisi do boje v noci je značně složité, zabezpečení zasazení do boje rovněž se bude těžko provádět, a proto zpravidla nebude účelné zasazovat mechanisovanou divisi do boje v noci. Častěji bude mechanisovaná divise útočit v druhém sledu střeleckého sboru a bude zasazena do boje s rozedněním s úkolem rozvinout úspěch a prolomit z chodu pásmo sborových záloh. Je přirozené, že takové použití mechanisované divise vyžaduje, aby střelecké divise do rozednění prolomily hlavní pásmo obrany nepřítele do celé hloubky.

Zvýšená bojová síla naší armády, neustálý jakostní růst i významné zlepšení takticko-technických vlastností osvětlovacích prostředků a přístrojů pro noční vidění, možnosti dosáhnout významného prvku úspěchu — překvapení, to vše je dostatečnou zárukou toho, že za současných podmínek vedení útočné operace a boje mohou útvary i svazky plnit své úkoly v noci se stejným úspěchem jako ve dne.

Bližším úkolem střelecké divise, která prolamuje v noci připravenou nepřátelskou obranu za použití atomových zbraní, je průlom celé hloubky hlavního pásma obrany, při čemž dalším úkolem bude zničení taktických záloh nepřítele a ovládnutí pásma sborových záloh z chodu. Tento další úkol bude zpravidla plnit střelecká divise již za světla.

Bližším úkolem střeleckých pluků v těchto podmínkách zpravidla bude ovládnout postavení plukovních záloh a dalším úkolem ovládnout celé hlavní pásmo nepřátelské obrany.

Bližším úkolem praporů prvního sledu bude průlom prvního postavení a dalším úkolem ovládnutí druhého postavení nepřátelské obrany.

Při průlomu obrany nepřítele v noci bez použití atomových zbraní mohou být úkoly divise obdobně jako při průlomu ve dne ukládány na menší hloubku.

V těch případech, kdy útok v noci je podnikán s omezeným cílem, na příklad k ovládnutí postavení, které zlepšuje výchozí položení k útoku zrána příštího dne, určuje se hloubka bojového úkolu v závislosti na vzdálenosti této čáry od předního okraje obrany nepřítele.

Stanovení úkolů střelecké divise a jejím plukům při průlomu připravené obrany nepřítele na touž hloubku jako ve dne je zdůvodněno podmínkami, které dávají reálné možnosti k splnění těchto úkolů. Atomová příprava, letecký a dělostřelecký útok zabezpečují spolehlivé umlčení bránícího se nepřítele a možnost rychle ovládnout jeho obranné pásmo. Rozsáhlé použití osvětlovacích prostředků a přístrojů pro noční vidění umožňují velet vojskům, uskutečňovat nepřetržitou součinnost a rovněž dávají možnost včas odhalit přípravy nepřítele k provedení protiztečí. Tyto prostředky vytvářejí podmínky k uskutečnění jednoduchého manévru, zničení nepřátelských opěrných bodů, a řízení palby tanky, samohybnými děly a doprovodným dělostřelectvem.

V soudobých podmínkách je tedy třeba klást úkoly při průlomu připravené obrany nepřítele v noci stejně jako ve dne a vyžadovat jejich splnění.

Útok v noci může být prováděn v každém ročním období a za každého počasí. Doba zahájení útoku se stanoví v závislosti na hloubce úkolu, který má být splněn v noci, na tempu útoku, na délce noci a na podmínkách viditelnosti, na tom, kolik a jaké osvětlovací prostředky jsou k dispozici, a na tom, jak jsou naše vojska připravena k vedení boje v noci. Je třeba učinit opatření k zabezpečení nepřetržitosti útoku a k dosažení překvapení.

Když se zjistí příznaky odchodu nepřítele a tehdy, když divise nebo pluk plní do hloubky omezený úkol ve vlastním zájmu, určuje dobu začátku útoku velitel střelecké divise nebo pluku samostatně. V ostatních případech je doba začátku útoku stanovena starším náčelníkem.

Začínat průlom připravené obrany nepřítele večer je účelné v těch případech, kdy je plánováno v noci splnit úkol na větší hloubku, a především tehdy, kdy je pozorováním po delší dobu zjištěno, že činnost nepřítele je příznivá k tomu, aby bylo dosaženo překvapení. Takovými příznaky může být slabá aktivní činnost vojsk nepřítele v noci, odvádění značné části vojsk nepřítele do úkrytů k odpočinku, počet zajišťovacích a strážních jednotek se v noci nemění a p.

Večer je účelné zahájit útok také v průběhu rozvinutí útoku začátečního ve dne, když se naše vojska na sklonku dne setkala s odporem nepřítele, který spěšně zaujal obranu. Okamžitý přechod do útoku v takových případech zbavuje nepřítele možnosti přivést nové zálohy a zesílit během noci obranu na zaujímaném postavení a v hloubce obrany.

Začínat útok v druhé polovině noci nebo před rozedněním je výhodné tehdy, když jsou řešeny co do hloubky omezené úkoly, a také, když podle situace je třeba za tmy ovládnout terén tankům těžko dostupný. Výhodou takového útoku je kromě dosažení překvapení i to, že v době, kdy vojska plní nejsložitější úkoly — průlom hlavního pásma obrany, a tehdy, kdy je nejhustší bojová sestava útočících vojsk, nepřítel nemůže dostatečně účinně využít svého letectva a rovněž je mu těžko určit nejvýhodnější objekty k provedení atomových úderů.

Tempo útoku v noci při průlomu taktické hloubky obrany nepřítele je třeba určovat podle stejných zásad jako při průlomu ve dne. Přitom je nutno počítat se silou našeho úderu a předpokládaného odporu nepřítele, s povětrnostními podmínkami, s hustotou překážek v obraně nepřítele, s tvarem terénu, je nutno vzít v úvahu podmínky viditelnosti v noci a technické vlastnosti našich osvětlovacích prostředků (dobu osvětlení, intenzitu světla a p.).

Vcelku možno říci, že dnes, kdy vojska jsou vybavena moderní bojovou technikou a používají různých technických prostředků k zabezpečení viditelnosti v noci, kdy pojitka zabezpečují velení vojskům, jsou všechny předpoklady k tomu, aby vojska mohla útočit v noci stejnými tempy jako ve dne.

Bojová sestava a rozmístění vojsk

Bojová sestava střeleckých sborů, divisí a pluků při průlomu obrany nepřítele v noci tvoří se podle stejných zásad jako při útoku ve dne. Tak střelecká divise může útočit v bojové sestavě sboru jak ve dne, tak i v noci na hlavním nebo podružném směru, v prvním nebo ve druhém sledu.

Při řešení otázky místa střelecké divise v bojové sestavě sboru je důležité zhodnotit úkol sboru, jakou hodnotou bude umlčena obrana ne-

přítele atomovými zbraněmi, dělostřelectvem, letectvem a chemickými zbraněmi, jaký je ráz terénu v pásmu útoku a jaká je viditelnost v noci. Zpravidla je výhodnější při útoku v noci mít v prvním sledu sboru střelecké divise. Mechanisovaná divise může úspěšně bojovat v prvním sledu sboru jedině při dobré viditelnosti (měsíční noc, v zimě) a v terénu všude tankodostupném.

Divise, útočící na směru hlavního úderu v prvním sledu, tvoří bojovou sestavu obyčejně ve dvou sledech. V těchto případech je účelné zasadit do boje druhý sled za svítání s cílem rozvinout úspěch nočního útoku v denních podmínkách. Avšak v některých případech, když situace toho vyžaduje, může být druhý sled zasazen i v noci k narůstání úsilí při průlomu postavení divisních záloh, s cílem odražení protiztečí nepřitele, při rozvinutí úspěchu do stran anebo k upevnění dosažené čáry.

Nejúčelněji je vytvořit bojové sestavy sboru, divisi a pluků při útoku v noci ve dvou sledech. Taková sestava zabezpečuje narůstání síly úderu a udržení převahy sil v průběhu boje, dovoluje zvyšovat tempo útoku a úspěšně odrážet noční protizteče nepřitele. Současně umožňuje uskutečňovat manévry v průběhu útoku a hlavně zabezpečuje přechod k rozhodnému rozvinutí útoku za svítání bez přerušení boje.

Sestavu střelecké divise a sboru v jednom sledu bude výhodné mít při útoku na podružném směru, při plnění co do hloubky ohraničeného úkolu a rovněž při průlomu nehluboké, spěšně zaujaté obrany nepřitele.

V divisích, které útočí v jednom sledu, bývá někdy účelné mít bojovou sestavu pluků ve třech sledech. Hluboká bojová sestava pluků dává divisi možnost útočit, aniž by bylo třeba provádět podstatné přeskupení a bez změny systému součinnosti, který byl při přípravě průlomu organizován.

Taková bojová sestava dovoluje narůstat síle úderu, jelikož je možno lehčeji zasazovat druhý sled pluku než druhý sled divise. Nepředvídané úkoly, které vzniknou v průběhu boje, budou v těchto podmínkách řešeny třetími sledy pluků a zálohami divise.

Nepříznivé pozorovací podmínky v noci dovolují, abychom zmenšili vzdálenosti mezi prvními a druhými sledy a zálohami sboru, divisi a pluků, aniž bychom je uváděli do nebezpečí napadení dělostřeleckými palbami. Udržování stálého dotyku s nepřitelem a vysoké tempo útoku má za následek, že se zmenšuje pravděpodobnost úderu letectva. Letectvo nepřitele bude v těchto případech provádět údery především na bojovou sestavu útočnicka v hloubce, aby nedošlo k napadení vlastních vojsk. Přirozeně, že v těchto podmínkách, čím blíže k prvním sledům budou druhé sledy a zálohy, tím menší bude nebezpečí úderů nepřátelským letectvem.

Zmenšení hloubky bojové sestavy při útoku v noci zlepšuje podmínky velení vojskům, zabezpečuje spolehlivou součinnost a možnost rychlejšího zasazení do boje druhých sledů a záloh především v situacích, vyžadujících rychlé rozhodnutí a provedení. V noci takové případy budou častějším zjevem než je tomu ve dne. S hlediska použití atomových zbraní nepřitelem přiblížení druhých sledů a záloh k prvním sledům zmenšuje nebezpečí atomového úderu nepřitelem, jelikož nutno počítat, že nepřítel bude v noci těchto zbraní používat ve větší vzdálenosti od linie fronty než ve dne.

Druhé sledy a zálohy divisi musí postupovat za prvním sledem ve vzdálenosti ne větší než 2—3 km a u pluků 1 km.

Zhuštění bojové sestavy je třeba provádět při průlomu obrany nepřítele v noci zmenšením mezer mezi jednotkami a útvary. V noci je výhodněji útočit bez mezer, neboť při takovém řešení bude možno přesněji dodržovat směr útoku a spolehlivěji zabezpečovat styk a boky mezi jednotkami a útvary.

Zhuštění bojové sestavy tím, že se zmenší mezery v družstvech mezi vojáky při útoku v noci bude se provádět jen ve výjimečných případech. Takovými případy může být průlom spěšně zaujaté obrany nepřítele, kdy je obrana nepřítele málo hluboká s nedostatečnou hustotou, kdy není nebezpečí, že nepřítel použije atomové zbraně a nebude silně osvětlovat bojiště a tehdy, kdy povětrnostní podmínky (mlha, déšť, sníh), jakož i terénní podmínky (členitý terén, lesy) silně ztěžují pozorování v noci.

V normálních podmínkách takového zhuštění bojové sestavy nebude možno používat, neboť nutno počítat s tím, že nepřítel bude ve velké míře používat přístrojů s infračervenými paprsky, jakož i umělého osvětlení. Význam tmy, jakožto prvku chránícího vojska před pozorováním nepřítelem se značně zmenšuje. Za použití umělého osvětlení a přístrojů nočního vidění nepřítelem mohou být značné ztráty dělostřeleckými i pěchotními palbami, budou-li zmenšeny mezery mezi útočícími vojáky.

Divisní a plukovní dělostřelecké skupiny tvoříme podle stejných zásad jako při průlomu ve dne. Palebná postavení ve výchozím položení musí však být co nejvíce přiblížena k přednímu okraji proto, aby dělostřelectvo mohlo co nejdéle podporovat útok útvarů palbou z hlavních palebných postavení bez přemístění v noci.

Při průlomu obrany nepřítele v noci hraje zvláště důležitou úlohu doprovodné dělostřelectvo. V průběhu boje o hlavní pásmo obrany i při boji v hloubce obrany doprovodné dělostřelectvo umlčuje palebné prostředky nepřítele, které brání postupu pěchoty a tanků, zabezpečuje upevnění ovládnutých čar a rovněž účinně působí při odrážení protiztečí nepřítele. Vycházeje z důležitosti doprovodného dělostřelectva při průlomu obrany nepřítele v noci je třeba mít v bojové sestavě tohoto dělostřelectva více než ve dne. Do doprovodného dělostřelectva je účelné vyčlenit co nejvíce plukovních a divisních samohybných děl.

Množství tanků přímé podpory může být v bojové sestavě vojsk prolamujících obranu nepřítele v noci stejné jako při útoku ve dne. Avšak rozdělení tanků v útočných sledech a jejich místo v bojové sestavě má některé zvláštnosti.

I když je snaha mít při průlomu obrany nepřítele v noci velké hustoty tanků přímé podpory je třeba počítat s tím, že tanky v noci mohou útočit jen v jedné linii, jelikož tanky druhé a třetí linie mohly by v noci způsobit ztráty vlastním vojskům. Zvětšení celkové hustoty tanků v bojové sestavě divise se dosahuje posílením tanky druhých sledů pluků a divisi.

Noc ztěžuje velení tankovým jednotkám a součinnost s pěchotou, zhoršuje pozorovací podmínky, orientaci, odhalení cílů a manévr je rovněž složitější a přesnost střelby je menší. Špatná viditelnost umožňuje nepřátelské pěchotě přiblížit se skrytě k tankům a využít protitankových prostředků.

V noci tanky více než ve dne potřebují pomoc pěchoty a ženistů při boji s protitankovými prostředky nepřítele a při překonávání překážek. Proto tanky musí útočit v bojové sestavě pěchoty a ne před pěchotou.

K tomu, aby tankům byla poskytnuta co nejúčinnější pomoc a byla zabezpečena spolehlivá součinnost, je třeba tanky přímé podpory podřídit střeleckým rotám a v některých případech dokonce i střeleckým četám.

K zabezpečení vysokého tempa průlomu obrany nepřítele v noci je třeba mít v bojové sestavě jednotek prvního sledu značně více ženistů než při průlomu ve dne.

Vcelku možno shrnout nejdůležitější zvláštnosti tvoření bojových sestav střeleckého sboru, divise a pluků při průlomu obrany nepřítele v noci do těchto bodů:

1. Druhé sledy a zálohy musí postupovat za prvními sledy v menších vzdálenostech.

2. Vyčlenit k doprovodu pěchoty a tanků více než ve dne doprovodného dělostřelectva, především samohybných děl.

3. Rozdělit tanky přímé podpory pěchoty a tanků do všech sledů. Tanky musí bojovat v bojové sestavě pěchoty.

4. První sledy zesílit větším množstvím ženistů.

Závěr

Nové bojové prostředky, kterými je vyzbrojena naše armáda, využití zkušeností získaných Sovětskou armádou ve Veliké vlastenecké válce, jakož i vysoké morálně bojové vlastnosti našich vojsk dávají nám všechny předpoklady lépe a více využívat noční doby při vedení boje v noci i v průlomu připravené obrany nepřítele.

Nejdůležitějšími faktory, které určují účelnost zahájení průlomu obrany nepřítele v noci nebo pokračování v útoku v noci, jsou:

- snaha využít výhod překvapení útoku a tím dosáhnout větších výsledků než při útoku ve dne;
- dosažení nepřetržitosti při vedení bojové činnosti a vyšších temp útoku;
- možnost splnit úkol menšími silami a mít menší ztráty.

Tyto zásady vyžadují mnoho usilovné práce k osvojení dokonalých způsobů organizace průlomu obrany nepřítele v noci a tvrdého výcviku vojsk k získání návyků při bojové činnosti v noci.

ÚTOK MECHANISOVANÉ DIVISE V NOCI PŘI ROZVÍJENÍ PRŮLOMU

Generál-major Ján Lipový

V krátkém pojednání rozvedu některé otázky týkající se rozvíjení útoku mechanisované divise v noci jako pokračování denního boje. Poukážu na to, jak na základě správného předvídání velitelů a štábů je možné včas organisovat a připravit boj v noci v průběhu útoku.

1. Zvláštnosti boje v noci

a) V noci je značně omezeno pozorování, zvláště v lese a za deštivé noci, kdy bude nutné pozorovat jen pomocí prostředků vidění v noci a získávat zprávy nasloucháním. V důsledku toho je snadno možné oboustranné překvapení. Je proto nutné, aby každý jednotlivec znal přesně své úkoly k zabezpečení organisovaného vedení boje i v případě nenačátého přepadení (součinnostní signály, povely a signály pro vedení palby, zvláště palby hromadné a p.).

b) V noci je ztížená orientace. Proto je nutná důkladná příprava pro vedení boje v noci. Je třeba prostudovat mapu, ráz terénu, osad, lesů, systém komunikační a znát orientační body a jejich souvislost s terénem.

c) Vzhledem k omezené viditelnosti a ztížené orientaci je účinnost palby menší. Zvláštního významu nabývá hromadné vedení palby všech zbraní s překvapením. Hromadná palba však musí být řízena, proto je nutné včas vydat přesné signály k jejímu zahájení a ukončení.

K udržení nepřetržitosti velení v uvedených podmínkách je nutno:

- vydat alespoň 3 až 4 hodiny před setměním (někdy i dříve) přesné úkoly jednotkám, útvarům a svazkům pro noční činnost (směr a pásmo útoku, cíl útoku a vymezení úkolu co do hloubky a času),
- dokonale sladit činnost jednotek, které spolupůsobí na plnění společného úkolu (časově, prostorově), přesně jim stanovit, kdy a na čem spolupracují, vymezit jejich palby na stycích, zabezpečit vzájemné rozpoznávání,
- určit součinnostní čáry, na kterých postupující jednotky na jednotlivých směrech naváží styk se sousedy a krátce upřesní svou činnost při postupu na další součinnostní čáru, vymění si krátce zkušenosti z předcházejícího boje (nové prostředky nepřítele, jakých používá nástrah, jeho aktivita a morálka),
- vydat přesné rozpoznávací signály, signály k řízení palby a vyžádání pomoci podpůrných jednotek, k označení předního okraje a p.,
- přesně vymezit stanoviště velitelů, osy jejich přemístění a způsob styku s nimi,
- pomoci podřízeným jednotkám v uspořádání co nejvýhodnější bojové sestavy pro boj v noci.

Štáby využívají doby, kdy jsou jednotky, útvary nebo svazky vyčleněny do druhých sledů, k získání poznatků z nočních bojů a předání jim poznatků získaných jinými jednotkami. Včasné předání zkušeností z nočního boje, získaných na jiném směru, má veliký význam pro bezprostřední přípravu nočního boje.

V průběhu nočního boje provádějí soustavnou kontrolu vojsk při plnění úkolů a včas poskytnout potřebnou pomoc v organizaci zabezpečení jednotek v boji.

Noční boj proti dennímu boji vyžaduje od vojáků ještě důraznějšího projevení bojových vlastností, jako je odvaha, iniciativa, pohotovost v boji, mistrovství v používání své zbraně, přísná kázeň, zvláště palebná, družnost, přesné plnění rozkazů svých velitelů, příkladná oddanost vlasti a pracujícím lidu, pro kterou je voják schopen až sebeobětování ve prospěch celkového vítězství nad nepřítelem.

2. Příprava útoku mechanisované divise v noci v sestavě střeleckého sboru

Mechanisovaná divise v útočném boji střeleckého sboru v soudobých podmínkách bude zpravidla prolamovat obranu nepřítele v prvním sledu. Zastihne ji proto první noc po celodenním boji při plnění důležitého úkolu — zakončit prolomení celé taktické hloubky obrany a rozvíjení útoku do hloubky obrany v součinnosti s ostatními divisemi sboru. Útok bude rozvíjet na směr hlavního úderu sboru a bude část úkolu dne sboru plnit v noci.

Pokládám za nutné poukázat na různé názory na vysvětlení úkolu dne. Jeden názor vymezuje úkol dne od svítání do setmění. Z toho vyplývá, že je nutné pro boj v noci vytyčit úkoly zvlášť jako samostatný výsek bojové činnosti vojsk. Přitom délka doby pro boj ve dne a v noci je různá podle ročního období, na př. v létě bude doba denní bojové činnosti o mnoho delší než noční a v zimních měsících tomu bude opačně. Druhý názor vysvětluje úkol dne jako dobu od svítání do svítání druhého dne. Předností tohoto názoru je, že je přibližně stejně vymezena časová délka úkolu dne (24 hod.) a úkol zahrnuje denní i noční činnost. Třetí názor ukazuje přímo astronomické vymezení dne (24 hod.) od 0.01 hod. do 24.00 hod. Je to vymezení úplně přesné, ale zahrnující světlý den a dvě půlky noční činnosti. Pro praktické vymezení zdá se výhodnější názor druhý a pro přesné vymezení názor třetí. Názor první má mnoho nevýhod. Ve svém článku mám na mysli přesné astronomické vymezení dne. V této otázce by bylo záhodno, aby čtenáři časopisu vyjádřili v diskusi svá hlediska a své zkušenosti.

Divise dostávají zpravidla bližší úkol, další úkol a směr dalšího útoku. Po splnění dalšího úkolu bude jim úkol upřesněn, což bude zpravidla zahrnovat boj v noci — t. j. od setmění do svítání druhého dne. Je pochopitelné, že úkol pro boj v noci nedostane divise až při setmění, ale bude upřesněn již v průběhu dne.

Jak má velitel sboru a jeho štáb předvídat a připravovat útok mechanisované divise v noci?

Již při plánování boje velitel sboru a štáb sboru musí předvídat, v kterých prostorech budou divise prvního sledu bojovat v noci vzhledem k celkovému zámyslu boje. Na základě toho je velitel povinen při organizaci součinnosti prováděné při přípravě útoku zabývat se otázkami nočního boje. Zpravidla se na tuto otázku zapomíná a součinnost se sice organizuje až do splnění úkolu dne, ale nepřihlíží se k tomu, za jakých podmínek bude úkol splněn. Rovněž tak nebývá řešena otázka, co je vzhledem k boji v noci nutné, aby divise dosáhla do svítání druhého dne, co má zvláštní význam pro splnění úkolu druhého dne boje.

Při organizaci součinnosti je nutné, aby velitel sboru řešil:

- úkol mechanisované divise pro boj v noci celkově a úkol předsunutého odřadu divise zvláště,
- jakou sestavu divise zaujme pro boj v noci, vzhledem k pravděpodobnému pásmu útoku v noci,
- opatření bojového a materiálně technického zabezpečení útoku mechanisované divise v noci,
- opatření k osvětlení bojiště a zajištění pohybu v noci.

Konkrétně a přesně může velitel upřesnit tyto otázky:

- signály k vzájemnému rozpoznávání jednotek, které budou spolupracovat při útoku v noci, jejich rozpoznávací znaky, vyžádání palby dělostřelectva, podpory letectva, signály pro zásah záloh a speciálních oddílů (záchranných, odtařovacích a p.);
- vytyčení součinnostních čar a součinnost útvarů a svazků po vyjití na tyto čáry;
- způsob přechodu z denní činnosti na noční a na co klást hlavní důraz při přechodu;
- činnost pěchoty a tanků do osvětlení bojiště a po jeho osvětlení;
- způsob podpory pěchoty a tanků palbou dělostřelectva, raketometů a jiným vojskem do osvětlení bojiště a po jeho osvětlení;
- určení způsobu pohybu na komunikacích v pásmu útoku svazků v případě shozu atomové pumy nepřítelem nebo dělostřeleckého atomového přepadu a zamoření určené pochodové osy;
- činnost útvaru a svazků v noci v případě přechodů zamořeným terénem nebo při chemickém útoku.

Jsou-li uvedené otázky probrány při organizaci součinnosti, budou v průběhu útoku jen doplňovány, čímž se ušetří mnoho času pro řízení vojsk. Naopak, jestliže se na ně v přípravném období útoku zapomene, budou v průběhu boje řešeny narychlo a může být na některé opatření zapomenuto, což se pak odrazí v provedení útoku.

V přípravném období může již velitel mechanisované divise se svým štábem promyslet změnu bojové sestavy, kterou provede před setměním. Vojska mechanisované divise musí být schopna za útoku podat maximální fyzický výkon, zvláště při rozvíjení útoku v operační hloubce. Správně předvídací štáb však nesmí dopustit, aby byla vojska dovedena až k fyzickému zhroucení a bojová technika k technickému selhání. Za tím účelem bude již předem předvídat pravidelné střídání vojsk během boje, což zabezpečí nepřetržitost útoku.

Na příklad pro první den boje po zhodnocení pásma, ve kterém bude divise útočit v noci, je možné vzhledem k sestavě divise při zahájení útoku plánovat vyvedení jednoho mechanisovaného pluku do druhého sledu okolo poledne prvního dne boje. Vojskům tohoto pluku dát možnost odpočinout si, doplnit se a zreorganizovat po boji, provést krátké upřesnění příprav pro boj v noci a před setměním jej zasadit do boje na tom směru, na kterém divise plní hlavní úkol. Takto připravený pluk vejde do boje s čerstvými silami, naproti tomu nepřítelem po celodenních bojích bude mít jednotky již unavené. Když převezme útok v nočním boji na směru hlavního úderu takto připravený pluk s posilovými prostředky, které byly obdobně pro boj v noci připraveny, bude umožněno ostatním útvarům divise provést částečné přeskupení a při využití jeho úspěchu postupovat v rychlejším tempu.

Je možné také řešení, které ovšem závisí na vývinu boje a situaci, že sbor zasadí střeleckou divisi druhého sledu před setměním s hlavním určením pro rozvíjení úspěchu v noci. Toto bude výhodné uskutečnit tenkrát, když divise prvního sledu v průběhu dne boje budou mít dostatečnou převahu nad nepřítelem a zabezpečují rychlé tempo útoku.

Rovněž tak v průběhu rozvíjení úspěchu v operační hloubce může nastat případ, že mechanisovaná divise bude po nočním boji vyvedena do druhého sledu, v průběhu dne po doplnění bude připravena pro boj v noci a zasazena do boje před setměním nebo až v noci. Zasazovat však druhé sledy již za tmy má mnoho nevýhod a může přijít v úvahu jen ve zcela výjimečných případech, kdy jediné tento způsob může přinést úspěch v boji. Štáb musí v průběhu celého boje správně předvídat průběh boje a zabezpečit pravidelné střídání vojsk a poskytnout jim odpočinek a čas pro organizaci nočního boje. To je jeden ze způsobů, jak se projevuje pevné řízení vojsk v průběhu boje a zabezpečení úspěšné činnosti v noci. Obdobně je tomu i s činností předsunutého odřadu, který zpravidla po zasazení bojuje až k dosažení cíle armádní operace. Účinnější však bude, když štáb divise bude ve vhodné době organisovat jeho vystřídání podle vývinu situace. V některé situaci, kdy předsunutý odřad úspěšně plní úkol a kdy, vzhledem k jeho vzdálenosti od hlavních sil by nebylo vhodné jej střídat, bude ponechán v činnosti dva i více dní. V jiném případě, když byl zastaven a překonal těžké boje po dojití hlavních sil, bude vhodné jej vystřídát a připravit čerstvý, který bude zasazen, až hlavní síly odpor nepřítele zlomí.

3. Činnost štábu mechanisované divise a štábu střeleckého sboru k zabezpečení útoku v noci

Úkolem štábu mechanisované divise při rozvíjení útoku do hloubky obrany nepřítele je včas navrhnout a provést opatření k vyčlenění jednotek (útvárů) určených pro boj v noci a vydat jim bojová nařízení, která budou obsahovat tyto údaje:

- a) který útvar a kde se soustředí a jaké je jeho určení;
- b) pravděpodobná čára zasazení pro boj v noci, směr a pásmo útoku v noci a čeho má do rána dosáhnout;
- c) posilové prostředky pro boj v noci, kde jsou nebo kde a kdy budou útvaru k dispozici,
- d) jaké prostředky má k dispozici pro osvětlení bojiště nebo zvláštní bojové prostředky, kterých bude k jeho podpoře použito (chemické, plamenometné, atomové, přepravné, speciální stroje a p.); (viz pozn. 1),
- e) připravené signály a rozpoznávací znaky mezi útvary, které budou při noční činnosti spolupracovat;
- f) opatření materiálně technického zabezpečení a odpočinku.

Štáb řídí činnost jednotek a útvarů, které se zúčastní nočního boje tak, aby byly včas a v nejvýhodnějším místě soustředěny k noční činnosti, řídí jejich bojovou přípravu a provádí opatření k zabezpečení jejich činnosti, aniž čeká na požadavky.

Při tom:

- a) usměrňuje činnost hloubkového průzkumu na získání zpráv z pásma předpokládané noční činnosti (komunikace, možnost pohybu mimo ně, vybudované opěrné body nepřítele, rozmístění záloh nepřítele, připravenost vojsk nepřítele pro noční boj a kde jsou jednotky zvláště cvi-

čené pro boj v noci, vhodné prostory pro použití vlastních atomových nebo chemických zbraní;

b) včas připraví útvarům určeným pro noční činnost technické prostředky usnadňující boj v noci. Bude to záloha aut a řidičů k doplnění útvarů unavených dlouhodobou nepřetržitou činností a působících na směr hlavního úderu divise, přísun dostatečného množství osvětlovacích granátů a raket; prostřednictvím leteckého návodčího upozorní na směr činnosti útvarů divise podporující letecké jednotky, které prostory bude nutné osvětlovat v noci; doplní opotřebované prostředky (v autech, tancích, na dělech pro řízení střelby atd.); opatří přes štáb armády světlomety, když budou k jejich použití výhodné podmínky.

c) vydá včas nařízení útvarům dělostřelectva, vyčleněným k podpoře boje v noci, k zaujetí palebných postavení přímo za prvním sledem pěchoty včas, ještě za světla, aby si do setmění připravily prvky pro střelbu v noci a potřebnou zásobu munice (včetně chemické a osvětlovací);

d) v průběhu dne vyčlení, shromáždí a připraví pro činnost v noci potřebné jednotky pořádkové služby a odřadu k zabezpečení pohybu. Tyto jednotky do obdržení rozkazu provedou materiální a organizační přípravu:

— důstojníci a poddůstojníci odřadu k zabezpečení pohybu prostudují podle mapy pásmo předpokládané noční činnosti, komunikační síť, prostory nevýhodné pro pohyb (močály), seznámí se se všemi objekty na komunikacích i s nejbližšími zdroji materiálu k jejich obnově, zjistí možné objezdy, připraví si materiál pro vytyčování pochodových os v noci (bílé terče, světélkující směrovky, stanoviště směrníků — ve dvojicích — jeden řídí provoz, druhý jej chrání a p.);

— jednotky pro organizaci pořádkové služby připraví štáb tak, že jim vytyčí regulační úseky a pásma, určí místa pro shromažďování opozdělých jednotlivců, jednotek a vozidel a způsob jejich odevzdání. Řídící orgány pořádkové služby informuje o krycích jménech a označení jednotek, které v daném úseku budou působit, přezkouší znalost osad, ko-

Poznámka 1.

Při přípravě osvětlení bojiště vychází z těchto možností osvětlovacích prostředků:

osvětlovacích raket lze používat u pěších jednotek k zabezpečení vedení přesné palby na odpor nepřítele, na který není výhodné provádět zteč, anebo když očekáváme setkání s vlastními jednotkami (s průzkumem, s výsadkáři, s parťáky a p.). Jinak je výhodnější provést zteč bez osvětlení;

osvětlovací granáty 122 a 152mm houfnic osvětlují terén po 25 až 30 vteřin v okruhu o 1,5 km. Nepřetržitého osvětlení se dosáhne střelbou baterie (čty) každých 20 až 25 vteřin. Baterie může osvětlit úsek terénu v šířce do 3 až 4 km a v hloubce 1 až 1,5 km;

leteckých osvětlovacích pum se používá k osvětlení terénu hlavně pro potřebu průzkumného letectva. Některých druhů však lze výhodně použít i k osvětlení bojiště ve prospěch pozemních jednotek, na př. SAB-100-55-, doba hoření 4,5 minuty, osvětlení terénu o poloměru 1,5 až 2 km; SAB-100-75, doba hoření 6 až 7 minut, osvětlení terénu jako SAB 100-55.

K oslepení pozorovatelů, obsluhy samostatných zbraní, děl pro přímou střelbu nebo k osvětlování bojiště odrazem světla od nízkých mraků se může použít světlometů.

Světlomet 150 cm — střední donos 4 až 6 km, maximální donos 10 km, doba hoření 2 hodiny. Pro svůj objem je značně zranitelný (váha 4650 kg). Pro oslepení pozorovatelů musí být umístěn tak, aby neosvětloval vlastní útočící tanky a pěchotu, aby tím neodhalil výhodné cíle pro palbu nepřítele;

munikačních směrů a důležitých bodů v terénu, o kterých budou v průběhu nočního boje podávat informace bojujícím jednotkám;

e) zabezpečí, aby ke všem jednotkám, které se zúčastní nočního boje, pronikly smlouvené signály a prověří jejich znalost;

f) zabezpečí doplnění útvarů municí, ochrannými prostředky a bojovými prostředky, provedení hygienické očisty, výměnu filtrů a stravování vojsk.

Mezitím co štáb provádí uvedenou přípravu vojsk pro noční boj, velitel divise vydá velitelům útvarů ústní bojový rozkaz pro boj v noci, ve kterém může být na př. uvedeno

- zhodnocení činnosti nepřítele (zvláště pokud jde o taktiku nočního boje),
- údaje o činnosti vlastních vojsk, která budou působit v noci před divisi, činnost sousedů,
- zámysl pro činnost v noci,
- bojový úkol útvarů, přidělené prostředky, způsob plnění úkolu (čeho dosáhnout v nočním boji hlavními silami, předsunutým odřadem), velitelské stanoviště a přesná osa jeho přemístění, odpovědnost za styk v nočním boji,
- úkoly podpůrných vojsk (dělostřelectva, letectva, ženijního vojska, světlometných jednotek),
- nařízení pro bojové zabezpečení (doplnění denních nařízení),
- součinnostní signály.

Obsah tohoto rozkazu bude hlavně záležet na konkrétní situaci a úkolech divise.

Je mnoho opatření, která musí štáb divise předvídat a uskutečňovat, aby vojska dostávala včas úkoly a aby byla usměrňována ve své činnosti. Za tím účelem je nutné, aby štáb a hlavně náčelník štábu využívali všech dokumentů, ve kterých je plánován boj, především bojového rozkazu, a podle nich usměrňovali další činnost vojsk.

Po obdržení úkolu velitel divise s veliteli útvarů spolu s veliteli posilových prostředků provede krátkou organizaci součinnosti, na které řeší:

- konkrétní otázky součinnosti vzhledem k nastávajícímu nočnímu boji a podle předpokládaného rázu nočního boje (zakončení obklíčení nepřítele a jeho zničení, zdolání obranného pásma nebo vodní překážky, vzetí opěrného bodu, přeprav z chodu a p.,
- upřesnění součinnostních čar, hlavně pro zastavení palby mezi jednotkami, které postupují vstřícnými směry, aby obklíčily nepřítele. Při zakončování obklíčení nepřítele v noci musí být tato otázka zvláště pečlivě probrána a upřesněna;
- způsob osvětlení bojiště, orientačních bodů, doba osvětlení a činnost jednotek a vzájemná spolupráce do osvětlení bojiště a po jeho osvětlení,
- upřesnění součinnosti se sousedy, hlavně při obklíčování nepřítele. Je však výhodnější, aby každá divise útočila na přesně vymezeném směru s navázáním styku na součinnostních čarách. Mechanisovaná divise musí být připravena vést noční útok v plné své síle, zvláště když to může vést k úplnému rozdrčení nepřítele.

Na základě přesně vytyčeného úkolu si velitelé všech stupňů připraví azimuty podle směru postupu a k zajištění jeho dodržení.

4. Vedení nočního útoku mechanisovanou divisí

Po provedení všech příprav pro noční boj v průběhu denního boje před setměním jsou zasazeny pro boj v noci připravené a odpočínuté části sil mechanisované divise, mající za úkol zabezpečit nepřetržitost útoku ve směru hlavního úderu v průběhu noci. Způsob boje utváří nebo divise bude mít své odlišnosti vyplývající z účelnosti použití druhů vojsk v noci.

Tanky, které ve dne předjížděly na vzdálenost až 200—400 m před pěchotu a »táhly« ji za sebou, v noci útočí přímo v sestavě pěchoty. I když budou vybaveny přístroji pro vidění v noci, bude kromě toho nutné zabezpečit přímou ochranu tanků výsadky pěchoty a ženistů pro poskytnutí okamžité podpory při překonávání překážek a odporů nepřítele. Za tím účelem ženijní technika musí být přisunuta blíže k tankům první linie, při čemž podpora palbou tanků a samohybných děl druhé linie bude možná jen ve výjimečných případech, aby nedošlo k zranění pěchoty doprovázející tanky první linie. Kromě toho musí být provedeny zvláštní součinnostní opatření s tanky druhé linie s pěchotou postupující před nimi, aby tanky nenajely do jejich řad, t. j. musí být přesně vymezen směr postupu tanků 2. linie. Na těchto směrech nesmí postupovat pěchota, anebo jen tehdy, jsou-li učiněna přesná opatření pro dorozumění se s tanky, které za ní postupují.

Pro vedení přímé i nepřímé palby dělostřelectva je nutno každé dělo, hlavně protitankové, vybavit přístrojem k zabezpečení zamíření i ve tmě.

K zabezpečení pohybu jednotek a udržení směrů útoku je nutno nejméně v četách zajistit průvodce z vojáků znajících místní situaci nebo vojáky mající již vypěstované schopnosti orientace v noci (lovce, lesníky a p.).

Od setmění je nutné věnovat zvýšenou pozornost soustavnému provádění maskovacích opatření noční činnosti vzhledem k tomu, že i nepřítel má prostředky pro vidění v noci, a to prostředky radiolokační i přístroje založené na infračerveném záření.

Proti radiolokačním prostředkům se vojska chrání tím, že

a) využívají přirozených masek, t. j. hluchých prostorů, ve kterých nemohou být zaměřeny (odvrácené svahy, rokle, cesty v hlubokých úvozech nebo vedoucími v alejích). Proto v přípravě na činnost v noci je nutné pečlivě prostudovat mapu, po případě vyhodnotit neviditelné prostory;

b) používají umělých masek proti zaměření (svislé masky z drátěných sítí s malými oky $0,5 \times 0,5$ cm) k překrytí bojové techniky.

Materiál, který má být skryt před pozemními radiolokátory, nesmí být ponechán na povrchu terénu. Musí se umístit v zákopech;

c) umísťují chráněný objekt poblíž místních předmětů, neboť radiolokátor není schopen rozeznat dva předměty stojící blízko sebe (tank, dělo, nákladní auto, umístěné blíže než 10 m od lesa, budovy a p. nebudou radiolokátorem zjištěny). Z toho důvodu je výhodné postupovat v proudech podél okrajů lesů, alejí a p.;

d) provádějí metalisaci maket. Vhodným umístěním t. zv. »koutových« nebo »úhlových« odražečů vln je možné uvést nepřítele v omyl o skutečném rozmístění bojové techniky;¹⁾

¹⁾ Viz článek inženýra plukovníka Moždíka v tomto čísle Vojenské mysli str. 83 až 87.

e) vytvářejí radiolokační poruchy rušícími radiolokačními přístroji, které v nepřátelském radiolokátoru vytvoří světelný závoj (zamlžení).

Uvedené druhy maskování mají (zvláště poslední tři) značný význam pro znemožnění přesné činnosti nepřátelského letectva. Tímto způsobem bude omezena možnost napadení říditelnými střelami nebo atomovou pumou shozenou s letounu v noci.

Při činnosti v noci musí však být i značná pozornost věnována maskování proti průzkumu prováděnému infračervenými paprsky. Infračervené paprsky málo pronikají sklem, vodou a tepelnými izolátory. I dým je značnou překážkou pro infračervené záření, záleží ovšem na velikosti částecek, které dým vytvářejí. Čím větší a hustější, tím větší překážka pro zaměření. Na příklad déšť a sněhová vánice jsou pro infračervené paprsky těžko prostupné. Této okolnosti je účelné využít pro aktivní činnost právě za uvedených podmínek.

Když není možné objekt, který máme maskovat, umístit v dostatečně přirozené masce, pak umělé masky musí být voleny tak, aby byly schopny odrážet infračervené záření stejně jako odrážejí přirozené pozadí (přirozenou zeleň rostlin).

Je nutno, aby si velitelé všech stupňů uvědomovali tyto okolnosti v každém druhu bojové činnosti a dovedně jich využívali k vlastní ochraně více než doposud.

V nočním boji má důležité místo organizace průzkumu v prostoru předpokládané noční činnosti. Boj mechanisované divise při rozvíjení úspěchu v operační hloubce a zvláště v noci je charakterisován nenadálými srážkami s nepřítelem. V nočním boji při nenadálé srážce s nepřítelem vítězí ten, kdo je dříve připraven k boji. Za tím účelem je nutné při dobré bojové přípravě vojsk chopit se ihned iniciativy. Hlavně velitelé všech stupňů musí zahájit řízení boje krátkými rozkazy (povel), aby jednotky již od zahájení boje cítily své řízení a prudkým úderem za podpory hromadné palby pěchotních zbraní, bodákem a granátem přikročily ke zteči a k ničení nepřítele. Jedině při rychlém využití překvapení úderem maxima sil je možné očekávat při střetnutí s nepřítelem v noci úspěch. Váhavost a zasazení jen části sil jsou první podklady neúspěchu nočního boje. K předjetí překvapení nepřítelem na nejmenší míru a získání podkladů pro včasnou přípravu zahájení boje, je nutné ještě za dne organisovat důkladný průzkum a po setmění ho ještě zesílit, hlavně k získání zpráv o nepříteli v hloubce (o zálohách a jejich možnostech). Hlavní tíhu průzkumu v hloubce bude mít průzkumný prapor mechanisované divise. Jeden z důležitých úkolů, které bude plnit, bude narušení velení nepřítele, a tím také nejvíce přispěje k ovlivnění nočního boje.

V důsledku toho průzkumný odřad nebo průzkumné skupiny vysílané průzkumným praporem budou přepadávat velitelská stanoviště, spojovací uzly, místa přistávání spojovacích letounů, budou rušit radiový provoz, přerušovat linkové spojení a znemožňovat činnost styčných důstojníků a spojovacích orgánů. Průzkumných orgánů se bude dále používat i k vytyčování orientačních bodů v hloubce obrany nepřítele osvětlovacími raketami, po případě i zakládáním signálních a osvětlovacích požárů. Dále bude důležité, aby podávaly zprávy o terénu, zvláště o komunikacích v místech nepřechodných pro tanky a p. Úkoly pro přímou potřebu

jednotek a útvarů prvního sledu plní průzkumné rotý útvarů, které mají za úkol

- odhalit složení, činnost, sílu a úmysl nepřítele v dotyku,
- upřesnit prostory rozmístění záloh, stanoviště orgánů velení, postavení dělostřelectva a místa pro osvětlovací prostředky,
- odhalit připravené zátaras, hlavně protitankové a chemické, a místa připravená k zapálení,
- odhalit prostředky nepřátelského speciálního průzkumu, jako radiolokátory a p.,
- odhalit činnost diversantů, výsadek a zničit je,
- po celou bojovou činnost, t. j. i v noci odhalovat možnosti nepřítele použít zbraní hromadného ničení a upřesňovat prostory jejich rozmístění.

Neméně důležitá je činnost odřadu k zabezpečení pohybu, který se pohybuje za průzkumem a zabezpečuje již postup předsunutého odřadu. Odřad k zabezpečení pohybu musí být v noci vybaven jinými prostředky pro vytyčování komunikací a průchodů než ve dne. I jeho metoda činnosti musí být odlišná, proto je nutné, aby náčelník štábu mechanisované divise v součinnosti s ženijním náčelníkem včas organizoval postavení odřadu, který bude působit v noci, a poskytl odřadu možnost přípravy k činnosti ve dne. Podobně tomu bude s předsunutým odřadem. Nově vytvořené jednotky budou mít nejen čerstvé síly, ale i zvláštní prostředky potřebné pro činnost a boj v noci, a tím se stanou výhodnější.

Je třeba, aby mechanisovaná divise při rozvíjení útoku v noci v operační hloubce, kdy často bude přecházet v pronásledování, postupovala takovým tempem jako ve dne. Jen tak může nepřítele překvapit, neponechat mu iniciativu ani v noční činnosti. Toto je možné uskutečnit jen, když budou provedena opatření k zajištění tohoto postupu, a to

- zasazení pro noc čerstvých jednotek, zvláště jednotek průzkumných a odřadů k zabezpečení pohybu, a jednotek prvního sledu, které působí na směr hlavního úderu divise v noci. Čerstvý předsunutý odřad bude zasazen podle vývoje situace. Jednotky, které se pro boj v noci připravily, doplnily se, organizovaly součinnost, zaujaly výhodnou sestavu pro boj v noci a přitom si odpočinuly, budou schopny dosáhnout požadovaného tempa. Vyvedením do druhých sledů a záloh jednotek bojujících celý den bude dána možnost těmto jednotkám připravit se k boji následujícího dne. Tím bude zajištěna nejen nepřetržitost útoku, ale i rychlé tempo;
- připravení prostředků pro boj v noci a příslušných druhů vojsk, které budou těchto prostředků používat;
- promyšlení štábem možnosti velení v noci a včasná organizace opatření k jeho provádění;
- organizace hladkého provádění pořádkové služby pro boj v noci, která má určité odlišnosti proti činnosti pořádkové služby ve dne (opozdilce nestačí jen informovat, kde je jejich útvar, ale i dovést je k tomuto útvaru, pevně uzavřít nebezpečné prostory, aby do nich nevstoupily postupující jednotky, udržet prostory vyhrazené pro dělostřelectvo nebo jiné útvary).

Při střetnutí s nepřítelem při postupu mechanisované divise v noci je často nejvýhodnější, aby čelní jednotky se zahájením hromadné palby

z pušek a samopalů současně postupovaly s celou bojovou sestavou a nezastavily se. To ovšem vyžaduje důkladnou bojovou přípravu a pohotovost velitelů. Tento způsob přináší však daleko více úspěchů než zahnutí a vyčkávání. Když však postupující jednotky narazí na nepřítele, který již zaujal obranu, a tato obrana nebyla překonána z chodu, pak je výhodné přisunout dělostřelectvo pro přímou střelbu a tanky a při krátkém osvětlení bojiště, které si provede pěchota sama svými prostředky, provést krátký, ale soustředěný úder. Příprava nesmí trvat dlouho, protože i nepřítel provádí průzkum naší sestavy. Často bude výhodné zahájit zteč současně s dělostřeleckou podporou a osvětlit bojiště až po vniknutí do postavení nepřítele, kdy jeho odpor byl již zlomen, aby mohla být na něho vedena soustředěná a organizovaná palba. Rovněž tak je nutné uvážit, zda budou tanky přímé podpory pěchoty účít s rozsvícenými nebo zhasenými reflektory. Když bude terén v prostoru odporů nepřítele osvětlen založením požárů u nepřítele a nebudou v něm zvláštní překážky, jako strže a p., bude výhodnější pěchotě i tankům útočit bez použití vlastního světla. V tomto případě je však nutné, aby pěchota poskytla přímou ochranu tankům.

V případě, že se podaří jednotkám mechanizované divise ovládnout v nočním boji přechod vodního toku nebo předmostí na něm, potom je výhodné v první fázi boje neosvětlovat bojiště na předmostí, aby tak nebylo prozrazeno nepříteli místo a síla jednotek na předmostí, a temnoty využít k překračování vodního toku na širším úseku. Když však byl již na předmostí vyveden dostatek sil a prostředků, hlavně protitankových děl, a nepřítel se připravuje provést protizteč, potom již bude účelné osvětlit bojiště k zabezpečení ničivé palby dělostřelectva proti útočícím tankům nepřítele.

Při každé bojové činnosti v noci, při útoku, pronásledování, přechodu vodních toků nebo obkličovacím boji, je nutné, aby velitelé a štáby svazků pamatovali na organizaci a udržení dobytého terénu. Pro udržení každého důležitého bodu v terénu, který byl vlastními jednotkami ovládnut, zvláště podél komunikací, je nutné vyčlenit část sil, třeba jen střelecké družstvo, k jeho udržení. Rovněž tak je nutno chránit každé palebné postavení dělostřelectva nebo rozmístění týlových zařízení proti možnému útoku nepřítele, který byl ponechán pro činnost v noci v našem týlu, nebo nestačil odejít a hodlá tak učinit v noci. Při útoku takovýchto jednotek a jednotek nepřipravených k odrazení nenadále zteče nepřítele, může dojít k největší desorganizaci, a tím i k ztrátám.

Dále je třeba pamatovat na některá zvláštní opatření k ochraně vlastních vojsk. Nepřítel se bude rovněž připravovat k zapálení osad, lesíků a p., aby osvětlil bojiště a přitom založeným požárem ztížil postup našich vojsk. Je proto důležité mít v čelních útvarech a útvarech druhých sledů, záloh a týlových zařízení organizované protipožární odřady k rychlému hašení požárů pro nás nevýhodných. Vzhledem k tomu, že vidíme na malou vzdálenost, bude náhlé vkročení do zamořených prostorů způsobovat větší překvapení ve vlastních řadách. Je proto účelné domluvit na noční boj světelné signály pro chemický poplach a vytýčení prostorů zamořených chemickými látkami a průchody v nich.

Nejúčinnějším opatřením proti napadení nepřítele ze vzduchu bude udržování přísné světelné kázně při pohybu na komunikacích i mimo ně a zvláště při rozmístění jednotek mimo boj. Nic tak neprozradí místo

a činnost jednotky jako světlo, zvláště při přesunech a odpočinku, což vzápětí přivolává palebné zásahy nepřítele. Právě na dodržování světelné kázně je nutné v soudobých podmínkách zaměřit zvýšenou pozornost při bojové přípravě vojsk.

Závěr

Ve svém krátkém příspěvku jsem se zabýval jen některými otázkami nočního boje a bylo by žádoucí, aby se do studia otázek nočního boje zapojilo více čtenářů Vojenské mysli, aby tak byly zevšeobecněny zkušenosti nás všech.

Při zabezpečování noční činnosti vojsk je nutné

- využít všech technických prostředků usnadňujících boj v noci a osvojit si dovednost maskování proti těmto prostředkům;
- osvojovat si návyky velitelů i štábů v přípravě jednotek pro boj v noci, v zabezpečení včasného střídání jednotek, a tím nepřetržitosti útoku ve dne i v noci ve vzrůstajícím tempu;
- připravovat vojska k noční činnosti, hlavně pokud jde o dodržování maskovací kázně, iniciativy a pohotovosti.

Dosažením větší dovednosti ve vedení nočního boje zabezpečíme i zvýšení bojeschopnosti naší armády k vedení boje v soudobých podmínkách.

Poznámka redakce

Vzhledem na důležitost ovládnutí organizace řízení a provádění nočního boje v soudobých podmínkách vedení války je třeba věnovat ve vojenském tisku zvýšenou pozornost otázkám tohoto boje. Potvrzují to i zkušenosti z nedávné války v Koreji, které je třeba ze všech dostupných pramenů studovat. Velitelé a štáby našich svazků měli v letošním roce dost příležitosti získat četné praktické zkušenosti v organizaci a řízení nočního boje. K dalšímu zdokonalení velitelů a štábů v organizaci a řízení nočního boje je třeba se navzájem seznámit se získanými zkušenostmi, upozornit na dosavadní nedostatky a naznačit nevyřešené problémy související s nočním bojem a způsoby, jak by je bylo možno řešit.

Redakce Vojenské mysli vyzývá proto velitele svazků a příslušníky jejich štábů, aby zasílali stručně vyjádřené své zkušenosti, připomínky, dotazy související s nočním bojem a diskusní příspěvky k článkům na tuto tematiku ve Vojenské mysli uveřejňovaným.

ZÁSADY ORGANISACE A VEDENÍ OBRANNÉHO BOJE ZA POUŽÍVÁNÍ ATOMOVÝCH ZBRANÍ

Podplukovník Josef Jindra

Nové bojové prostředky, zvláště atomové, a jejich možnost použití k bojovým účelům, hluboce zasahují do všech druhů bojové činnosti našich vojsk. Je-li tedy třeba, aby všichni příslušníci armády dokonale ovládali všechny prostředky protiatomové ochrany a uměli činit spolehlivá opatření proti atomovému napadení nepřítelem, jakož i dovedně využívat účinků a výsledků vlastních atomových zbraní v útočném boji, je na druhé straně nutno, aby dovedli správně organisovat a vést i obranný boj za používání atomových zbraní a jiných nových bojových prostředků.

Cílem tohoto článku je proto seznámit velitele a štáby s některými zvláštnostmi zásad organisace obranného boje a dát jim návod k další tvůrčí práci, k dalšímu rozvíjení a doplňování taktických zásad, neboť jediné takovýto způsob práce je podle slov soudruha ministra cestou, po níž musí jít v současné době celá armáda.

1. O zásadách organisace obrany

Účelem obranného boje je zabránit nepříteli použít atomových zbraní, zastavit jeho útok s hlavním důrazem na směr, kde nepřítel použil atomových zbraní, způsobit mu ztráty vlastními atomovými zbraněmi, nebo ho zničit, aby byly vytvořeny výhodné podmínky pro přechod k rozhodnému útoku.

Toho se dosahuje hlavně

- včasným zjištěním prostředků atomového napadení nepřítele všemi druhy průzkumu;
- důkladnou připravenost vojsk a bojové techniky s hlediska protiatomové a protichemické ochrany;
- dovedným využitím výsledků vlastních atomových zbraní;
- důkladnou a spolehlivou organisací protivzdušné obrany.

Soudobá obrana musí být organisována a budována jinak nežli s hlediska možnosti nepřátelského atomového a chemického napadení a musí spolehlivě zabezpečit úpornost vojsk v boji a jejich dokonalou připravenost k vedení dlouho trvajícího obranného boje, dovedně organisovaný systém paleb všech druhů, především dělostřeleckých a minometných, v souladu s plánem vlastních atomových zbraní a spolehlivě organisovanou protiatomovou ochranu a zabezpečení vojsk prostředky protiatomové a protichemické ochrany.

Tu však je nutno pamatovat na jednu nezbytnou podmínku, a to, že čelit atomovému napadení a dosáhnout úspěchu v těchto nových podmínkách bojové činnosti mohou jen vojska dobře vycvičená, která prakticky zvládla všechna opatření, jichž si nový způsob bojové činnosti vojsk vyžaduje.

Odolnosti obrany se dosahuje rovněž hlubokým členěním obrany, t. j. vybudováním několikapásmové obrany a rozmístěním obranných po-

stavení do hloubky v každém pásmu, aby úderem atomové zbraně na jedno z takových postavení nebyla najednou vyražena živá síla a technika, rozmístěná na dalších postaveních.

Hluboko členěná bojová sestava útočnicka vyžaduje i hlubokého rozmístění bojové sestavy obránce. Z toho důvodu musí velitel připravující obranu vyčlenit silné druhé sledy a zálohy všech druhů, dovedně je v hloubce jednotlivých postavení a pásem rozčlenit a rozmístit mimo nebezpečné prostory možného nepřátelského atomového napadení za tím účelem, aby mohl být v hloubce obrany postupně vytvářen odpor na ohrožených směrech a mohlo být zabezpečeno provádění rychlých a silných protiztečí, jakož i provedeno rychlé vystřídání nebo doplnění bojových sestav těch útvarů, které byly vystaveny nepřátelskému atomovému napadení.

Důležitou podmínkou odolnosti soudobé obrany a její aktivnost, která vyplývá nejenom z rychlejšího spádu nepřátelského útoku, ale která je vyjádřena zejména aktivním použitím vlastních atomových zbraní.

Hovoříme-li o protidělostřeleckém rázu soudobé obrany, máme především na mysli spolehlivé ukrytí živé síly a techniky před účinky nepřátelského atomového dělostřelectva vybudováním dostatečného množství odolných krytů a úkrytů, pozorovaten a stanovišť a jejich dokonalé maskování.

Naše obrana musí být dále protiatomová, t. j. schopná zabezpečit vojska a bojovou techniku před účinky nepřátelských atomových zbraní a udržet je v stále bojové pohotovosti. Toho dosahujeme

- organizací nepřetržitého průzkumu k zjištění příprav nepřítele k použití atomových zbraní nebo jiných prostředků hromadného ničení;
- provedením všech opatření k uvědomění vojsk o nebezpečí nepřátelského atomového napadení, k jeho zmaření, k ochraně před účinky nepřátelských atomových zbraní a k odstranění následků atomového napadení;
- hlubokým učeněním obrany do hloubky a dovedným rozmístěním vojsk a bojové techniky;
- ženíjní úpravou terénu s hlediska protiatomové ochrany a dovedným maskováním vojsk a bojové techniky;
- aktivní obranou proti nepřátelským nosičům atomových zbraní a vhodným použitím vlastních atomových zbraní a jiných zbraní hromadného ničení;
- vysokou politicko-morální výchovou vojsk.

I nadále platí zásada, že soudobá obrana musí být protitanková, t. j. schopná odrazit hromadné zteče nepřátelských tanků, a proniknou-li do hloubky, zničit je. Potřeba spolehlivé protitankové obrany je diktována taktikou nepřítele, který bude používat k dosažení rychlého průlomu naši obrany značných sil svých tanků zpravidla na těch směrech, kde použil atomových zbraní. Použití atomových zbraní je pravděpodobné v celé hloubce obrany a proto je také protitankovou obranu nutno organisovat do celé její hloubky.

Více než kdy jindy vystupuje v soudobých podmínkách do popředí protivzdušný ráz obrany, který záleží v organizaci takové protivzdušné obrany, která bude s to odrazit hromadné údery nepřátelského letectva, a to zejména nosičů nepřátelských atomových pum, způsobit jim značné ztráty a zmařit jejich úder. Důraz je nutno klást nejen na aktivní, ale

i na pasivní protivzdušnou obranu. Je třeba dokonale organisovat hlásnou službu, umět se rychle zakopávat a naučit se bojovat v noci. Kromě toho je nutno pamatovat na organisaci zdravotnické a veterinární pomoci a protipožárních opatřeních všech druhů.

Nezdolnost obrany rovněž zabezpečuje nepřetržitá a důsledná politická práce, jejímž cílem je zabezpečit neustálou výchovu, přesvědčováním a vysvětlováním vysokou morálně politickou hodnotu a bojeschopnost vojsk, která je nezbytnou podmínkou úspěchu bojové činnosti za používání zbraní hromadného ničení.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že organisace obrany za použití zbraní hromadného ničení klade na všechny velitele, štáby a vojska zvýšené požadavky a že jenom svědomitá a uvědomělá práce nás všech, a to jak při přípravě důstojníků, tak i při výcviku vojsk je nám zárukou, že naše obrana obstojí i proti takovému útoku, jakým bude útok za použití zbraní hromadného ničení.

2. Použití druhů vojsk v obranném boji

Velký ničivý účinek zbraní hromadného ničení nutně má vliv na veškerou činnost velitelů, štábů a vojsk, vyvolává potřebu změny některých taktických zásad, mění do značné míry způsob použití druhů vojsk a týlu v boji, vyvolává podstatné zrychlení činnosti vojsk, vyžaduje zlepšení sladění práce štábů a zkrácení přípravy a organisace boje, a proto si vynucuje nové formy a způsoby boje.

Jaké jsou tedy zvláštnosti použití druhů vojsk v obranném boji?

a) Pěchota

Pěchota v součinnosti s jinými druhy vojsk rozhoduje každý boj, tedy i obranný boj. Tu však je nutno mít na zřeteli, že právě pěchotě za používání atomových zbraní připadá nejdůležitější úkol a že od ní je vyžadováno maximální fyzické a morální vypětí. Svůj úkol může splnit jen pěchota dobře připravená a vycvičená v protiatomové ochraně. Je proto naší povinností, abychom již výcvik jednotlivého bojovníka a výcvik velitelů a štábů zaměřili nejenom k důkladnému poznání bojových vlastností zbraní hromadného ničení a jejich použití, ale důkladně a prakticky se obeznámili se všemi prostředky a způsoby ochrany proti nim. Kontrola právě této činnosti musí se stát začátkem naší každodenní práce. I když pěchotě připadá v soudobých podmínkách ten nejdůležitější úkol, nesmíme zapomenout na to, že soudobý boj je bojem vševojskovým a že úspěchu v něm je možno dosáhnout jen společným úsilím všech druhů vojsk.

b) Tanky a samohybná děla

Tankosamohybných pluků divise se používá v obraně podle zásad ustanovení našich řádů, t. j., že se některé jednotky podřizují velitelům pluků k zesílení protitankové obrany a ostatní tanky a samohybná děla tvoří tankovou zálohu velitele divise. U střeleckých divisi budou tankové zálohy tvořeny zpravidla, a to z toho důvodu, aby byla zvýšena aktivnost obrany a důraznost protiztečí druhých sledů. Tankům a samohybným dělům, které jsou v záloze, určují se pásma k manévru a čáry rozvinutí k odražení útoku nepřátelských tanků, a to v těsné součinnosti s protitankovou zálohou. Za používání atomových zbraní bude tedy boj

s nepřátelskými tanky hlavním úkolem tankových záloh, zejména na těch úsecích obrany, které jsou nejvíce vystaveny nepřátelskému atomovému napadení.

c) Dělostřelectvo

Za používání atomových zbraní není úloha dělostřelectva nikterak zmenšena a dělostřelectvo zůstává i nadále hlavní palebnou a údernou silou naší armády. Naopak, jeho úloha se ještě zvýšila, neboť jeho úkoly byly rozšířeny o boj proti nepřátelským atomovým zbraním, a pokud jde o plánování a pružnost práce, jsou v nových podmínkách kladený na dělostřelectvo vysoké požadavky. Tím, že se dělostřelectva bude používat nejenom jako aktivního prostředku boje proti nepřátelským atomovým zbraním, ale i jako prostředku k vlastnímu použití atomových zbraní, jeho význam se ještě daleko rozšíří.

Co se týká rozčlenění a rozmístění bojové sestavy dělostřelectva, platí pro ně stejná zásada jako pro bojové sestavy střeleckých útvarů (svazků). Palebná postavení dělostřelectva je třeba rozmisťovat do větší hloubky a šířky s úkolem co nejúčinněji dělostřelecky zabezpečit obranný boj. Rozptýlení bojové sestavy dělostřelectva nesmí však být na újmu doštelu a velení dělostřelectvu. Proto je nutno rozmisťovat dělostřelectvo především podle ráží, a co do šířky, jednotlivé oddíly 1 až 1 a půl km od sebe.

Pro tvoření dělostřeleckých skupin platí v plné míře ustanovení našich řádů. Od střeleckého sboru výše je však nutno tvořit i dělostřelecké zálohy s dostatečným množstvím protitankového, kanonového a houfní-cového dělostřelectva, určených k doplnění dělostřelectva vyřazeného atomovými údery, a to až do plukovních dělostřeleckých skupin a plukovních dělostřeleckých protitankových záloh vto.

V armádní dělostřelecké skupině, je-li dostatek dalekonosného dělostřelectva, tvoří se skupina daleké činnosti, určená hlavně pro boj proti atomovým zbraním nepříteli.

Co se týká protiletadlového dělostřelectva, nabývá v nových podmínkách zvláštního významu. Jemu připadá hlavní úkol boje proti nepřátelským nosičům atomových pum a bezpilotním prostředkům vzdušného napadení. Z tohoto důvodu dostává střelecký sbor pro organizaci protivzdušné obrany celou protiletadlovou divisi jako posilový prostředek. Přitom se však sestava protiletadlového dělostřelectva nebude rozšiřovat do hloubky a do šířky, nýbrž zvýší se hustota, zejména na hlavních směrech, tam, kde je největší možnost nepřátelského atomového napadení.

Dělostřelecké protitankové zálohy jsou od pluků výše součástí bojové sestavy a za používání atomových zbraní se zesilují na všech stupních.

Za používání atomových zbraní se značně zvyšuje význam dělostřeleckého průzkumu, který se musí zaměřit na zjištění všech údajů o nepřátelském atomovém dělostřelectvu, jeho palebných postaveních, zjistit dobu jeho přesunu a zaujímání palebných postavení.

Plánování dělostřeleckého zabezpečení obranného boje bude prováděno podle dosud platných zásad, avšak i tu je nutno vzít v úvahu nové podmínky vedení obranného boje, vyplývající z použití atomové zbraně.

Protipříprava bude zpravidla zahajována shozemím atomové pumy. To znamená pro dělostřelecké štáby, aby dělostřelecké palby plánovaly v soulase s plánem použití vlastních atomových zbraní a jejich před-

pokládáných výsledků. Dělostřelecké zabezpečení obranného boje musí tedy zahrnovat všechny varianty, které plánuje vševojskový velitel k uskutečnění svého zámyslu, a svoji bojovou sestavu musí uspořádat tak, aby nedošlo ani na chvíli k zmenšení síly dělostřeleckého úderu.

d) Ženíjní vojsko

Při přípravě obrany a hlavně při jejím zabezpečení je nutno mít na zřeteli, že musí udržet a odrazit na úsecích průlomu nápor tisíců nepřátelských tanků a samohybných děl, útočících za podpory velkého množství letectva s využitím účinků atomového a chemického napadení nepřítele.

Kromě toho značná hloubka obrany, větší šířka obranných rajonů, úseků a pásem a jiné požadavky na ženíjní zabezpečení obrany s hlediska protiatomové ochrany vojsk a bojové techniky kladou na ženíjní vojsko zvýšené požadavky, vyžadují zlepšení organizace ženíjních útvarů a jednotek, zvýšení dosavadních norem zesílení jednotek, útvarů a svazků, zavedení nové techniky a zmechanisování většiny ženíjních prací, zvýšení pohyblivosti ženíjních jednotek, zkvalitnění jejich výcviku a zlepšení plánování ženíjního zabezpečení.

Tyto požadavky už samy ukazují, jak značný je význam ženíjního vojska a že se žádný boj a žádná operace neobejde bez aktivní účasti ženíjního vojska a jeho moderní techniky.

Ženíjní zabezpečení bojové činnosti za použití atomových zbraní kromě dosavadních úkolů zahrnuje:

- ženíjní průzkum k využití terénu s hlediska protiatomové ochrany;
- budování objektů, velitelských stanovišť, spojovacích uzlů, vodních stanic a zařízení pro ukrytí vojsk a bojové techniky s hlediska protiatomové a protichemické ochrany;
- odmořování postavení, cest, průchodů a jednotlivých úseků terénu a vody;
- zesílení opatření proti požáru;
- zabezpečení bojové činnosti vojsk v prostorech atomových úderů a požárů, způsobených atomovými zbraněmi;
- budování polí ženíjně chemických zátarasů.

Všechna ženíjní zařízení musí plně chránit před účinky tlakové a tepelné vlny a pronikavé radiace. Část úkrytů (dva až tři na každou střeleckou rotu) musí být vybudovány jako protiatomové a vybaveny filtračním a ventilačním zařízením, aby chránila vojska nejenom proti účinkům atomové pumy, ale i proti látkám otravným.

Zvláštní pozornost je nutno věnovat budování velitelských stanovišť a spojovacích uzlů, které musí být úplně zakopány. Rovněž všechna bojová technika musí být ukryta v okopech a zamaskována.

Pohyblivý odřad zatarasovací je od divise výše součástí bojové sestavy a včleňuje se do něho jednotky ženíjního vojska s minami, s nízkými zátarasy a s jinými zatarasovacími prostředky na obrněných transportérech nebo na terénních vozidlech, zaminovací tanky a plamenomety.

Odřad k zabezpečení pohybu se v obranném boji zpravidla netvoří. Mám však zato, že bude nutno vytvořit odřad k zabezpečení pohybu u mechanisované divise druhého sledu sboru pro zabezpečení provedení protiztečí.

U střeleckého sboru se v obranném boji tvoří též ženijní záloha v síle nejméně jednoho ženijního praporu, jejímž úkolem je zesílení jednotek divisi prvního sledu v průběhu obranného boje.

e) Chemické vojsko

Hlavním úkolem chemického vojska za používání atomových a chemických zbraní je organisovat a uskutečňovat všechna opatření k zabezpečení vojsk před účinky nepřátelských atomových a chemických zbraní za tím účelem, aby byla zachována nezdolnost obrany a plná bojeschopnost vojsk. Význam chemického vojska v obraně vzrostl též vzhledem k možnému použití chemických prostředků současně s atomovou zbraní.

Chemické vojsko však nebude provádět jen pasivní opatření, nýbrž bude za pomoci dělostřelectva a letectva aktivně používat chemických zbraní k umlčení nebo zničení živé síly a k zamoření terénu a bojové techniky nepřítele.

Chemické vojsko má pro použití chemické zbraně chemický zatařovací prapor vybavený bojovými vozidly k zamoření terénu trvalými otravnými látkami, chemické fugasy plněné otravnými látkami, jakož i dýmovníky s dýmem k zamoření ovzduší. Těchto prostředků používá chemické vojsko k vytváření hlubokých a do šířky členěných polí chemických zátarasů. V obraně je výhodné použít dýmovníček s jedovatým dýmem nebo dráždivých otravných látek, které nepřítele vyčerpávají a snižují jeho bojeschopnost. Ačkoli bude v obranném boji používáno chemického zatařovacího praporu převážně k vytváření chemických a ženijních chemických zátarasů, jakož i k zamořování ovzduší, bude kromě toho provádět dělostřelectvo a letectvo překvapivě a hromadně chemické přepady. Rozumí se samo sebou, že při použití chemických zbraní v obranném boji bude mít velký význam počasí, které často rozhodne o tom, zda bude nejenom výhodné, ale vůbec možné použít chemických zbraní.

Je nutno také si uvědomit, že použití chemické zbraně je nutno plánovat se zřetelem na použití atomových zbraní a že chemický úder má být veden na živou sílu a bojovou techniku nepřítele, která nebyla zasažena atomovým úderem, nebo na ty síly a prostředky nepřítele, které jsou určeny k vyplnění mezer v bojové sestavě po našem atomovém úderu nebo vyslané k odstranění následků.

f) Vojenské letectvo

Nejdůležitějším úkolem letectva v obraně je podporovat boj pozemního vojska. Vojenské letectvo je určeno ke společné činnosti s ostatními druhy vojsk, plní však s úspěchem i samostatné úkoly.

Za používání atomových a chemických zbraní se však dosavadní úkoly letectva značně rozšiřují, a to:

- letectvo je hlavní silou zabezpečující použití atomových zbraní a též zmaření a odrazení atomového napadení nepřítelem;
- letectvo je důležitým prostředkem použití chemických zbraní;
- letectvo je hlavním prostředkem ničení nepřátelského atomového dělostřelectva.

Jedním z důležitých úkolů letectva bude organisace protiatomové a protichemické ochrany letišť a leteckých zařízení, jakož i výcvik vojsk v používání všech prostředků protiatomové a protichemické ochrany, v hygienické očištění osob a deaktivaci letecké techniky.

g) Spojovací vojsko

Za používání atomových zbraní zvyšuje se význam spojovacího vojska. Značná šířka a hloubka obrany, rozptýlení bojové sestavy, zvýšená aktivnost obrany a rychlost změn jednotlivých situací staví před spojovací vojsko úkoly, které by bylo možno plnit s dosavadním vybavením jen s mimořádným vypětím sil a po krátkou dobu.

Přes to, že taktické zásady pro použití spojovacího vojska a zásady organisace spojení zůstanou i nadále v platnosti, atomové zbraně vyvolávají potřebu změny organisace spojovacích jednotek a jejich vybavení, vyžadují motorisaci a mechanisaci, zlepšení kvality spojovacího materiálu, zjednodušení práce a zkvalitnění provozu.

Za používání atomových a chemických zbraní nabývá zvláštního významu spojení radiem a pohyblivými pojítky, zvláště letouny, vrtulníky, bojovými a obyčejnými vozidly. Jak nám zkušenosti ukazují, není doposud otázkám zabezpečení nepřetržitého radiového spojení věnována taková pozornost, jaké by bylo třeba v současných podmínkách rychle se měnících situací. Je proto nutné, abychom si všichni v nejbližší době osvojili všechny zásady použití radiových pojítek a utajení velení.

Zvětšené hloubky a šířky obrany jednotek útvarů a svazků zvětšují i vzdálenosti mezi velitelskými stanovišti a pozorovatelnami, které nebude vždy možno překlenout doposud přidělenými typy radiových stanic. Bude proto nutné v některých případech změnit typy doposud předepsaných radiových stanic za typy s větším dosahem. Kromě toho bude třeba zlepšit pohyblivost pojítek zavedením obrněných vozů, zrychlit stavbu vedení a v obraně budovat vždy několik oklikových spojovacích směrů, a vedení zaorávat pomocí vhodných strojů, aby nepřítel nemohl jedním atomovým úderem narušit celý systém spojení.

Všichni příslušníci spojovacích jednotek a útvarů musí dodržovat všechna předepsaná opatření protiatomové ochrany o ukrytí živé síly a techniky a umět dovedně používat všech prostředků ochrany proti nepřátelským atomovým a chemickým zbraním.

3. Protiatomová ochrana vojsk a bojové techniky

Nebudu rozebírat jednotlivé otázky bojového zabezpečení vojsk a bojové techniky za používání atomových zbraní ani nebude podrobně rozebírat otázky protiatomové ochrany, které jsou nám všem známy.

Vzal jsem si však za úkol objasnit pojem protiatomové ochrany, neboť jak zkušenosti ukazují, otázka ta není dosud jasná, není jasný celý hluboký rozsah protiatomové ochrany a jsou dosud názory, aby vojska a štáby byly cvičeny jednak za používání atomových zbraní, jednak také jen s hlediska protiatomové ochrany, t. j. tehdy — je-li očekáván úder nepřítele.

Protiatomová ochrana zahrnuje

- uvědomění vojsk o nebezpečí atomového napadení a vyhlašování nebezpečí atomového napadení vojskům;
- vedení nepřetržitého radiačního průzkumu;
- ženíjní úpravu terénu s hlediska protiatomové ochrany a využití jeho přirozených ochranných vlastností;
- odstranění následků atomového napadení.

To však není všechno. Podle mého názoru zahrnuje protiatomová ochrana ještě všechna opatření operačně taktického rázu, která bylo nebo bude třeba provést vzhledem k použití atomových zbraní.

V obraně jsou to

- hluboké učlenění obrany a široké obranné rajony, úseky a pásma;
- rozmístění bojové sestavy do větší hloubky a šířky a její rozptýlení;
- vytvoření záloh všech druhů s úkolem obnovit narušené bojové sestavy zesílením nebo vystřídáním vojsk prvního sledu, která byla vystavena účinkům atomového napadení;
- zlepšení organizace jednotek a útvarů, zejména speciálních druhů vojsk (ženijního, protiletadlového, spojovacího, chemického) a jejich vybavení, aby byly s to s úspěchem čelit nepřátelskému atomovému napadení;
- intenzivní výcvik a školení všech příslušníků armády o způsobech bojového použití atomových zbraní nepřítelem a vlastních atomových zbraní a s tím souvisejících otázek protiatomové ochrany vojsk a bojové techniky;
- rozmanitost použití druhů vojsk v souhlase s podmínkami vytvořenými možnostmi nepřítele používat atomových zbraní;
- důkladnější organizaci součinnosti a plánování obranného boje a jednotlivých jeho údobí v několika variantách;
- zvýšení požadavků na všechny druhy průzkumu;
- dokonalejší vybavení jednotek, útvarů a svazků vlastního letectva a protiletadlového dělostřelectva.

Jak je z toho, co bylo uvedeno vidět, všechny tyto otázky těsně souvisí s protiatomovou ochranou, neboť jsou důsledkem možnosti nepřátelského atomového napadení. Když tedy podrobně rozebereme všechny otázky a dáme jim místo, které jim v přípravě, organizaci a vedení boje náleží, zjistíme, že jsme s hlediska protiatomové ochrany učinili všechno, co na dosavadním stupni vývoje bojového použití atomových zbraní a ochrany proti nim bylo možno učinit. Zjistíme však také, že jsme neučinili to hlavní, a to je vlastní použití atomové zbraně.

Zbývá proto vyjasnit otázku, zda aktivní použití vlastních atomových zbraní je součástí protiatomové ochrany, či nikoliv. Myslím, že je, a pokusím se svůj názor odůvodnit.

Atomové zbraně jsou nové zbraně, které se staly reálnou potřebou armády, tak jako tomu bylo svého času s tanky, dělostřelectvem, letectvem a jinými zbraněmi. Tvrdíme-li proto, že dělostřelecká palba nebo letecké údery proti nepřátelskému atomovému dělostřelectvu nebo letounům nosičům atomových pum nebo vedené s cílem zmařit nepřátelský útok a tím i zmařit nepřátelské atomové napadení, jsou vlastními aktivními opatřeními protiatomové ochrany vojsk a bojové techniky, jistě i atomová puma vlastní, namířená, řekněme, proti týmž cílům a za stejným účelem, nemůže být ničím jiným nežli tím nejúčinnějším aktivním prostředkem protiatomové ochrany vojsk.

Z tohoto důvodu nedělíme výcvik na výcvik za používání atomových zbraní a na výcvik, kdy jenom předpokládáme, že nepřítel použije atomových zbraní. To by znamenalo, že se spokojujeme jednostranným použitím atomové zbraně, což je s politického hlediska naprosto nesprávné. To by znamenalo, že jsme do důsledků nepochopili obsah a smysl protiatomové ochrany, to by nakonec znamenalo, že atomové zbraně nepokládáme za nové zbraně, za reálnou potřebu v soudobém boji.

Protiatomová ochrana není nic jiného než použití vlastních atomových zbraní se všemi důsledky a opatřeními, které tyto nové zbraně vyvolávají a s veškerým systémem těch opatření, která jsou nutná k ochraně vojsk a bojové techniky před nepřátelským atomovým napadením a k udržení jejich bojové pohotovosti. Podle toho je tedy nutno tuto otázku chápat a podle toho je nutno připravovat velitele, štáby a vojska.

Závěr

Ve svém článku jsem se zmínil jen o některých zvláštnostech organizace obranného boje za použití atomových a chemických zbraní a vůbec jsem se nedotkl otázek vedení obranného boje za použití uvedených zbraní. Přesto však je už i z těchto několika odstavců vidět, že soudobá obrana je obranou, kdy je nutno předpokládat použití atomových a chemických zbraní. S tím musí počítat jak velitelé, tak štáby a vojska. Chceme-li umět organisovat obranu odpovídající soudobým podmínkám boje, musíme dosáhnout takové úrovně organizace, vyzbrojení a přípravy vojsk, která odpovídá současnému vývoji vědy a techniky. V souvislosti s tím je třeba hluboce promýšlet všechny otázky soudobého boje, zevšeobecňovat zkušenosti a názory a tím zvýšit bojeschopnost a připravenost celé armády. K tomuto účelu má přispět i tato úvaha.

NĚKTERÉ ÚVAHY O POUŽITÍ MECHANISOVANÉ DIVISE STŘELECKÉHO SBORU ZAUJÍMAJÍCÍHO OBRANU V PRVNÍM SLEDU ARMÁDY

Generál-major Ladislav Hrubec

Všeobecně

Střelecký sbor prvního operačního sledu armády může přehrazovat směr, na kterém soustřeďuje armáda své hlavní úsilí, nebo přehrazovat podružné směry v pásmu obrany armády. Střelecké sbory prvního sledu armády plní hlavní úkoly obranné operace, brání taktickou hloubku obrany; na nich spočívá hlavní tíha obranného boje a na splnění jejich úkolů závisí úspěch celé obranné operace armády.

Střelecký sbor na podružném směru plní svůj úkol zpravidla formou obrany na široké frontě.

Často může střelecký sbor plnit i zvláštní nebo samostatné úkoly, jako na př. přehrazovat horské přechody nebo zabezpečovat boky útočícího operačního uskupení, bránit získané předmostí do příchodu hlavních sil armády a plnit i jiné další úkoly.

Podle úlohy a místa střeleckého sboru v obranné operaci armády bude se řídit i složení a zesílení střeleckého sboru. Střeleckému sboru bránicímu podružný směr armády může být odňata mechanisovaná divise a může jí být použito k plnění úkolu na př. v rámci operační zálohy vševojskové armády nebo může plnit i jiné úkoly na směr hlavního odporu armády.

Shrnutí: Střelecký sbor prvního operačního sledu armády plní v obranné operaci hlavní úkol — brání taktickou hloubku obrany. Podle jeho místa a úkolu se řídí jeho složení a zesílení a podle jeho místa a úkolu zaujímá i mechanisovaná divise své místo a dostává svůj úkol v rámci střeleckého sboru.

Úloha a místo mechanisované divise v sestavě střeleckého sboru prvního sledu armády

Mechanisovaná divise střeleckého sboru ve smyslu zásad nových řádů tvoří v obraně zpravidla druhý sled sboru a může být umístěna na druhém pásmu obrany, za tímto pásmem nebo před ním v pohotovosti k provedení protiztečí na nejdůležitějších směrech nebo k obsazení druhého pásma k jeho obraně. Toto použití mechanisované divise střeleckého sboru je v souladu s taktickými a bojovými vlastnostmi mechanisované divise, neboť zabezpečuje aktivitu taktické hloubky obrany a narůstání odporu z hloubky v průběhu obranného boje. Toto krátké určení úlohy místa mechanisované divise v sestavě střeleckého sboru v obraném boji je však třeba rozšířit a blíže vysvětlit.

Chci se nejdříve zabývat podrobněji umístěním mechanisované divise střeleckého sboru, neboť ustanovení Oper-1-2, čl. 147, v kterém se stanoví, že »mechanisovaná divise může být rozmístěna na druhém pásmu obrany, za tímto pásmem nebo před ním«, je velmi obecné a nikde v žádných směrnících nebylo dosud podrobněji vysvětleno.

Vysvětlení nám dá prozkoumání možných úkolů mechanisované divise a z toho vyplývající její umístění. Mechanisovaná divise střeleckého sboru, která tvoří v obraně druhý sled střeleckého sboru, může být pověřena těmito úkoly:

- připravit a provést samostatně nebo v součinnosti se sousedy protizteč střeleckého sboru s cílem obklíčit a zničit nepřítele, který se vklíní do naší obrany;
- připravit a bránit druhé pásmo obrany nebo sborové příčné postavení s cílem zastavit nepřítele, ničit jeho tanky a živou sílu a připravit výhodné podmínky pro protiúder armády;
- částí sil být připravena k boji s nepřátelskými výsadky;
- částí sil vést boj v zabezpečovacím pásmu, je-li vytvořeno;
- za výhodných podmínek, při úspěšném provedení vlastní atomové protipřípravy provést protizteč (výpad) do výchozího prostoru nepřítele s cílem zmařit nepříteli provedení útoku nebo připravit podmínky pro přechod k útoku vlastních vojsk.

Hlavním úkolem, který především usměrňuje umístění mechanisované divise v hloubce obrany střeleckého sboru, je úkol provést protizteč na nejdůležitějších směrech a zničit nepřítele, který se vklíní do obrany. To znamená, že mechanisovaná divise musí mít takové podmínky a být tak rozmístěna, aby mohla provést protizteč s nejlepším výsledkem.

Ve většině případů bude mechanisovaná divise rozmístěna v prostoru druhého pásma obrany, neboť mechanisovaná divise bude mít také zpravidla úkol vybudovat toto pásmo po ženijní stránce a připravit jeho obranu.

Útvary a jednotky mechanisované divise, které budou rozmístěny v druhém pásmu obrany, mohou pak ihned provádět veškeré práce pro plné vybudování čar rozvinutí pro protizteče a pro obranu druhého pásma.

V soudobých podmínkách vedení obranného boje (t. j. za používání atomových zbraní, vzdušných výsadků a rychlých jednotek) je nutno mít již předem připraveny zálohy a druhé sledy a zvláště mechanisovanou divisi střeleckého sboru na směrech, které jsou nejvíce ohroženy možnými rychlými útoky nepřítele.

V atomových podmínkách rychlost útoku, vzdušné akce nepřítele a použití atomových zbraní může znemožnit přesun záloh a vojsk obránce na ohrožená místa. Jeví se proto rozmístění záloh v taktické hloubce obrany předem na předpokládaných směrech hlavního úderu útočníka nutné.

Je-li mechanisovaná divise rozmístěna v prostorech, které leží stranou od výhodného směru pro hromadné použití tanků nepřítele, může se stát, že v soudobých podmínkách boje, kdy se rychlost průlomu vlivem použití atomových zbraní nepřítelem zvětšila, nebude s to včas přehradit hlavní směr útoku nepřítele. Konečně i manévr mechanisované divise k obsazení druhého pásma obrany z prostoru rozmístění, který leží mimo hlavní směr nepřátelského útoku, nemusí se vlivem zásahu atomových zbraní plně uskutečnit podle připravovaného plánu. Každá změna v úkolech a zejména změny, které nebyly dříve plánovány a procvičeny, způsobí, že obrana zaujímaná na jednotlivých pásmech a postave-
ních bude mít ráz jen spěšně zaujaté obrany. Druhé pásmo o b r a -

ny v soudobé obraně má zvýšenou důležitost a musí být obsazeno vždy aspoň částí sil druhého sledu střeleckého sboru.

Bude proto zpravidla výhodné obsadit druhé pásmo obrany částí sil nebo celou mechanisovanou divisi, organisovat a budovat jeho obranu v plném rozsahu a podle zásad připravené obrany. Vymanévrovat z druhého pásma obrany a vyjít na jednotlivé určené směry k provedení protizteče mechanisovanou divisi je úkol, jehož splnění je možno bez zvláštních obtíží připravit a nacvičit.

K obsazení a zabezpečení druhého pásma obrany částí sil mechanisované divise je možno nejvhodněji použít mechanisovaného pluku, který při provedení protizteče mechanisovanou divisi přejde do druhého sledu divise, anebo dojde-li k obraně druhého pásma obrany, bude již na směru hlavního odporu divise ihned připraven k obraně. V některých případech postačí vyčlenit jen část mechanisovaného pluku.

Toto opatření má svou důležitost, neboť při zahájení útoku nepřítele se mechanisovaná divise druhého sledu střeleckého sboru ve svém prostoru rozmístění formuje do proudů jednotek a útvarů. Vyvést mechanisovanou divisi do protizteče z prostoru rozmístění na čaru rozvinutí je jedna z nejpřednějších věcí velitele sboru. Velitel sboru má své zálohy, především protitankovou zálohu a pohyblivý odřad zatarasovací, kterými bude zabráňovat pronikání nepřítele do hloubky; tyto zálohy budou zpravidla umístěny na výhodných postaveních blíže hlavního pásma obrany.

Přesto část sil mechanisované divise je třeba vždy ponechat v obraně na pravděpodobném směru nepřátelského útoku v postaveních druhého pásma obrany do doby, než se situace vyjasní v tom smyslu, že pronikající síly útočnicka byly zastaveny ještě před druhým pásmem obrany. Proto mechanisovaný pluk, který byl dán do postavení druhého pásma, zůstává na určitou dobu na místě, má rovněž dosti času, aby přešel v proudech do druhého sledu mechanisované divise.

Umístění mechanisované divise střeleckého sboru před druhým pásmem obrany může být provedeno podle úkolů a situace tak, že se před druhým pásmem umístí jen část nebo celá mechanisovaná divise.

Předsunutí části sil mechanisované divise střeleckého sboru před druhé pásmo obrany v síle jednoho mechanisovaného (tankového) pluku nebo dvou zesílených mechanisovaných pluků bude zpravidla používáno v těch případech, kdy druhé pásmo obrany bude za přírodní překážkou (řekou), a bude třeba zabezpečit předmostí k provedení protiztečí. Aktivnost obrany nesmí být spoutána terénem a přírodní překážka má být v obraně vždy v našich rukou. Totéž platí o soutěskách a horských hřebetech. Rozmístit v obraně celou mechanisovanou divisi předem za překážkou znamená vzdát se výhod aktivního vedení obrany, neboť pohyby mechanisované divise, která má silnou tankovou techniku, mohou být při provádění v protizteči a na přesunech značně ztíženy terénními překážkami. Průchod útvarů mechanisované divise soutěskami, velkými osadami a p. může být velmi zpomalen nepřátelskými atomovými napadeními a hlavní síly mechanisované divise pak včas nestačí rozvinout se k protizteči.

Bude proto výhodné v těch případech, kdy výhodný terén mezi hlavním a druhým pásmem obrany dává možnosti rozdrtit proniklé tanky

nepřítele palbou s místa a umožnit provedení rychlých a překvapivých protiztečí mechanisovanou divisí, vysunout části mechanisované divise střeleckého sboru na tyto důležité terénní čáry před druhé pásmo obrany. Přitom je třeba dbát té zásady, aby mechanisovaná divise v obranném boji nebojovala rozděleně, t. j. na dvou liniích, část před překážkou, část za překážkou, a nebyla tak rozdrčena po částech. Jakékoli vysunutí části sil mechanisované divise před druhé pásmo obrany musí být organisováno tak, aby se hlavní síly mohly do začátku boje přesunout k vysunutým silám a mohly s nimi vést společný boj.

Rozmístění celé mechanisované divise střeleckého sboru před druhé pásmo obrany může být použito, je-li druhé pásmo voleno poměrně daleko od předního okraje a jestliže se při použití mechanisované divise počítá s provedením protizteče z výhodného příčného postavení. Prostor rozmístění mechanisované divise musí však mít dobré podmínky pro skryté rozmístění mechanisované divise, pro maskování a pro protiatomovou ochranu živé síly a techniky. Terén před příčným postavením a před čarou rozvinutí mechanisované divise k protizteči má dávat dobré podmínky pro vedení hromadné palby tanků a dělostřelectva a pro použití atomových úderů k podpoře protizteče. Musí umožnit tankům rychlý pohyb a manévr.

Výhoda rozmístění části sil nebo celé mechanisované divise před druhým pásmem je zejména v tom, že rozvinutí mechanisované divise k protizteči může být provedeno v mnohem kratší době, neboť některé útvary jsou už na čáře rozvinutí a protizteč může být tak provedena rychle a překvapivě.

Se stanoviska PAO a PVO odpadá z větší části zabezpečení mechanisované divise na přesunu, což má rovněž své kladné stránky.

Bude-li mechanisovaná divise druhého sledu střeleckého sboru rozmístěna mezi hlavním a druhým pásmem obrany, je třeba, aby druhé pásmo obrany bylo částečně obsazeno nebo střeženo jinými jednotkami střeleckého sboru, a k tomu může být použito buď vševojškové zálohy velitele sboru (byla-li utvořena) nebo dělostřelecké protitankové nebo tankové zálohy sboru. Výhodné bude rovněž vybudovat protitankový rajon před předním okrajem druhého pásma obrany nebo v prostoru prvního postavení druhého pásma obrany.

I rozmístění mechanisované divise v hloubce obrany za druhým pásmem obrany může mít při rázu současného obranného boje své opodstatnění. Tendence vývoje obrany je zvětšování její hloubky. Obrana se buduje v taktické hloubce v pásmech a postaveních čím dále tím více od sebe vzdálených vzhledem k dříve obvyklým normám. Ostatně tento úkaz má své zdůvodnění. Od první světové války se obrana čím dál více prohlubuje. Jestliže na konci první světové války byla taktická hloubka obrany 4 až 6 km, na konci druhé světové války 18 až 20 km, nyní je třeba počítat s hloubkou skoro osmkrát větší než byla za první světové války. Hloubka taktické obrany je přímo závislá na účinnosti a mohutnosti prostředků ničení a umlčování. Tento poznatek tedy není nový a použití atomových zbraní, jakožto nejmohutnějšího dosud známého ničivého prostředku ho jen zdůraznilo a problém budování hluboké obrany jak v taktické, tak i v operační hloubce urychlilo.

Je proto třeba počítat s tím, že sestava střeleckých sborů prvního sledu armády v obraně bude čím dále tím hlubší, čím větší bude prav-

děpodobnost použití mohutnějších atomových napadení nebo jiných prostředků hromadného ničení útočником.

Bude-li podle ustanovení Oper-I-3, čl. 164, střelecký sbor zaujmát obranu jednou střeleckou divisi v prvním sledu, bude účelné na druhém pásmu obrany umístit druhou střeleckou divisi a mechanisovanou divisi umístit za druhým pásmem obrany připravenou k protiztečím.

Prostor rozmístění mechanisované divise může být za druhým pásmem obrany ještě v tom případě, je-li z něho výhodnější a rychlejší možnost zaujmout čáru rozvinutí k protizteči a dává-li možnost včas obsadit druhé pásmo obrany. Prostor rozmístění za druhým pásmem obrany, zvláště vyhovuje-li po stránce protiatomové ochrany, má ještě i tu výhodu, že se může mechanisovaná divise uvarovat ztrát způsobených atomovými údery na druhé pásmo obrany, které bude nepřítel provádět při přípravě útoku i v průběhu boje. Buď jak buď však musí být druhé pásmo zaujato a zajištěno alespoň zálohami velitele sboru nebo částí sil mechanisované divise.

Zasazení mechanisované divise střeleckého sboru do prvního sledu sboru v obraně se bere nejčastěji v úvahu při přechodu z útočného boje do obrany, kdy půjde o obranu časově omezenou, než bude provedeno přeskupení sil střeleckého sboru. Použití mechanisované divise střeleckého sboru v prvním sledu obrany je však třeba v současných podmínkách pokládat za zvláštní případ a může být uskutečněno v případech, kdy jde o zvláště důležité směry nebo o obranu důležitých prostorů politického a hospodářského významu.

Požadavky, kterým má vyhovovat prostor rozmístění mechanisované divise

Prostor rozmístění mechanisované divise střeleckého sboru musí vcelku zabezpečit skrytí a ochranu živé síly, tanků a ostatní bojové techniky před pozorováním a údery letectva, před napadením dalekonosnými zbraněmi a atomovými údery, musí dovolovat řazení do proudů před výjezdem a rychlý výjezd útvarů mechanisované divise na kterýkoli směr protizteče k zaujetí čar rozvinutí mechanisované divise a musí poskytnout možnost výhodné organizace obrany i organizaci součinnosti se střeleckými divisemi a zálohami střeleckého sboru a armády.

Je vybudován a organizován tak, aby útvary mechanisované divise mohly v prostoru rozmístění vést účinnou palbu s místa a ničit nepřátelské jednotky a vzdušné výsadky, které rychle pronikly do hloubky obrany.

Má umožňovat podmínky nejlepšího velení útvarům a jednotkám mechanisované divise, mít skryté cesty přísunu a zásobování materiálem a zásobami všech druhů a dovolovat pohyb do stran.

V prostoru rozmístění mechanisované divise má být dostatek vody způsobilé zabezpečit jak stravování, tak potřebu k ošetřování materiálu a k deaktivaci, jakož i pro hygienickou očistu, dát možnost provedení technických prohlídek a oprav vozů do zahájení boje.

Pro případ atomového napadení nepřitelem si mechanisovaná divise připravuje záložní prostor rozmístění. Tento prostor musí být budován v souladu s celkovým plánem obrany střeleckého sboru. Pro záložní prostor rozmístění platí obdobné ustanovení jako pro hlavní prostor rozmístění. Stupeň jeho vybudování závisí na času, úkolu a množství prostředků mechanisované divise.

Je nutno počítat s tím, že prostor rozmístění bude periodicky střídán se záložním prostorem rozmístění, a to podle plánu staršího náčelníka.

V prostoru rozmístění mechanisované divise střeleckého sboru v obraně provádí se před bojem taktická, politická a technická příprava.

K taktické přípravě boje patří

- osvojení a ujasnění bojového úkolu v terénu veliteli všech stupňů i osádkami tanků;
- rekognoskace v prostorech možného zásahu mechanisované divise;
- volba, příprava a budování obranných postavení i čar rozvinutí mechanisované divise;
- průzkum i volba cest pro útvary i jednotky z prostoru rozmístění na čáry rozvinutí nebo do určených postavení;
- organisace součinnosti s jinými druhy vojsk, v rámci střeleckého sboru i uvnitř mechanisované divise a jejich útvarů;
- provedení (podle časových možností) velitelsko-štábrních cvičení se štáby a dovoluje-li to požadavek utajení i praktického nácviku s vojsky, možných variant zásahu mechanisované divise nebo jejich útvarů přímo v terénu, kde se předpokládá jejich bojová činnost;
- příprava a vybudování čar rozvinutí a palebných postavení v nich pro palbu s místa, vybudováním cest k nim a vytyčení směru v terénu;
- organisace služby týlu, spojení a zásobování pro nastávající boj.

Politická příprava zahrnuje

- ujasnění bojového úkolu vojákům a vytyčení hesel nastávajícího boje;
- vysvětlování významu utajení a maskování na konkrétních případech a přímo k situaci, v které jednotky právě jsou;
- mobilisaci všech tankistů k pečlivému vybudování palebných postavení tanků a vysvětlení účelu namáhavých zemních prací; totéž je třeba i u všech ostatních příslušníků divise;
- zdůvodnění všem osádkám tanků, řidičům a technickému personálu významu udržení stálé pojízdnosti a plné bojeschopnosti tanků a ostatních vozidel a významu udržování a přípravy veškeré výzbroje pro pohotovost jednotek a jejich bojeschopnost;
- vyhlášení odměn a pochval těm vojákům, kteří vzorně splnili své úkoly při přípravě k nastávajícímu boji;
- osobní působení velitelů a politických zástupců na vojáky, aby v nich vzbudili nadšení a odvahu splnit úkol i za obtížných podmínek, které může způsobit používání atomových zbraní nepřitelem.

Technická příprava obsahuje

- prohlídky materiálu a odstranění všech poruch;
- doplnění vozů pohonnými látkami;
- doplnění municí;
- vybavení tanků a samohybných děl jednoduchými prostředky k zvýšení odolnosti proti účinkům atomového napadení.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat technické přípravě tanků pro nastávající boj, aby byla na nejmenší míru omezena možnost vzniku různých poruch, které by vyřadily tank i na krátkou dobu z boje. Obvykle se provádí v prostorech rozmístění technická prohlídka číslo 1 nebo po předcházejících těžkých bojích i technická prohlídka číslo 2. Zásadou je, aby technická prohlídka byla prováděna postupně a aby

byla prohlížena jen část tanků útvaru, zatím co ostatní tanky a bojová vozidla jsou připraveny k okamžitému použití.

Technické prohlídky se provádějí ve zkrácené době osádkami a dílenskými orgány.

Sestava mechanisované divise střeleckého sboru v prostoru rozmístění

Uskupení sil a prostředků mechanisované divise a prostor rozmístění musí odpovídat plánu vedení boje. Tankové a mechanisované útvary jsou umístěny v přidělených prostorech tak, aby mohly plnit ihned svůj bojový úkol. Je-li mechanisovaná divise umístěna v prostoru druhého pásma obrany, rozmístění útvarů prvního sledu mechanisované divise bude na prvním a druhém postavení druhého pásma obrany, kde útvary připravují obranu a budují nutné okopy a kryty; druhý sled mechanisované divise je v prostoru třetího postavení druhého pásma obrany. Zásadou tu je maximálně využít výhod, které skýtá druhé pásmo obrany pro ukrytí živé síly a techniky pro obranu. Přitom je třeba využít všech jednotek k budování obrany. Ovšem sestava mechanisované divise musí vyhovovat hlavnímu úkolu — být stále připravena k přesunu na kteroukoli z plánovaných čar rozvinutí a k provedení protizteče. Proto je nutno mít v prvním sledu i tankové a tankosamohybné útvary.

Je-li prostor rozmístění mechanisované divise určen velitelem sboru za druhým pásmem obrany, bude se rozmístění útvarů mechanisované divise v prostoru rozmístění řídit požadavky nejúčelnější sestavy k provedení protizteče.

Z útvarů mechanisované divise všimnu si podrobněji tankových a tankosamohybných útvarů a jednotek.

Tankové a samohybné útvary (jednotky) mechanisované divise, t. j. tankový pluk, tankosamohybný pluk, tankové prapory mechanisovaných pluků, jsou v přípravném období rozmístěny v určených jim prostorech, které musí být voleny tak, aby odpovídaly plánu boje a konkrétně plánované sestavě mechanisované divise k provedení protizteče. Z tohoto důvodu a pro snadnější přesun na čaru rozvinutí pro protizteč bude účelné tankový pluk a tankosamohybný pluk (nebyl-li již rozdělen) rozmístit v čele sestavy mechanisované divise. To ovšem neznámá, že by tankový nebo tankosamohybný pluk nemohl být umístěn v hloubce prostoru rozmístění, neboť zvláštní ráz prostoru rozmístění mechanisované divise si může vyžádat i takové řešení.

Umístění obou pluků nebo některého z nich v hloubce sestavy je zase výhodnější pro případ obrany druhého pásma obrany, kdy tankové, po případě tankosamohybné útvary divise obyčejně tvoří druhý sled mechanisované divise.

Prostory rozmístění tankového, tankosamohybného pluku a tankových praporů mechanisovaných pluků budou vyhledávaným cílem atomových úderů nepřítele, a proto je nutné, aby byly rozsáhlé, skryté, dobře maskované, aby měly dobré přístupové cesty z hloubky, uvnitř prostoru rozmístění i pro výjezd směrem k hlavnímu pásmu obrany, zvláště pak na čary rozvinutí. Takovým podmínkám nejlépe vyhovují mírně zalesněné, členité plochy nebo menší osady s dostatkem prostředků k rych-

lému budování protiatomových úkrytů pro osoby a bojová vozidla, s měkkou zeminou a s dostatkem vody na deaktivaci a ošetření vozidel.

Rozloha prostorů rozmístění pro mechanisovaný tankový nebo tanko-samohybný pluk je udávána řády. Sestava pluků, praporů a uvnitř praporů musí být rozptýlena tak, aby výbuchem jedné atomové pumy nebyly současně zasaženy dva prapory. Musí být pečlivě zamaskována a zabezpečena prostředky protivzdušné obrany velitelů útvarů a velitele mechanisované divise. Dále musí zabezpečit spolehlivou obranu na místě, pro případ napadení vzdušnými výsadky nepřítele nebo jeho rychlými prostředky. Proto se buduje obyčejně kruhová obrana.

V prostorech rozmístění tankových (samohybných) útvarů a jednotek se budují protiatomové úkryty pro osádky a okopy pro bojová vozidla, při čemž znovu nutno zdůraznit, že se využívá v nejširším rozsahu obranných vlastností terénu.

Je však nutno si uvědomit, že ženijní práce u tankových a samohybných útvarů (jednotek) mechanisované divise lze podstatně zrychlit, neboť budování protiatomových okopů se provádí ve vzdálenosti 20, 25 a i více kilometrů od fronty a bude tu možnost použít ženijních zemních strojů ve větším rozsahu a účinněji. Ženijní práce jsou tu ulehčeny, ale vyžadují dobrého plánování, protože jsou prostorově odlehle a velmi rozsáhlé. Je v zájmu velitele mechanisované divise i velitele sboru, aby vybavil útvary mechanisované divise potřebnými mechanizačními prostředky tak, aby byly se zemními pracemi včas hotovy.

Kromě hlavních prostorů rozmístění připravují se pro útvary mechanisované divise ještě záložní prostory rozmístění ve vzdálenosti nejméně 3 km od hlavních. Stupeň jejich ženijního vybudování závisí na úkolech, situaci a technických i časových možnostech. Při atomovém napadení a dále trvajícím působení radioaktivních látek se hlavní prostor rozmístění střídá se záložním. Dobu pobytu útvarů a jednotek v terénu zamořeném radioaktivními látkami určuje starší náčelník podle situace, stupně radioaktivity a stupně vybudování obrany s hlediska protiatomové ochrany. Je-li nebezpečí, že prostor rozmístění mechanisované divise byl prozrazen, je třeba ihned provést přemístění divise do záložního prostoru.

Bojové zabezpečení v prostoru rozmístění

Nejpozději s příchodem vojsk do prostoru rozmístění mechanisované divise střeleckého sboru musí být organisováno bojové zabezpečení, to jest průzkum zajištění, protivzdušná obrana, obrana proti vzdušným výsadbám, protiatomová a protichemická ochrana, ženijní a protipožární opatření.

Nutné údaje o nepříteli před předním okrajem obrany získává velitel mechanisované divise střeleckého sboru od štábu velitele střeleckého sboru a od štábů střeleckých divísi prvního sledu. Náčelník průzkumného oddělení štábu mechanisované divise činí proto opatření, aby tyto zprávy vždy co nejrychleji získal svými orgány nebo styčnými důstojníky. Mechanisované divisi druhého sledu střeleckého sboru bude zpravidla dán úkol vytvořit z části svých sil protivýsadekovou zálohu. S tím úkolem souvisí i provedení průzkumu v určených prostorech v hloubce taktické obrany. Proto je třeba počítat s tím, že průzkumného praporu

mechanisované divise bude zpravidla použito k střežení určeného prostoru a k provádění stálého průzkumu na obranu proti vzdušným výsádkám nepřítele. Očekává-li se možnost větší činnosti nepřátelských vzdušných výsádek a diversantů, bude třeba určit jednotlivým útvarům mechanisované divise prostory pro střežení a průzkum.

Radiační průzkum je zaměřen na stanovení radiokativního zamoření v prostorech rozmístění útvarů a na směrech připravovaných protiztečí.

Radiační průzkum provádějí hlavně chemické pozorovací hlídky. K zajištění radiační situace na pravděpodobných směrech protiztečí se podle nařízení velitele mechanisované divise vysílají samostatné dosimetrické hlídky, hlavně při začátku obranného boje.

Při příchodu mechanisované divise do určeného prostoru rozmístění je třeba neprodleně postavit strážní zajištění.

Strážní zajištění musí být kruhové a musí přehrazovat všechny cesty a přístupy k prostoru rozmístění s těžištěm na tankových směrech. Odřady určené ke strážnímu zajištění mají být smíšeného složení a skládat se hlavně z jednotek tanků, motorisované pěchoty a protitankového dělostřelectva. V obraně se klade důraz hlavně na tyto úkoly strážního zajištění:

- zabezpečení vojsk mechanisované divise před překvapivým napadením pozemním nepřítelem, což mohou být vzdušné výsadky nepřítele, nebo při obraně na široké frontě i do hloubky proniklé skupiny nepřátelských tanků;
- včasné varování vojsk před vzdušným, tankovým a chemickým nebezpečím;
- provádění průzkumu v pásmu zajištění;
- zabraňování v pronikání nepřátelského průzkumu, hlavně diversantů do prostoru rozmístění vojsk mechanisované divise.

Strážní zajištění musí včas varovat vojska před nebezpečím a svou činností zabezpečit přechod vojsk mechanisované divise do plné bojové pohotovosti a rozvinutí útvarů podle situace.

Protivzdušná obrana mechanisované divise střeleckého sboru v prostoru rozmístění se organizuje a uskutečňuje organickými prostředky útvarů a přidělených útvarů (jednotek) protiletadlového dělostřelectva podle plánu protivzdušné obrany velitele střeleckého sboru. Protivzdušná obrana v prostoru rozmístění musí zabezpečit odrazení leteckých náletů i jednotlivými letouny nepřítele a zamezit nepřátelské atomové údery ze vzduchu na vlastní vojska. Do plánu protivzdušné obrany mechanisované divise je třeba začlenit i palby protiletadlových kulometů, částí tanků, samohybných děl a obrněných transportérů, jakož i palby z pěchotních zbraní motorisované pěchoty.

Zahájení palby proti letadlům je třeba přesně určit a organisovat, aby předčasné zahájení palby neprozradilo rozmístění útvarů divise.

Při organisaci protivzdušné obrany mechanisované divise střeleckého sboru v prostoru rozmístění musí se hlavně dbát na nepřetržitě fungující systém pozorování vzdušného prostoru a hlásné služby a jejího zapojení do systému hlásné služby staršího náčelníka, na stálou pohotovost určených palebných prostředků k zahájení palby a na přísné zachování maskovacích opatření.

Protitanková obrana v prostoru rozmístění se organizuje zvláště na předsunutých čarách zajištění systémem palebných postavení tanků a samohybných děl spolu s protitankovým dělostřelectvem

a připraveným manévrem zatarasovacími prostředky. Protitankovou obranu je třeba organisovat tak, aby nevedla k rozptýlení prostředků a tím ke zmenšení schopnosti mechanisované divise udeřit všemi silami na určeném směru protizteče. Z toho důvodu je velmi důležité vyhodnotit směry protitankové obrany a určit nezbytné síly k střežení těchto směrů. Při organisaci boje se vzdušnými výsadky, které by mohly být vysazeny nepřítelem v prostoru rozmístění mechanisované divise střeleckého sboru, je třeba očekávat, že nepřítel použije k přípravě vysazení atomových úderů.

Vzhledem k tomu, že je možno očekávat ihned za nepřátelským atomovým napadením do prostoru rozmístění mechanisované divise vysazení vzdušného výsadku, je třeba pro tento případ mít připravenou vševojskovou i tankovou zálohu velitele mechanisované divise v stálé pohotovosti k zákroku.

Bude-li mechanisovaná divise střeleckého sboru určena rozkazem velitele sboru k boji se vzdušnými výsadky v hloubce obrany, je rovněž třeba předem k tomuto účelu určit jednotky mechanisované divise. Zpravidla bývá k tomuto účelu určena vševojsková záloha velitele mechanisované divise a průzkumný prapor.

Protiatomová ochrana vcelku zahrnuje opatření, která uvádím i na jiných místech. Při umístění mechanisované divise střeleckého sboru v prostoru rozmístění musí být hlavní zásadou protiatomové ochrany rozptýlit útvary a jednotky do šířky i do hloubky tak, aby bylo vyloučeno zasažení většího počtu praporů jedním výbuchem. Maximální využití výhod terénu a jeho ženijní protiatomové úpravy značně zmenšují ztráty při atomovém napadení.

Příprava a provedení opatření k maximálnímu snížení účinků nepřátelského atomového napadení se dále zabezpečuje dobře připraveným radiačním průzkumem, pozorováním a vyhlášováním. Pro případ atomového napadení vojsk mechanisované divise je třeba provést opatření k deaktivaci bojové techniky, výbroje, materiálních prostředků a k hygienické očištění, k rychlému provedení oprav a obnovení tankové techniky a výbroje a k včasnému uskutečnění opatření k odstranění následků atomového napadení.

Pro přesun mechanisované divise z prostoru rozmístění do záložního prostoru rozmístění musí být ve smyslu nařízení staršího náčelníka vypracován plán protiatomové ochrany pro tento případ.

Protichemická ochrana v prostoru rozmístění mechanisované divise zahrnuje kromě opatření, která jsou shodná s opatřeními protiatomové ochrany (t. j. radiační průzkum, pozorování, vyhlášování atd.), ještě tato další opatření:

- zabezpečení útvarů a jednotek prostředky protichemické ochrany jednotlivce s dosimetrickými přístroji;
- zřízení divisního desaktivačního a odmořovacího místa a plukovních desaktivačních a odmořovacích míst;
- odmoření a deaktivace cest k provedení protizteče a manévru a důležitých úseků cest pro přísun materiálu.

Opatření prováděná v prostoru rozmístění musí být plánována tak, aby zaručila nejen protichemické zabezpečení vojsk v prostoru rozmístění, ale aby zabezpečila i činnost mechanisované divise na směrech podnikaných protiztečí. Proto na př. zřízení plukovních desaktivačních a od-

mořovacích míst bude připraveno nejen v prostoru rozmístění, ale bude proveden průzkum a určité přípravy i na směrech plánovaných protiztečí.

Nutno zpravidla počítat s rozvinutím divisního desaktivačního a odmořovacího místa v prostoru rozmístění, zatím co plukovní desaktivační a odmořovací místa jsou jen v pohotovosti pro případ napadení prostoru rozmístění nebo k zabezpečení provedení protizteče.

Maskování v prostoru rozmístění mechanisované divise střeleckého sboru má velký význam. Především je třeba využít všech přirozených vlastností terénu k provedení maskování a využívat organických i pomocných maskovacích prostředků.

Dalším důležitým opatřením je zákaz a omezení pohybu jednotek, bojové techniky a dopravních prostředků na úsecích, které jsou pod dalším pozorováním nepřítele. Konečně k maskování patří i vybudování klamného prostoru rozmístění. Toto opatření musí být sladeno s opatřeními v rámci střeleckého sboru, po případě i armády, neboť vybudování klamných prostorů rozmístění svazků vyžaduje dosti prostředků k provádění klamných prací a klamně činnosti a musí být prováděno na široké frontě. Proto většinou vybudování klamných prostorů rozmístění svazků je řízeno s operačního stanoviska.

Ženíjný zabezpečení v prostoru rozmístění mechanisované divise má kromě budování objektů k ukrytí osob a bojové techniky před účinkem atomových zbraní nepřítele hlavně tyto úkoly:

- připravení cest na čáru rozvinutí mechanisované divise a pro manévr mechanisované divise v rámci střeleckého sboru a upravení cest uvnitř prostoru rozmístění a cest pro přísuny a odsuny;
- zřízení průchodů v úsecích zamořených radioaktivními látkami a desaktivací důležitých terénních úseků a desaktivaci vody;
- připravení a provedení protipožárních opatření.

Část opatření bojového zabezpečení mechanisované divise je nutno provést ještě do příchodu vojsk mechanisované divise do prostoru rozmístění. K těmto opatřením patří provedení průzkumu všech druhů, hlavně radiačního, ženíjního, chemického a j. Je třeba aktivovat protivzdušnou obranu prostředky velitele sboru i předsunutými prostředky mechanisované divise a provést některá ženíjná opatření, jako je úprava komunikací, prohlídka prostoru na přítomnost min a provedení odminování a p. V mnohých případech bude účelné před příchodem mechanisované divise do prostoru rozmístění aktivovat hláskou službu, část protiatomových a protipožárních opatření a zařídit spojení.

Provedení protizteče mechanisovanou divisí střeleckého sboru

Mechanisované divisi, která je ve druhém sledu střeleckého sboru, určují se obvykle dva až tři možné směry protizteče (varianty) a na každém směru jedna až dvě čáry rozvinutí. Protizteč mechanisovanou divisí provádí se zpravidla po prolomení hlavního pásma obrany nepřítelem. Za výhodných podmínek boje může být protizteč provedena již za boje o hlavní pásmo obrany.

Pro každou plánovanou variantu protizteče musí být štábem mechanisované divise předem pečlivě připraven přesun útvarů mechanisované divise. Sestava za přesunu musí odpovídat plánu sestavy protizteče.

Tankové prapory mechanisovaných pluků se přesunují po určených osách v čele proudů jednotek mechanisovaného pluku, které budou při protizteči podporovat, neboť jsou nejzpůsobilejší první přijmout boj a zabezpečit rozvinutí pluků, i když se svazkům prvního sledu sboru nepodaří udržet předpokládanou čáru rozvinutí k protizteči. Tankový pluk se přesunuje v prvním sledu mechanisované divise rozčleněný do šířky a do hloubky.

Za použití atomových zbraní ještě více platí zásada: čím více os, tím rychlejší přesun, menší zranitelnost při atomovém napadení nepřitele a tím rychlejší zaujetí čáry rozvinutí pro protizteč.

Při plánování přesunu mechanisované divise z prostoru rozmístění na čáru rozvinutí je tedy velice důležitá otázka počtu pochodových os a jejich sjízdnosti. Ovšem počet pochodových os nemůže být plánován jen se stanoviska přesunu mechanisované divise. Na příčná postavení na bocích čáry zasazení mechanisované divise budou se přesunovat ještě zálohy střeleckého sboru i zálohy střeleckých divisí, takže počet os pro přesun mechanisované divise bude často omezen. Při plánování protizteče musí štáb sboru počítat vždy s tím, aby přesun mechanisované divise byl proveden hladce, bez zdržení, aby nedošlo k nahromadění útvarů na připravených osách.

Počítáme-li s šířkou čáry rozvinutí 6 až 8 km při vzdálenosti os od sebe 3 km, můžeme vést asi tři osy k čáře rozvinutí mezi nimi se volí postupové směry a pomocné cesty v takovém počtu, aby komunikace a pomocné směry dávaly možnost útvarům mechanisované divise přesunout se v praporních prouděch. To znamená, že se mechanisovaná divise zpravidla přesunuje z prostoru rozmístění již v rozčleněné sestavě, z počátku přesunu na šířce dané prostorem rozmístění a postupně se zužující na šířku čáry rozvinutí.

Když se hlavní síly přiblíží k čáře rozvinutí, nastává určité nahromadění sil mechanisované divise na poměrně úzkém prostoru před čarou i na čáře rozvinutí. V tomto okamžiku je mechanisovaná divise velice zranitelná a její hlavní síly mohou být napadány letectvem nepřitele i jeho atomovými údery. Proto bojové zabezpečení přesunu mechanisované divise na čáru zasazení musí být štábem střeleckého sboru dobře organizováno: Zvláště protivzdušná obrana potřebuje maximální soustředění úsilí i prostředků sboru do tohoto prostoru. Rovněž letecké zabezpečení má tu svůj velký význam.

Mechanisovaná divise bude vždy vyhledávaným objektem nepřátelského atomového napadení, a to na počátku přesunu, za přesunu a hlavně při zaujímání čáry rozvinutí.

Účinkům napadení na počátku přesunu lze čelit správně voleným vyvedením jednotek z prostoru rozmístění, učleněním na malé skupiny při ražování proudů a jejich skrytým umístěním, protivzdušnou obranou prostoru, dobrou organizací a pohotovostí prostředků protiatomové ochrany, znalostí úkolů, pohotovostí jednotek a iniciativním jednáním všech velitelů.

Za přesunu budou vojska nejvíce vydána nebezpečí nepřátelského atomového úderu při procházení velkých osad, soutěsek, komunikačních uzlů, mostů a míst, kde se pochodové osy přibližují. Proto je nutné takovým místům se za přesunu vyhnout, rozptýlit sestavu tankových a samohybných útvarů (jednotek) do šířky a do hloubky, vhodně rozmístit

protiletadlové prostředky, pečlivě připravit objížďky, znát neustále radiální situaci a rychle jednat při atomovém napadení.

Šířka pochodové sestavy je dána počtem cest a pochodových os v terénu. Snahou bude, jak jsem již uvedl, vést jednotky rozčleněné co možná do praporek a rotních proudů. Hloubka sestavy závisí taktéž na počtu os a na možnostech rozčlenění jednotek do šířky, na složení útvarů (jednotek) a na vzdálenostech mezi vozidly, rotami a prapory.

Vzdálenosti budou podmíněny jednak rychlostí, které lze v daném prostoru dosáhnout, jednak možnostmi nepřátelského vzdušného napadení. V současných podmínkách boje se volí rychlost 15 až 25 km/hod. Vzdálenost mezi vozidly, rotami a prapory jsou do značné míry podmíněny rázem daného terénu. Zpravidla budou vzdálenosti mezi vozidly 50 m, mezi rotami 100 a mezi prapory 2000 m.

Propočítáme-li délky proudů mechanisované divise střeleckého sboru za přesunu na základě dodržování vzdáleností mezi jednotkami a útvary, nutných při nebezpečí použití atomových napadení nepřítelem, a propočítáme-li rychlost přesunu, dostaneme časové údaje o době trvání přesunu mechanisované divise na čáru rozvinutí a k provedení protizteče.

Kalkulace přípravy mechanisované divise k provedení protizteče je třeba posuzovat podle možností nepřítele, t. j. hlavně podle předpokládaného tempa nepřátelského útoku. To znamená, že je nutno si dobře ujasnit, kdy a za jakou dobu může nepřítel vyjít do takové hloubky, kdy je výhodné provést protizteč.

Předpokládáme-li zahájení protizteče v situaci, kdy nepřítel bojuje o východy z hlavního pásma obrany a je zadržen ještě v hloubce třetího postavení hlavního pásma obrany a vezmeme-li v úvahu, že tuto hloubku prošel tempem 2 a 3 km za hodinu, t. j. za tři až čtyři hodiny útoku, znamená to tedy, že mechanisovaná divise musí být připravena k vyrazení do protizteče nejpozději v této době.

K této kalkulaci musí se vždy vztahovat rozpočet pohotovosti mechanisované divise na čáře rozvinutí k provedení protizteče. Nestačíme-li časově provést přesun mechanisované divise na první plánovanou čáru rozvinutí, je třeba mít přepravenou na ohroženém směru druhou, zadní čáru rozvinutí, která by zabezpečovala ještě časově vhodné vyrazení protizteče.

K tomu je třeba připomenout, že způsob vyvedení mechanisované divise z prostoru rozmístění na čáru rozvinutí nelze ztotožňovat s přesunem mechanisované divise v obvyklém slova smyslu, protože, jak jsme již dříve uvedli, bude tento přesun probíhat za jiných podmínek bojové situace a často odlišným způsobem. Na př. délky proudů rozčleněním útvarů na dvě i více cest se zkracují, některé útvary mohou být třeba již dříve na čáře zasazení, druhý sled mechanisované divise nemusí být vždy přesunován současně s prvním sledem a bude často vyrazet až v průběhu protizteče. Konečně se i dělostřelectvo mechanisované divise, kromě minometných oddílů, často zúčastní boje o hlavní pásmo obrany a bude již zpravidla v předsunutých palebných postaveních vpředu. Těmito opatřeními a takto vzniklou situací se značně zkrátí délky proudů mechanisované divise a je možno počítat, že se při průměrné rychlosti 15 km/hod. přesune mechanisovaná divise na vzdálenost 15 km z prostoru rozmístění na čáru rozvinutí za 2 hodiny až 2 hodiny 20 minut. Počítáme-li však s průměrnou rychlostí přesunu

25 km/hod., dostaneme čas 1 hodinu 12 minut až 1 hodinu 24 minut. To znamená skoro o hodinu dříve.

Při propočtu vyrazení mechanisované divise k protizteči je nutno k době potřebné k přesunu ještě připočítat dobu nutnou k rozvinutí útvarů mechanisované divise a k zaujetí palebných postavení dělostřelectva, která činí podle konkrétní situace a připravenosti plánované varianty 30 minut až 1 hodinu.

V této době bude možno vydat doplňková nařízení. K upřesnění součinnosti je však ještě třeba vyhradit podle situace 30 minut až 1 hodinu času. Celkem bude tedy třeba počítat s 1 až 2 hodinami na přípravu vyrazení mechanisované divise k protizteči. Tato doba bude závislá na vytvořivší se situaci, na připravenosti varianty a na stupni výcviku vojsk. Dobrá příprava znamená zisk času.

Z toho, co bylo uvedeno, je zřejmo, že rozhodujícími faktory pro včasné provedení protizteče mechanisovanou divisi je rychlost přesunu po připravených osách a čas potřebný k organizaci protizteče na čáře rozvinutí. Ani větší počet komunikací nebude mít rozhodující vliv na zkrácení doby potřebné k přesunu a k zaujetí bojové sestavy mechanisované divise na čáře rozvinutí, nebude-li současně zvýšena i rychlost přesunu. Jednou z příčin pomalých přesunů, kromě zásahu nepřítele, je špatný stav komunikací vedoucích k čáře zasazení. Čím dokonaleji jsou připraveny vozovky cest, rozšířeny zatačky, vyztuženy mosty, tím může být rychlost nákladních vozů, bojových transportérů a tanků větší. Stačí však jen jedna úzká serpentina na cestě a rychlost proudů se značně zmenší. Proto je třeba komunikačně zabezpečit plynulý přesun, při němž je ve všech úsecích komunikací udržována stejnoměrná rychlost. Tedy komunikační zabezpečení přesunu mechanisované divise je velmi důležitou složkou úspěchu. S tím souvisí i otázka dobré organizace pořádkové služby. Tu však v této práci rozebírat nebudu.

Nejsou-li provedena opatření k zabezpečení plynulosti přesunu, dochází v místech se zhoršenou průchodností a před nimi k nahromadění vozidel a naopak k velkému zvětšení vzdáleností mezi vozidly nebo až k roztržení proudu na dalších úsecích.

Důležitou úlohu za přesunu mají odřady k zabezpečení pohybu, které je třeba organisovat na každé pochodové ose.

Zavedením tankosamohybného pluku do organizace mechanisované divise vyvstává otázka jeho použití jak za protizteče, tak i v obraně druhého pásma.

Jeho organizační složení, zejména skutečnost, že má většinu (dva prapory) samohybných děl, naznačuje účelnost jeho rozdělování k zesílení mechanisovaných pluků a tankového pluku. Pro protizteč mechanisované divise se jeví účelným rozdělení tankosamohybného pluku provést tak, že se samohybné prapory přidělí k zesílení tankových jednotek mechanisovaných pluků a tankového pluku; tankový prapor může se vyčlenit do tankové zálohy velitele mechanisované divise. Někdy podle úkolu a situace bude účelné ponechat tankosamohybný pluk celý v tankové záloze velitele mechanisované divise. Úkolem tankosamohybného pluku v tomto případě bude, půjde-li o protizteč mechanisované divise, zabezpečit především čáru rozvinutí mechanisované divise pro protizteč. Za protizteče pak může zesílit údernou sílu mechanisované divise nebo zabezpečovat bok mechanisované divise.

Protizteč je rozhodující akcí v obranném boji — je proto nutné důkladně zvážit, zda v tak důležitém momentu ponechat tolik tanků v záloze. Právě naopak — měla by být snaha zasadit co nejvíce tanků.

Čáry rozvinutí mechanisované divise

Protože se v některých úvahách uveřejněných ve vojenském tisku vyskytl nepřesný výklad pojmu »čára rozvinutí« a byl nahrazen na př. pojmem »výchozí prostor k protizteči« (Sborník VTA AZ čís. 3 z května 1955, článek podplukovníka Hujsy a Pantůčka »Protizteč mechanisované divise«), chci vysvětlit pojem čáry rozvinutí a její funkci.

Protizteč mechanisované divise střeleckého sboru se provádí z předem připravených čar rozvinutí. Na každém plánovaném směru protizteče se volí jedna až dvě čáry rozvinutí podle plánu boje a povahy terénu vzdálené od sebe 3 až 5 km. Mechanisovaná divise zaujímá podle situace vždy jednu z nich. Volí se obvykle na příčných postaveních, musí mít dostatek přísunových cest, výhodný terén pro vedení palby s místa a pro vyražení vojsk, hlavně tanků k protizteči. Na čarách rozvinutí budují se palebná postavení pro tanky a postavení ostatních druhů vojsk pro vedení palby s místa.

Určená palebná postavení na čáře rozvinutí mají zabezpečit

- skrytý příchod a rozmístění tanků, samohybných děl a ostatních palebných prostředků;
- dobrý výhled a výstřel;
- překvapující palebný úder na nepřítele;
- možnost okamžitého přechodu k protizteči.

Čára rozvinutí k protizteči zaujímá se po provedení přesunu mechanisované divise z prostoru rozmístění.

Čára rozvinutí se připravuje v přípravném období a její zaujetí musí být jednotkami a útvary mechanisované divise předem důkladně organizováno, po případě nacvičeno veliteli a osádkami tanků.

Při plánování čáry rozvinutí mechanisované divise je nutno mít na zřeteli i tu okolnost, že podle situace bude se muset mechanisovaná divise v určitých případech bránit na této čáře, ničit nepřátelské tanky palbou s místa a teprve pak na zeslabeného a desorganizovaného nepřítele ve výhodné situaci provést protizteč.

Na čáře rozvinutí zaujímá mechanisovaná divise takovou sestavu, v které může nejvýhodněji provést protizteč. Proto je nutno tuto sestavu na čáře rozvinutí chápat jako sestavu útočnou přes to, že v určitých případech bude mechanisovaná divise ničit a odrážet hromadné útoky tanků nepřítele palbou s místa.

Bude mít proto mechanisovaná divise při rozmístění na čáře zasazení nejenom šířku, ale i hloubku danou útočnou sestavou divise. Je proto třeba pojmem »čára rozvinutí« rozumět nikoli čáru, ale prostor, v němž je mechanisovaná divise připravena jak k provedení protizteče, tak k odražení útoku nepřítele palbou s místa (Oper-I-1, článek 516).

Útvary mechanisované divise zaujímají bojovou sestavu pro protizteč na čáře rozvinutí podle předem připraveného plánu, každý ve svém stanoveném úseku. Bojová sestava mechanisované divise se bude obvykle skládat ze dvou sledů a záloh.

Počítá-li se za protizteče pro prapor se šířkou 1000 až 1200 m, může mechanisovaná divise pojmut na šířce 6 až 8 km do prvního sledu asi

6 praporů neboli celkem tři pluky. Tankové prapory mechanisovaných pluků podporují jako tanky přímé podpory pěchoty protizteč mechanisovaných pluků, tankový pluk se zasazuje do prvního sledu na hlavním úderu mechanisované divise.

Pro přípravu čar rozvinutí, jak už bylo v úvodu k této stati uvedeno, platí zásada vybudovat na každém směru protizteče jednu až dvě čáry rozvinutí. Přední čáry rozvinutí lze použít k provedení protizteče za boje o hlavní pásmo obrany, druhé po prolomení hlavního pásma obrany.

Přípravy k zaujetí čáry rozvinutí, jakož i její vybudování, musí být provedeny pro obě eventuality.

S ženíjního hlediska budují se čáry rozvinutí obdobně, jak bylo uvedeno v článku podplukovníka Goliána otištěném v 3. čísle VM/1955, u tankosamohybného pluku střelecké divise. Vzhledem k počtu plánovaných směrů protiztečí a zásadě vybudovat na každém směru protizteče jednu až dvě čáry rozvinutí, vyvstává otázka potřeby značného počtu ženíjních strojů. Předpokládáme-li, že mechanisovaná divise bude plánovat dva směry protiztečí, na každém z nich dvě čáry rozvinutí a při kalkulaci, že vybudování jedné čáry rozvinutí pomocí ženíjních strojů vyžaduje dva dny, bude třeba k vybudování čtyř čar rozvinutí celkem osmi dnů. Spolu s vybudováním prostoru rozmístění si to vyžádá dohromady čtrnáct dnů. Z této číslce je zřejmo, že je třeba budovat především čáry rozvinutí na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele a k tomu ještě rozhodnout, zda nejdříve budovat přední nebo zadní čáru rozvinutí. Záleží to na plánu boje velitele střeleckého sboru a mechanisované divise. V každém případě je třeba počítat s tím, že na čarách rozvinutí nebude lze z počátku budovat úplné protiatomové okopy pro tankové a samohybné jednotky. Zlepšování vybudované čáry rozvinutí s protiatomového hlediska bude provedeno podle času, který zbude do začátku útoku nepřítele.

K zabezpečení a udržení čáry rozvinutí k provedení protizteče mechanisované divise musí být velitelem sboru učiněna určitá opatření v případě obranného boje i při jeho vedení.

Jestliže se nepříteli podaří využitím účinků atomového napadení vniknout do hlavního pásma obrany, zasazuje velitel sboru na směr, kde má nepřítel největší úspěch, svou dělostřeleckou protitankovou zálohu, tankovou zálohu, pohyblivý odřad zatarasovací, zesiluje průzkum a soustřeďuje palbu všech zbraní na podporu boje jednotek bránících se na jednotlivých postaveních. Po upřesnění směru hlavního úsilí nepřítele provádí velitel sboru opatření k zesílení obrany na ohrožených směrech tím, že přibírá síly a prostředky z nenapadených úseků, a když je to nutné, provádí přeskupení dělostřelectva, jakož i usměrňuje činnost divisi prvního sledu k zastavení pronikání nepřítele čelně a udržení příčných postavení k zamezení rozšíření úspěchu nepřítele do stran. Vytvoří tak výhodné podmínky k provedení protizteče mechanisovanou divisí druhého sledu sboru. Nejvýhodnější je provést protizteč do boku a týlu nepřítele v okamžiku, kdy se ještě nepřítel nestačil upevnit v dobytém terénu. Nepřítel však musí být na úsecích, kde se má provést protizteč, odražen a zastaven v postupu. Jinak by prováděná protizteč měla ráz střetného boje a mohla by vést k neúspěchu.

Otázka zastavení nepřítele na příčných postaveních, v prostoru čáry rozvinutí mechanisované divise je tedy otázkou zásadní důležitosti pro zdar protizteče.

Při velké převaze nepřítele může nastat případ, že síly střeleckých divisi k zastavení nepřítele mohou být poměrně slabé, aby udržely určitou čáru do příchodu mechanisované divise. Je sice samozřejmé, že velitel sboru učiní všechna opatření k udržení čáry rozvinutí mechanisované divise k protizteči, avšak průběh boje může se v době přesunu mechanisované divise z prostoru rozmístění na čáru rozvinutí vyvinout v neprospěch bránících se střeleckých divisi. Proto velitel mechanisované divise v okamžiku, když dostane rozkaz k provedení varianty pro protizteč, vysune ihned svůj průzkumný prapor jako průzkumný odřad na určený směr protizteče, aby získal zprávy z čáry rozvinutí o průběhu boje a celkové situaci na určeném směru.

Průzkumný odřad mechanisované divise upřesňuje tak veliteli mechanisované divise situaci a dává mu podklady doplňující zprávy staršího náčelníka. Konečně v tomto případě průzkumný odřad nebude mít jen úkol průzkumu, ale i bojový. On to bude, který první dorazí na čáru rozvinutí a zesílí svými jednotkami obranu střelecké divise na čáře rozvinutí.

Průzkumný odřad a odřad k zabezpečení pohybu musí být zesílen jednou až dvěma chemickými průzkumnými (dosimetrickými) hlídkami. Jejich úkolem bude provést průzkum nejen pochodových os, ale hlavní důraz musí položit na radiační a chemický průzkum čáry rozvinutí. Konečně je třeba, aby i střelecké divise a útvary prvního sledu sboru zabezpečily spolehlivý průzkum čáry rozvinutí, po případě provedly již opatření k deaktivaci terénu.

Avšak průzkumný odřad nebude zpravidla vysunut osamocen před hlavními silami mechanisované divise kupředu k zabezpečení čáry sazzení. Velitel mechanisované divise zpravidla vyšle před hlavními silami silné tankové a samohybné jednotky jako předvoje pohybující se na předem připravených cestách plnou rychlostí s úkolem zabezpečit a upevnit čáru rozvinutí do příchodu hlavních sil mechanisované divise. Tyto předvoje podepřou a zpevní obranu jednotek střelecké divise na čáře rozvinutí.

Tato součinnost mechanisované divise se střeleckými divisemi a zálohami sboru musí být vždy dobře předem organizována a konečně i předem nacvičena; upřesňuje se pak v boji podle konkrétní situace.

Hlavní síly mechanisované divise se tak rozvíjejí pod ochranou vojsk střelecké divise a vlastních jednotek, což je právě důležité pro provedení hladkého rozvíjení mechanisované divise do útočné sestavy a pro přechod do protizteče.

Snahou velitele střeleckého sboru musí být, aby připravil podmínky k provedení protizteče mechanisované divise a vojsk střeleckých divisi tak, aby mechanisovaná divise vyrazila k protizteči s nejmenší ztrátou času, po případě z chodu. K tomu bude třeba co nejrychlejšího soustředění většiny dělostřeleckých paléb a úderů letectva ve prospěch vyražení protizteče mechanisované divise. Je třeba si uvědomit, že výhodné využití atomových úderů k podpoře protizteče, upřesnění jejich zásahu tak, aby rozvíjející se síly mechanisované divise mohly jich co nejrychleji využít, bez zastávky a z chodu přejít do protizteče, znamená

v obranném boji dosažení vysoké aktivity a rychlosti a tím i úspěchu protizteče.

Tímto způsobem bude dosaženo za použití atomových zbraní i v obranném boji hlavního cíle každého boje — obklíčení a zničení nepřítele.

Použití mechanisované divise střeleckého sboru v obraně druhého pásma obrany

Mechanisovaná divise druhého sledu střeleckého sboru zaujímá zpravidla obranu druhého pásma obrany při rychlém a překvapivém útoku nepřítele, nejsou-li podmínky k provedení protizteče. Cílem této obrany je zabránit nepřátelským tankům a pěchotě, které prolomily hlavní pásmo obrany, proniknout do hloubky obrany, způsobit jim rozhodné ztráty a vytvořit podmínky k provedení protiúderů armádními zálohami. Tato varianta je plánována a připravována v přípravném období jak štábem střeleckého sboru, tak je i rozpracována v plánu velitele mechanisované divise. Konečně udržet druhé pásmo obrany je věc velitele armády, který pro tento případ plánuje zásah svých záloh, hlavně protitankových.

Mechanisovaná divise je schopna pevně bránit druhé pásmo obrany na hlavním směru a může v krátké době vytvořit hlubokou, aktivní a odolnou obranu. Šířka pásma obrany mechanisované divise na druhém pásmu obrany s třemi mechanisovanými pluky v prvním sledu může dosáhnout 12 až 20 km, a počítáme-li ještě se zesílením zálohami střeleckého sboru a přisunutými zálohami armády, může být tato šířka pásma obrany i větší. Při plánování zaujetí obrany druhého pásma obrany mechanisovanou divísi je nutno si uvědomit zásadu, že hlavní síly mechanisované divise je třeba soustředit na směr hlavního odporu. Je však třeba počítat s tím, že druhé pásmo obrany bude v pásmu střeleckého sboru širší, než aby je mechanisovaná divise mohla spolehlivě v celé šířce obsáhnout a bránit. Přesto však je nutno vyslat nutné síly a prostředky i na podružné směry druhého pásma obrany k jejich přehrazení a k ochraně boků mechanisované divise. Toto přehrazení podružných směrů je nutno provést vždy, zvláště podaří-li se nepříteli vlom do naší obrany na široké frontě. Na těchto postaveních se zachycují a znovu organizují jednotky odcházející pod tlakem nepřítele z hlavního pásma obrany. K tomuto úkolu je výhodné použít průzkumného praporu zesíleného pěchotou a protitankovými prostředky. K přehrazení širšího úseku bude třeba podle důležitosti směru vyčlenit i celý mechanisovaný pluk.

Druhé pásmo obrany se buduje podle těchto zásad jako hlavní pásmo obrany.

Bojová sestava mechanisované divise se zpravidla skládá ze dvou sledů, z dělostřelecké skupiny, z protitankových rajonů a ze záloh. Do prvního sledu mechanisované divise se obvykle určují mechanisované pluky, do druhého sledu tankový pluk anebo tankový a mechanisovaný pluk.

Použití mechanisovaných útvarů odpovídá zásadám použití střeleckých pluků v obraně střelecké divise.

Použití tanků a samohybných děl mechanisované divise v obraně druhého pásma může být různé podle úkolu a situace. Tankové prapory mechanisovaných pluků se obvykle přidělují částí sil k zesílení proti-

tankové obrany praporů prvního sledu, zbylé tanky zůstávají v záloze velitele mechanisovaného pluku. V jednotlivých případech se může použít i celého tankového praporu v záloze velitele pluku k zvýšení aktivity obrany.

Tankový pluk se zpravidla umísťuje v druhém sledu mechanisované divise (na třetím postavení) a připravuje obvykle protizteč na dvou směrech; v průběhu boje provádí pak jednu z nich. V některých případech může ho být použito také v prvním sledu.

Zásady pro přípravu a provedení protizteče tankovým plukem jsou obdobné jako při obraně hlavního pásma obrany. Důraz se klade na organizaci součinnosti mezi útvary a jednotkami provádějícími protizteč a mezi jednotkami, jejichž obranným úsekem (rajonem) protizteč prochází a které se k protizteči připojují.

Tankosamohybný pluk bude zpravidla tvořit zálohu velitele mechanisované divise. Část samohybných děl se může začlenit do protitankových rajonů (pluků nebo divise) anebo se jí může použít k zesílení dělostřelecké protitankové zálohy divise.

Významným úkolem tankosamohybného pluku v záloze velitele mechanisované divise je zastavení nepřátelských tanků a pěchoty proniklých do hloubky druhého pásma obrany palbou s místa z předem připravených čar rozvinutí a podpora protizteče druhého sledu mechanisované divise.

Závěr

Otázka použití mechanisované divise druhého sledu střeleckého sboru v obraně je otázka velmi široká a vcelku rozsáhlá, neboť v sobě zahrnuje i vyřešení hlavních problémů přípravy a vedení boje v taktické hloubce obrany.

Pokusil jsem se rozvést a objasnit jen některé dílčí otázky, spoléhaje na to, že studium vševojskových řádů a předpisů dalo čtenářům celkový taktický rámec pro použití mechanisované divise střeleckého sboru v obraně. Rozvedl jsem proto jen ty otázky, které potřebují doplnění praktickými poznatky a šířeji jsem objasnil použití tankových a tankosamohybných útvarů v sestavě mechanisované divise.

Poznámka redakce:

Článek generál-majora Hruše ukazuje čtenářům jedno z možných řešení použití mechanisované divise střeleckého sboru zaujímajícího obranu v prvním sledu armády.

Jelikož jsou možná i jiná řešení, vyzývá redakce čtenáře Vojenské mysl k rozvinutí diskuse na toto thema.

PROSTŘEDKY MASKOVÁNÍ V SOUDOBÉ VÁLCE SE ZŘETELEM NA NOVÉ PROSTŘEDKY PRŮZKUMU

Inženýr plukovník Ing. Jaroslav Moždík

Soudobý průzkum má k dispozici velmi mnoho prostředků, které svým rázem zasahují do nejrozličnějších oborů vědeckých disciplín. Proto i opatření proti těmto prostředkům, t. j. maskování, musí být řešeno na široké základně. Náš voják si musí uvědomit, že k maskování nějakého předmětu pouhé přehození sítě už dnes nestačí a že musí o maskování znát mnohem více, než znal doposud, chce-li si uchránit život a chce-li přemoci nepřitele.

A jsou to nejenom novodobé prostředky průzkumu, t. j. prostředky založené na využití infrazáření a radiolokátory, které musí být brány v úvahu, provádíme-li jakoukoli maskovací disposici, ale i použití atomových zbraní.

Atomové zbraně znamenají nový bojový prostředek, který má vliv nejen na zásady vedení boje, ale i na technická opatření různých druhů vojsk, i maskování, které nabývá většího významu. Aby se nepříteli co nejvíce ztížilo odhalení důležitých cílů, musí být tyto cíle dokonale zamaskovány, to znamená dobře skryty, a to i proti novým prostředkům průzkumu, a na jiném místě dobře napodobeny.

Budou to takové cíle a prostory, jejichž ovládnutí nebo zničení nepřitelem by mělo vliv na výsledek celkové operace.

Bude třeba maskovat zejména vyčkávací prostory pro tanky přímé podpory pěchoty, palebná postavení dělostřelectva, soustřeďování dopravních sledů a prostory rozmístění tylových útvarů, útavů a zařízení. Též omezená plocha výchozích prostorů bude vyžadovat zvlášť pečlivého maskování vojsk v nich se soustřeďujících. Tyto prostory bude moci nepřítel prozkoumávat na některých úsecích — podle povahy terénu — i pouhým zrakem, což mu dovolí sledovat vše, co se děje v našem rozmístění. Proto před počátkem prací ve výchozím prostoru musí být všechny úseky terénu a pomocné cesty, které může nepřítel pozorovat, zamaskovány.

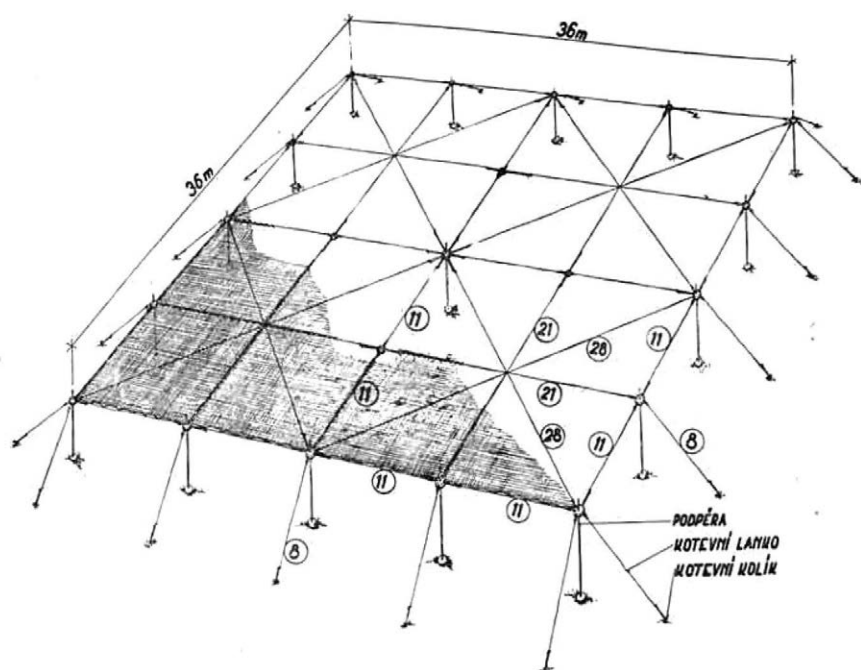
Požadavek maskování velkých ploch je tedy oprávněný; a to nejen jako důsledek použití novodobých bojových prostředků. Již v letech Veliké vlastenecké války se k maskování hojně používalo svislých a vodorovných masek.

Těchto masek se použilo na příklad při přípravě kišiněvské operace (srpen 1944), kdy jen v pásmu výchozího prostoru 21. střeleckého sboru bylo postaveno 21,5 km svislých masek. Stejných masek se používalo na sandoměřském předmostí při přípravě slezské operace a při všech ostatních operacích.

Počet úseků, do nichž nepřítel vidí a v nichž je třeba zřídit svislé nebo vodorovné masky, závisí ovšem na rázu terénu. Válečné zkušenosti ukázaly, že na západoevropském bojišti bylo třeba na 1 km fronty průlomu zřízovat až 6 km svislých a 1 až 2 ha masek vodorovných.

Je samozřejmé, že pro maskování uvedených prostorů má hlavní význam výskyt přirozených masek, t. j. lesních masivů a osad, způsobilých skrýt útvary a svazky sboru s jejich různotvárnou technikou.

Vojstva však nenajdou vždy v potřebném prostoru dostatečnou přirozenou maskovací kapacitu. Proto musí být vždy vybavena předepsanými

Obr. 1. Vodorovná maska L 36 (letecká)

maskovacími prostředky. Potřebné množství umělých masek může být pro střeleckou divisi 1500 arů, pro mechanizovanou divisi 2000 arů a pro střelecký sbor 7200 arů.

Z našich normovaných maskovacích prostředků je největší vodorovná maska L 36 (letecká), která překrývá — za použití jen jedné vnitřní podpory — plochu o velikosti 36×36 m, t. j. asi 13 arů při šířce vjezdu 9, po případě 18 m. Výška masky je max. 5 m.

Tyto masky lze však řadit vedle sebe, a to při určitých opatřeních, pokud jde o kotvení, vcelku bez omezení. Zkušenosti se stavbou takových rozsáhlých vodorovných masek sice dosud nejsou, ale lze předpokládat, že jejich zřizování nebude činit zvláštní potíže. Jedině snad udržování doplňujícího přirozeného maskovacího materiálu bude při maximální výšce masky poněkud pracnější. Avšak i tu, budou-li dodržovány zásady, které platí pro používání nařezaných větví stromů, keřů a různých rostlin, bude možno pronikavě snížit čas potřebný k správnému udržování masky.

Z těchto zásad si můžeme některé připomenout.

Tak je známo, že větve některých druhů stromů schnou pomaleji, jiné rychleji. Rychle schnou: vrba, osyka, vlašský ořech a akát. Pomaleji osychají: jabloň, buk, hloh, šerík a ptačí zob.

Přitom jsou lepší větve použité ze stromů rostoucích na okraji lesa a v půdě chudé — písčné. Též větve s vrchní a střední části stromů vadnou o 2 až 4 dny později než větve spodní. Rovněž déle vydrží větve větší než malé; proto používáme větví alespoň 70 cm dlouhých. Řezání větví se nemá provádět za slunce, ale v noci, časně ráno, za mlhy nebo deště. Větve je třeba klást na maskovaný předmět v přirozené poloze, neboť spodní strana listoví je na fotografii světlejší.

Kromě toho si můžeme provést jednoduchým způsobem konservaci spařením větví v půlprocentním horkém roztoku zelené skalice. Takto spařené větve se opláchnou v studené vodě a vydrží až 2 měsíce.

Ovšem v některých případech, na př. při maskování skladišť, hangárů a podobných objektů, nebude normovaná maska vyhovovat. Bude třeba zřizovat masky vyšší, jejichž nosná konstrukce bude většinou z výpomocného materiálu. Pro tyto masky bude třeba zavést jako další prostředek dekoračního maskování různé druhy umělé vegetace, aby udržování takové masky bylo co nejmenší. Ve všech případech pak nesmí být opominuto barevně přizpůsobit masku prostředí postříkem příslušnou barvou.

Nutnost maskovat velké plochy je jen jedním — řekněme nepříznivým — důsledkem použití atomových zbraní. Další nepříznivé okolnosti jsou spíše rázu technického. Jsou to velké tlaky a velká teplota vznikající při výbuchu atomové pumy. Ty budou mít jistě vliv na dosavadní techniku maskování. První okolnost bude mít vliv na konstrukci masek, které bude nutno provádět s větší stabilitou.

I když je jasné, že proti tlakům, které vznikají do určitých vzdáleností od epicentra, nelze zkonstruovat žádnou masku, která by těmto tlakům odolala, je přesto třeba se snažit odolnost maskovacích konstrukcí zvýšit. Každé zvýšení stability se projeví zmenšením okruhu známých 1500 m, v němž jsou masky zničeny. A zvýší-li se odolnost bez přílišného vynaložení materiálu a času, bude to jistě krok vpřed.

Naše normované vodorovné masky, jejichž nosná konstrukce je z ocelových trubek a lanek, s tohoto hlediska dobře vyhovují. Vyhovují též tím, že podpěry nejsou pevně do terénu vetknuty, nýbrž uloženy kloubově.

Řešení problému nezáleží tu totiž v nadbytečném dimensování, nýbrž spíše v použití materiálu pružného, poddajného a konstrukcí uložených kloubově. Toto hledisko bude třeba uplatňovat hlavně při řešení masek svislých, na nichž se projevuje účinek tlakové vlny daleko více než na masky vodorovné.

Druhý požadavek směřuje ke zvýšené odolnosti maskovacího materiálu proti teplu. Naše normované sítě — vlastní síťovina — jsou ze syntetického materiálu a jsou nehořlavé (nikoli ohnivzdorné); jejich základní maskovací materiál však je dosud z textilie, k jejímuž vznícení dojde při 3 kal/cm². Tato teplota je při atomovém výbuchu asi ve vzdálenosti 1500 m od epicentra. To znamená, že odolnost dnešních masek proti ohni je v souladu s účinkem tlakové vlny. Tedy vzhledem k použití atomových zbraní nemělo by významu usilovat o vyšší odolnost proti ohni, když by se zároveň nedosahovalo zvýšené odolnosti proti

Obr. 2. Infrasnímek dvou kanonů. Levý kanon opatřen maskovacím nátěrem

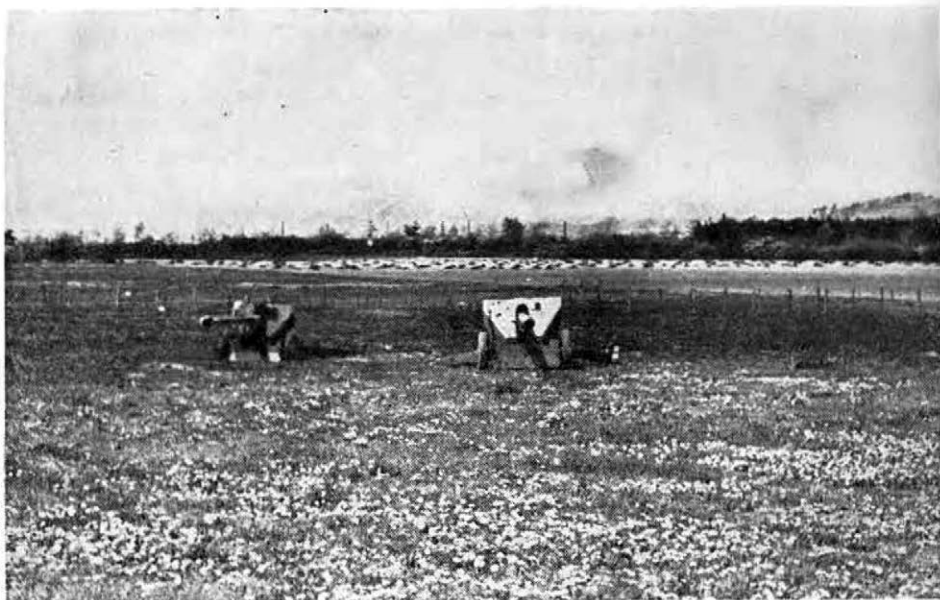
tlaku. Ovšem jsou tu jiné útočné prostředky (napalm a p.), které si vynucují vyřešení nehořlavých masek. Tuto otázku vývoj sleduje použitím skleněného vlákna v kombinaci s umělou nehořlavou látkou (polivinylchlorid PVC).

Použití atomových zbraní se však neprojevuje jen uvedenými nepříznivými vlivy, nýbrž též do jisté míry i příznivě, neboť požadavek ochrany živé síly a techniky v hlubokých okopech a jejich nakrývání znamená v podstatě snazší maskovací úpravy než dříve. To se projeví hlavně v případech, kdy bylo používáno normovaných masek vodorovných. Místo těchto masek bude možno v četných případech provést zamaskování různé bojové techniky tak zvaným nakrytím, které se lépe přimkne k terénu a je účinné nejen proti pozorování vzdušnému, ale i pozemnímu. Kromě toho je taková maska odolnější i proti tlakové vlně, neboť její nosná konstrukce je chráněna okopem.

Závěrem k této stati třeba uvést, že jestliže maskování vyžadovalo i za normálních bojových podmínek hodně práce a svědomitosti, platí to tím více za použití atomových zbraní. Bylo by zbytečným plýtváním materiálem, časem a prací provádět maskovací práce jen formálně a povrchně. Takové maskování by se stalo jen bezúčelnou přítěží a nemělo by vůbec smyslu. A nebudeme umět dobře maskovat v boji, jestliže se tomuto umění nenaučíme již v míru při cvičeních.

Dále se zaměříme na to, jak se v maskování projevují novodobé prostředky průzkumu, t. j. radiolokátor a infraprostředky.

Pokud jde o maskování proti infraprůzkumu, odkazují na pojednání uveřejněné ve »Vojenské mysli« čís. 2/1952, které tu jen doplním podle požadavku čtenářů dalšími obrázky s příslušným výkladem a širě se zmíním o detekci infrazářením.

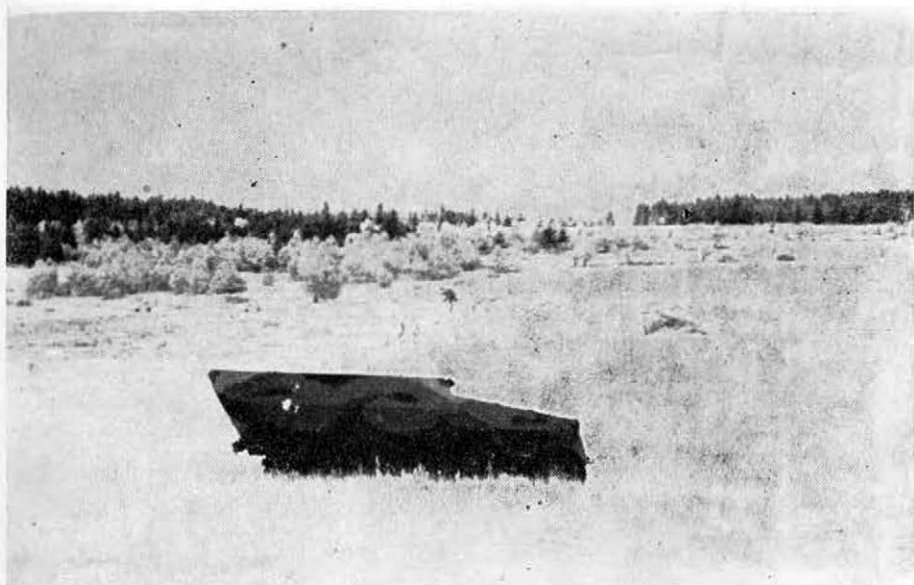
Obr. 3. Obyčejná fotografie kanonů jako na obr. 2

Tak obrázek 2 je infrasnímek terénu se dvěma kanony. Obr. 3 je obyčejná — panchromatická — fotografie téhož terénu. Přitom jeden kanon je opatřen maskovacím nátěrem, druhý je bez něho; má jen známý základní nátěr syntetickým emailem khaki. Vidíme tedy, že tento základní nátěr nejen našeho kanonu, ale veškeré bojové techniky nevyhovuje. Nevyhovuje hned ze dvou příčin: jednak proto, že se leskne (a víme, že reflexy jsou pro maskovače velmi nepříjemné), a pak tím, že se při infraprůzkumu jeví tmavě a nápadně kontrastuje proti přírodní zeleni stromů nebo trávy, která se jeví téměř bílá.

Těž bojové vozidlo opatřené maskovacím nátěrem obyčejným je na infrasnímku 4 velmi nápadné. V naší armádě jsou však nyní zaváděny soupravy smytlých maskovacích barev, v nichž zelené odstíny vyhovují na infra, t. j. jeví se téměř bílé. Tyto soupravy jsou zvlášť označeny a návod k použití, který je přiložen, musí se přesně dodržovat. Infrabarvy se nesmějí míchat s barvami obyčejnými a štětce, po případě jiné nanášecí prostředky nesmějí být od barev obyčejných znečištěny. Těmito infrabarvami je proveden nátěr druhého kanonu na našich obrázcích 2 a 3. Tento nátěr, i když není právě zdařilý, vyhovuje jistě lépe než kamufláž obyčejnými barvami, jak je na obr. 4. Ještě lépe se jeví kanon na infrasnímku 5, kde kontrastně provedený nátěr dobře »rozbíjí« typický tvar.

Ještě většího účinku by bylo dosaženo při méně jednotvárném, na př. křovinatém, pozadí a při větší pozorovací vzdálenosti. Také naše maskovací barvy pro zimní nátěry dobře vyhovují na infra, jak ukazuje další obrázek kompresoru v zasněženém terénu.

Těchto několik obrázků ukazuje, že infrazářeni má své praktické důsledky v maskování a že je třeba se jím zabývat. Proto také jeho de-

Obr. 4. Infrasnímek pásového transportéru bez infranátěru

Obr. 5. Infrasnímek třech kanonů opatřených infranátěrem

Obr. 6. Infrasnímek kompresoru opatřeného infranátěrem

tekce je důležitou složkou tohoto oboru. Dříve však než přistoupíme k popisu funkce průkazníku, musíme se alespoň krátce zabývat infra-dalekohledem, neboť oba přístroje tvoří nerozlučnou dvojici. (Viz obr. 7 a 8.)

Princip infradalekohledu je znám. Skládá se z reflektoru, z vlastního »dalekohledu« a z akumulátorových baterií, které jsou zdrojem proudu pro reflektor i »dalekohled«. Pro »dalekohled« však musí být stejnosměrný proud o malém napětí změněn na napětí 18 000 V. Reflektor je opatřen filtrem, který pohlcuje všechny viditelné paprsky a propouští jen neviditelné paprsky infračervené, kterých má spektrum každé, i obyčejné žárovky, značnou část.

Pozorovatel se přitom dívá do »dalekohledu«, který má funkci jakéhosi transformátoru a přeměňuje dlouhovlnné paprsky infračervené — odražené od pozorovacího předmětu — na viditelné, takže pozorovatel vidí terén, který je v zorném poli, jako ve dne, aniž sám může být spatřen. To platí pro pozorování v noci, za naprosté tmy.¹⁾

Chceme-li pak pozorovat infradalekohledem i ve dne, na př. abychom zhodnotili provedené maskovací práce, nemusíme svítit reflektorem, neboť denní světlo samo obsahuje asi 55% infračervených paprsků. Při denním pozorování je však nutné dát před vlastní dalekohled tmavý filtr k vůli ochraně před škodlivým účinkem denního světla. Přitom s tímto ochranným filtrem vidíme i lépe, t. j. kontrastněji, než bez něho.

¹⁾ Princip vlastního »dalekohledu«: Objektiv přístroje (sada čoček) přenáší obraz na fotokathodu, která je poloprůhledná (stříbro s kyslíčnickem caesia). Anodou je pak fluoreskující látka, která při dopadu elektronů září. Dopadající paprsek vyraží v místě dopadu z kathody elektrony, které jsou přenášeny silným elektrostatickým polem na anodu, která pak světélkuje. Anodu pozorujeme okulárem.

Obr. 7. Střední infradalekohled (zdroj — 2voltový akumulátor je umístěn v okopu za pozorovatelem — na obrázku ho není vidět)

Bylo-li řečeno, že pozorovatel nemůže být v noci při pozorování infračerveným dalekohledem spatřen, neplatí to doslova. Existuje totiž »infraprůkazník pro pozorovatele« (detektor), jímž lze zjistit zdroje infračervených paprsků (na příklad reflektor infradalekohledu).

Tyto detektory jsou vcelku jednoduché při používání. Jejich princip je v tom, že fosforescenční látka (dále fosfor), je-li nabuzena ultrafialovým zářením, je citlivá na infračervené záření, a je-li tímto zářením osvětlována, po jistou dobu světluje. Aby bylo dosaženo indikace světlometu na větší vzdálenosti, je slabé infračervené záření soustředěno na stínítku s fosforem pomocí objektivu. Fosfor se pozoruje okulárem průkazníku a infračervený světlomet se v zorném poli průkazníku projevuje jako nazelenalá světélkující ploška, jejíž jas je ovlivněn intenzitou dopadajícího infračerveného záření.

Tato intenzita závisí na druhu světlometu, na jeho vzdálenosti a konečně na okolnosti, zda světlomet svítí přímo na pozorovatele nebo je vzhledem k němu natočen. Nepřátelský infradalekohled pak může zjistit pozorovatele s průkazníkem podle reflexů, které může vrhat filtr průkazníku. Tyto reflexy lze snížit jemným matováním vstupní plochy filtru, po případě jejím vydutím, čímž dojde k rozptýlu a reflex je

Obr. 8. Infraprůkazník pro pozorovatele (detektor) při použití

méně znatelný. Je snahou zmenšit vzdálenost, z které by bylo možno zjistit reflexy alespoň na 50 m.

Průkazník indikuje infračervené záření v rozsahu $0,8$ až $1,4 \mu$ s maximem citlivosti $1,02 \mu$. Stínítko pak světélkuje zářením viditelným v oblasti kolem $0,5 \mu$. Dosah průkazníku při jeho přímém osvětlení infra-světlometem je 3 km. Při natočení světlometu o $\pm 12\frac{1}{2}^\circ$ vzhledem k průkazníku 600 m. Naši vývojoví pracovníci musí usilovat o to, aby dosáhli většího vlnového rozsahu infračervených přístrojů — alespoň do 2μ , čímž by se dosáhlo nejen podstatně větší účinnosti, ale nedošlo by k překvapení pro případ, že by nepřítel měl k dispozici přístroje pracující s vyšším vlnovým rozsahem.

Je tedy zřejmé, že infraprůkazník je vážným nepřítelem infradalekohledu hlavně proto, že jej může zjistit z mnohem větší vzdálenosti ($\frac{1}{2}$ až 3 km) než je dosah našeho infradalekohledu (250 m). To však neznamená, že by byl proto infradalekohled nepoužitelný. Pro průzkum v noci je nepostradatelný. Zvlášť dobře s ním lze provádět průzkum na vodní hladině, kde se jeho dosah zvětšuje až na 400 m.

Kromě toho nesmíme zapomenout, že dosah infraprůkazníku se rychle zmenšuje, vychýlíme-li jej i docela málo z osy pozorování a že tedy ve většině případů nemůže být infradalekohled snadno zjištěn, zejména

provádíme-li pozorování v nepravidelných a krátkých intervalech. Zachytí-li přesto nepřátelský pozorovatel náš infradalekohled, zjistil tím jen směr, ale nemůže určit, na jakou vzdálenost je dalekohled umístěn.

Dalším prostředkem novodobého průzkumu je radiolokátor. Jaké má »schopnosti« a jak proti němu maskovat, ukážeme si v následující stati.

Princip radiolokace je založen na využití odražených radiových vln různými předměty, nebo jak my říkáme, cíli. Elektromagnetické vlny jsou prakticky odraženy materiálem všech druhů: kovy, dřevem, kame-ním, tkanivem a p. Nejintenzivnější odražeji toto vlnění vodiče.

Radarový vysílač musí vysílat signály tak silné, aby i po odražení jeho části (na př. od letadla) bylo možné je zachytit, i když se z vysla-ného signálu vrátí zpět velmi málo energie. Výkony vysílače bývají od 1 kW do 4000 kW. Přijímačem zachycená vrácená energie je řádu 0,00001 W. Zachytíme tedy z energie vyslané jen její miliontou část.

Pro získání správné představy je třeba znát, co vlastně radiolokátor dokáže, jaké má schopnosti. O radaru je známo, že do jisté míry doplňuje lidské smysly, neboť umožňuje, abychom objevili určité předměty a určili jejich polohu ve vzdálenosti mnohokrát větší, než v jaké to dokáže prosté oko. Přitom tma, mlha, kouř nebo mraky nejsou překážkou. Překážkou není ani běžný způsob maskování. Víme však, že radar postrádá naproti tomu schopnost rozlišit jemné podrobnosti obra-zu, jako to dokáže lidské oko. Proto se — zdůrazňují — nejlépe osvědčí při osamělých cílech a na poměrně prázdném pozadí. Moderní radiolo-kátor s velkou rozlišovací schopností dává sice poměrně jasné zobra-zení i tak složitého cíle, jako je město při pohledu z letadla, ale tento obraz je nesrovnatelně horší v podrobnostech, než je letecký snímek pořízený za příznivých okolností. Ovšem neodborník, který srovnává dosti neostrý obraz radiolokátoru s velmi ostrým fotografickým obra-zem, může dojít k závěru, že tyto zřejmé nedostatky radiolokátoru svěd-čí o primitivním stavu tohoto oboru a že lze po určitém vývoji očekávat značné zlepšení v rozlišování detailů. Tyto závěry jsou pravdivé jen částečně, neboť při konstrukci radiolokátoru více zdůrazňujeme jiné je-dinečné schopnosti zařízení, jako přímé měření vzdálenosti nebo zachy-cení velmi vzdálených cílů bez ohledu na mraky a tmu, než jeho schop-nost vytvořit skutečný obraz.²⁾

Vzájemný vztah cílů a jejich rozlišování je založeno na kontrastech v jasu, který můžeme rozdělit do několika kategorií, jako kontrasty mezi souší a vodou, mezi kopcem a údolím a mezi zastavěnými plochami a volným terénem. Síla signálu odraženého souší (hydrotechnickou stav-bou) je o tolik větší než odraz od vodních povrchů, že rozlišení hra-nice mezi souší a vodou je ze všech rozlišovacích problémů nejjednodu-ší. Uvedené schopnosti pozemního lokátoru jsou omezeny terénem. Pa-horky a budovy, které jsou v dohledu lokátoru, dávají velmi silné pevné ozvěny, které jsou schopny zastřít velkou část obrazu a tím i cíle v ní ležící. Tento zjev se stává vážným problémem v hornaté krajině. Zdá se, že nejlepším řešením, jak odstranit pevné ozvěny, je uspořádání, které dává odraz jen těch cílů, které se pohybují (Dopplerův radar).

²⁾ Bylo by však chyba domnívat se, že snaha dosáhnout co největší rozlišo-vací schopnosti není sledována. Svědčí o tom okolnost, že v západních státech jsou konstruovány radiolokátory s poměrně malým, pro bojové použití dostačitel-ným dosahem 2,5 km, avšak s dokonalejší schopností.

Současné radiolokační prostředky rozšířily možnost průzkumu a umožňují i za špatné viditelnosti ve spolupráci s ostatními způsoby průzkumu odkrýt

- seskupení vojsk odhalením seskupení tanků a dělostřelectva v jejich posicích,
- systém předsunutých letišť a přistávacích ploch,
- rozložení radiolokačních stanic nepříteli,
- množství seskupení vojsk podle pohybu bojové techniky a automobilní dopravy,
- mosty přes vodní toky, lodě, pohyblivé výsadkové přepravní prostředky a soulodí.

Různé typy radiolokátorů jsou popsány v článku kapitána Ing. Čapka, uveřejněném ve Vojenské mysli čís. 4 z r. 1954.

Radiolokační stanice se skládá z těchto částí: vysilače, přijímače, indikátoru (obrazovky) směrové antény a z doplňkového zařízení.

Princip práce většiny radiolokátorů, t. j. radiolokátorů zvaných impulsních, je tento: Vysilač pomocí antény vysílá krátkými impulsy radiové vlny v potřebném směru. Opakovací frekvence impulsů se volí taková, aby v přestávce mezi ní dosáhla radiová vlna předmětu, odrazila se od něho a vrátila se zpět do radiolokátoru. Po každém vyslání impulsu musí tedy uplynout dostatečná doba, aby se energie dostala k nejvzdálenějšímu cíli a vrátila se od něho: doba přestávky mezi jednotlivými signály je dána minimální vzdáleností, pro niž je radiolokační přístroj určen.

$$\text{Platí tu vzorec } T = \frac{2H}{C} \text{ .}^3)$$

Radiolokátor mívá někdy několik rozsahů s různými opakovacími frekvencemi a délkami impulsů volených tak, aby střední výkon zůstal stejný.⁴⁾

To dovoluje při optimálních podmínkách získat buď velký dosah s horší rozlišovací schopností nebo při omezeném dosahu dosáhnout větší rozlišovací schopnosti.

Co je to rozlišovací schopnost?

Je to možnost rozeznání dvou cílů ležících v prostoru blízko sebe. Je tedy v podstatě určena nejmenší vzdáleností mezi zjišťovanými objekty, při níž je možno tyto objekty ještě zjistit, t. j. že nesplývají v jednu skvrnu.

³⁾ H je dosah radiolokátoru v km,

C rychlost šíření elm. vln radiolokátoru = 300 000 km/sec.

Tak na příklad radiolokátor s dosahem 2,5 km musí mít přestávku mezi impulsy:

$$T = \frac{2 \times 2,5}{300\,000} = \frac{5}{300\,000} = \frac{1}{60\,000} \text{ sec} = 0,0000166 \text{ sec.}$$

⁴⁾ To znamená, že radiolokátor může měnit počet vysílaných impulsů za vteřinu a jejich dobu trvání tak, aby střední výkon zůstal stejný.

Střední výkon $N_{stř.} = K \cdot N \cdot t$,

Kde K — počet impulsů za vteřinu,

N — výkon impulsů (špička),

T — doba trvání 1 impulsu ve vteřinách.

Rozlišovací schopnost závisí na různých činitelích a mimo jiné i na šířce svazku, do něhož anténa usměrňuje vysílanou elektromagnetickou energii. Čím užší je svazek, tím je ostřejší — »tím lépe vidí«. Cíle, které mají shodnou dálku, může radiolokátor od sebe rozeznat tenkrát, liší-li se v odměru o úhel větší, než je šířka svazku. Šířku svazku lze vyjádřit

$$\text{vzorcem: } \dot{S} = 70 \frac{\lambda}{D} \text{ } ^{\circ})$$

Ve vzorci D značí šířku antény, λ (lambda) délku vlny, s níž lokátor pracuje. Tento vzorec dává vysvětlení, proč se přechází ke kratším vlnovým délkám.

Nejkratší vlnová délka, které lze užít pro praktické radiolokátory, je však omezena útlumem mikrovlnného záření v ovzduší. Ve vlhkém ovzduší vzniká na vlnové délce kratší než asi 1,9 cm velký útlum. Z tohoto důvodu je nejkratší vlnovou délkou, na které lze pracovat s radiolokátorem dobrého dosahu asi 2 cm. Za války byly vyvinuty systémy na vlně 1,25 cm a při této délce právě byla objevena silná absorpce ve vodní páře.

Je však možné, že existuje oblast podstatně kratších vln, kde údaje o útlumu jsou odlišné. Avšak i když nejsou všechny vlnové délky dosud podrobně probádány (hlavně v oblasti mezi milimetrovými vlnami a infračerveným zářením), je malá naděje na zásadní zvrat situace, protože by vedle malého útlumu musela mít pro tyto vlny voda malou dielektrickou konstantu⁶⁾ (blízkou jedničky), neboť jinak se značným odrazům od kapek nelze vyhnout.

V úvodě jsem řekl, že schopnosti radiolokátoru nejsou neomezené. Prostředky radiolokačního průzkumu mají řadu nedostatků, kterých využíváme k maskování. Jeden takový nedostatek je, že operátor může vyhodnotit ráz objektu jen přibližně, podle velikosti, tvaru a zřetelnosti jednotlivých světelných skvrn na obrazovce. Další nedostatek je v tom, že zobrazení dvou různých předmětů mohou být stejná a naopak dva stejné objekty se mohou jevit na obrazovce různě, podle toho, v jaké jsou poloze vzhledem k lokátoru. A konečně členitá krajina, jak již bylo podotknuto, vyhodnocení cílů ještě více ztěžuje.

Lépe se vyhodnocují kovové objekty velkých rozměrů s plošným povrchem, zvláště jsou-li kolmé ke směru pozorování, než objekty drobné, nekovové, zaoblených tvarů. Vděčným cílem jsou tanky za pochodu a v místech soustředění, traktory, obrněné vozy, děla a minomety za palby.

Pozemní lokátory mohou v otevřené krajině zjistit až do vzdálenosti 20 km pěší oddíly za pochodu, mostové a pramicové přepravy, obydlená místa, osamělé stavby, velké násypy, okraje lesů a osamělé stromy.

⁵⁾ V článku kapitána Ing. Čapka »Radiolokátory — možnost jejich vojenského použití a obrana proti nim«, uveřejněném ve Vojenské mysli čís. 4/1954, je na str. 71 uveden pro hrubý informativní výpočet vzorec pro výpočet šířky svazku, v němž je konstanta zaokrouhlena na 60. Přesná hodnota je 68,4 a zpravidla se zaokrouhluje na 70.

⁶⁾ Dielektrická konstanta je tu druhá mocnina poměru rychlostí, s jakou se šíří elektromagnetické vlnění ve vakuu a v daném prostředí: $E \mu = \left(\frac{c}{v}\right)^2$. Koeficient μ je t. zv. permeabilita; jeho hodnota bývá kolem 1.

- Letecké (palubní) lokátory pak mohou zjistit v otevřené, rovné krajině
- pohyby vojsk za pochodu,
 - soustředění bojové techniky a automobilní dopravy,
 - železniční dopravu,
 - stálá letiště a obytná místa,
 - řeky, jezera a jiné vodní nádrže, jsou-li širší než 100 m (ty lze zjistit v jakékoli krajině),
 - lodě, mostové a plavidlové přepravy na řekách širších než 100 m.

V přehledném rovinatém terénu s omezeným počtem přirozených protiradiolokačních masek je tedy třeba při vedení bojových akcí věnovat maskování proti radiolokaci zvláštní pozornost.

Jaké jsou základní podmínky pro maskování proti radiolokaci?

Skrytí před radiolokačním průzkumem bude úspěšné,

1. když na stínítku obrazovky radiolokátoru nebude skvrna po maskovaném předmětu,
2. když na stínítku obrazovky bude mnoho skvrn, mezi nimiž však bude obtížné, po případě nemožné, zjistit skvrnu od ukrývaného předmětu,
3. je-li jas radiolokačního odrazu ukrývaného předmětu a krajiny, na které tento předmět je, stejný,
4. je-li větší plocha obrazovky prosvětlena skvrnami.

K 1., t. j. ukrývaný objekt nebude na obrazovce zjištěn, bude-li umístěn v prostoru mimo dosah radiolokačních paprsků (toho se dosáhne využitím maskovacích schopností terénu), a též, bude-li umístěn v okopech nebo úkrytech nebo použijeme-li umělých stínících masek.

Většího počtu skvrn na obrazovce se dosáhne (2), bude-li v terénu mnoho místních předmětů a nerovností nebo bude-li v prostoru maskovaných objektů určitým způsobem rozmístěn větší počet umělých odražečů.

Stejného jasu radiolokačního zobrazení (podle podmínky 3) skrytého předmětu s terénem, v kterém je, dosáhne se umělou změnou odrazových vlastností skrývaného objektu nebo terénu (vzájemným jejich sladěním).

A konečně prosvětlení větší části plochy obrazovky (podle požadavku 4) se dosáhne vytvořením radiových poruch na pracovní vlně lokátoru pomocí speciálních rušičů.

Pro klamání radiolokačního průzkumu nepřítele provádíme zároveň se skrýváním i demonstrativní imitování činnosti vojsk a přítomnosti vojenských objektů. Přitom je nutné, aby na obrazovce lokátoru byly odrazy od imitovaných objektů stejné jako od skutečných. Tu je nutná kontrola vlastními lokátory.

Chceme-li správně využít maskovacích vlastností terénu ke skrytí vojsk, musíme při určování polí neviditelnosti přihlídnout k rozmístění radiolokačních stanic nepřítele. Stanoviště těchto stanic bývají zpravidla na návrších nebo na svazích, na okraji lesa a na okraji osad. Pole neviditelnosti jsou zaznamenávána na mapy pro každou známou a pravděpodobnou posici radiolokačních stanic nepřítele. Prostředky a materiál

skrývající vojska před pozorováním radiolokátorem jsou uvedeny v následující tabulce:

1. Radiolokační stín	libovolného rázu
2. Stěny z kamene, cihel a betonu	libovolné tloušťky
3. Zidky z drnu	tloušťka větší 20 cm
4. Plech-ocelové desky	libovolné tloušťky
5. Kupy sena, stohy slámy	maskují-li vizuálně
6. Drátěné pletivo	oka menší než 1/6 délky vlny lokátoru (do 5 mm)
7. Sněžné valy	tloušťka větší 0,5 m
8. Zidky z ledu	tloušťka větší 0,4 m
9. Stromy a keře, není-li pohyblivý předmět za nimi vidět	při jakékoli vzdálenosti od okraje do hloubky
10. Stromy a keře, je-li pohyblivý předmět za nimi vidět	při vzdálenosti předmětů od okraje je lesa do hloubky více než 25 m
11. Okopy a úkryty	
12. Masky stínící	
13. Masky rušící	

Jednotlivé předměty bojové techniky lze maskovat nejen za místními objekty, ale i v jejich blízkosti při pozorování lokátorem pozemním do vzdálenosti 10 m, leteckým do 25 m. V tomto případě bude signál od objektu splývat se signálem od místního předmětu.

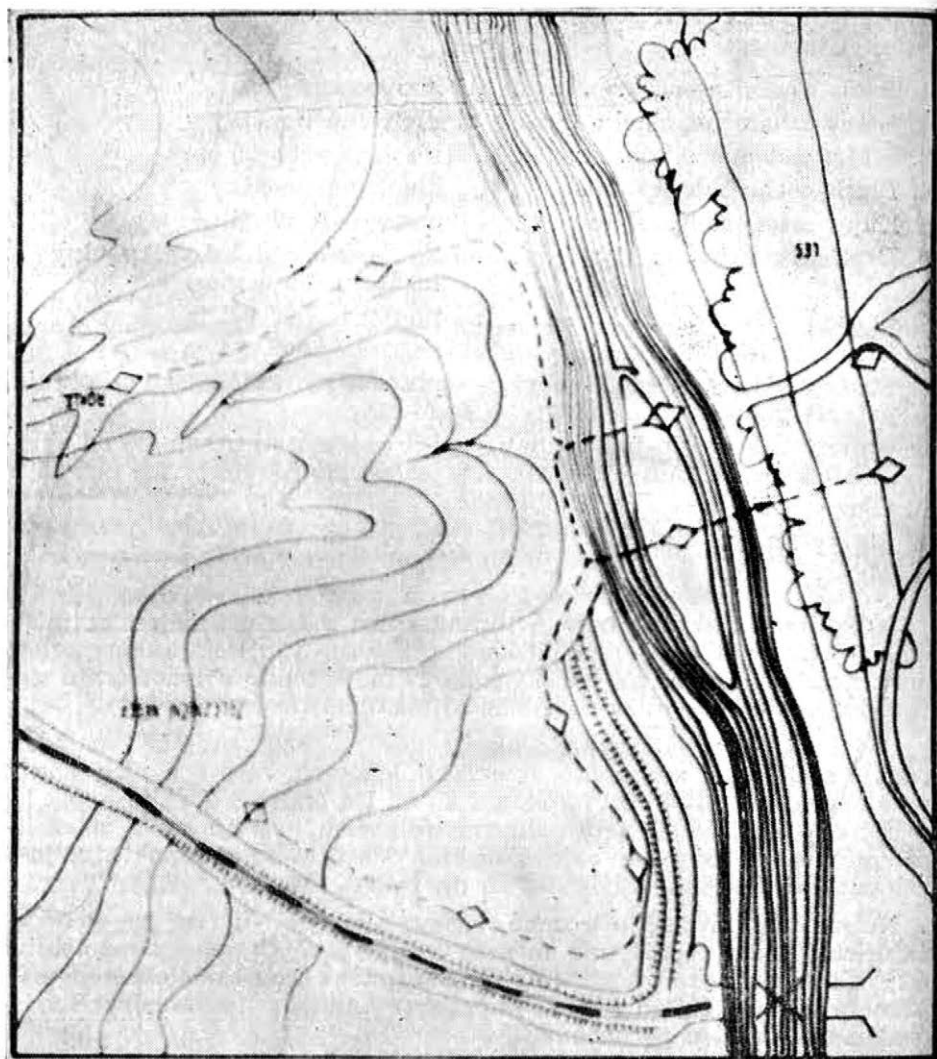
Podobně může být využito okraje lesů a osad, protože vzhledem k malé rozlišovací schopnosti leteckých lokátorů vzniká u nich pásmo radiolokační neviditelnosti široké asi 25 m. Na obrázku 7 vidíme, jak lze využít roklin, příkopů a prohlubenin (hlubších než 2,5 m) a železničních náspů k maskování bojové techniky, ovšem za předpokladu, je-li dodržena předepsaná vzdálenost 25 m.

Nejsou-li v krajině přirozené masky, nebo jsou-li tam jen v nedostačujícím počtu, použijeme masek umělých. Tyto masky spolehlivě ukrývají pohyb nebo umístění vojsk. Samy však jsou radiolokačním průzkumem zjistitelné. Podle způsobu práce se umělé protiradiolokační masky dělí na stínící a poruchové.

Protiradiolokační masky stínící

Skládají se z nosné kostry a pokryvu (kromě masek ze sněhu a z přirozených jehličnatých stromů). Ty skrývají před pozemním radiolokačním i vizuálním pozorováním, a to v mezích polí neviditelnosti, která tyto masky vytvoří.

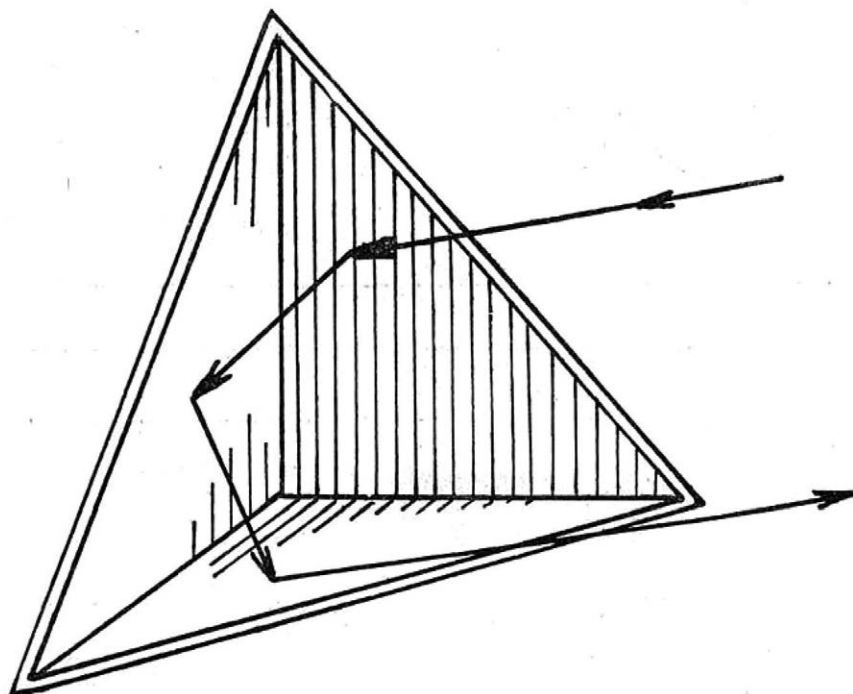
Stínící masky mohou být svislé nebo šikmé. Šikmých se používá v těch případech, kdy je nutno, aby byly masky méně patrné na stínítku lokátoru. Na rozdíl od svislých masek je šikmé masky na obrazovce radiolokátoru slaběji vidět. Při ozařování maskovaného předmětu umístěného za maskou stínící radiové vlny se částečně rozptylují, částečně se pohlcují a částečně maskou pronikají. Od předmětu se tedy odráží

Obr. 9. Využití terénu k maskování pohybu vojsk proti radiolokačnímu průzkumu

jen část vln, které se zase rozptylují a pohlcují v masce. Tyto masky mohou být z větví nebo malých stromů, ze slámových nebo proutěných rohoží a p. Mají-li správně plnit svou funkci, musí mít určité minimální tloušťky: rohože z proutí s listím 3 cm, suché proutí 6 cm, tyčové rohože 5 cm a slamené rohože 12 cm. Masky z drátěného pletiva (obr. 10) maskují jen proti radiolokátorům. Velikost ok pletiva nesmí být větší než $1/6$ délky vlny (do 5 mm). Pro vizuální pozorování musí se doplnit materiálem z okolí. Jsou nejvýhodnější, neboť jsou brzy zřízeny a snadno se přepravují. Jsou-li dobře vypjaty (průvės nesmí být větší než $1/50$ rozpětí) a jsou-li vzhledem k zemi skloněny v úhlu asi 50 až 60°, dávají na stínítku jen velmi slabé skvrny.

zorování, je vidět téměř ze všech směrů. Úloha sestavit cíl, který by dal silný zrcadlový odraz skoro pro všechny směry ozáření, byla vyřešena tím, že do mikrovlnné radiolokátorové techniky byl pojat koutový (úhlový) odražeč, který se skládá ze tří navzájem kolmých protínajících se rovin (obr. 11). Je-li paprsek namířen do kouta (úhlu) vytvořeného rovinami, nastává trojnásobný odraz, který vyše paprsek zpět ve směru,

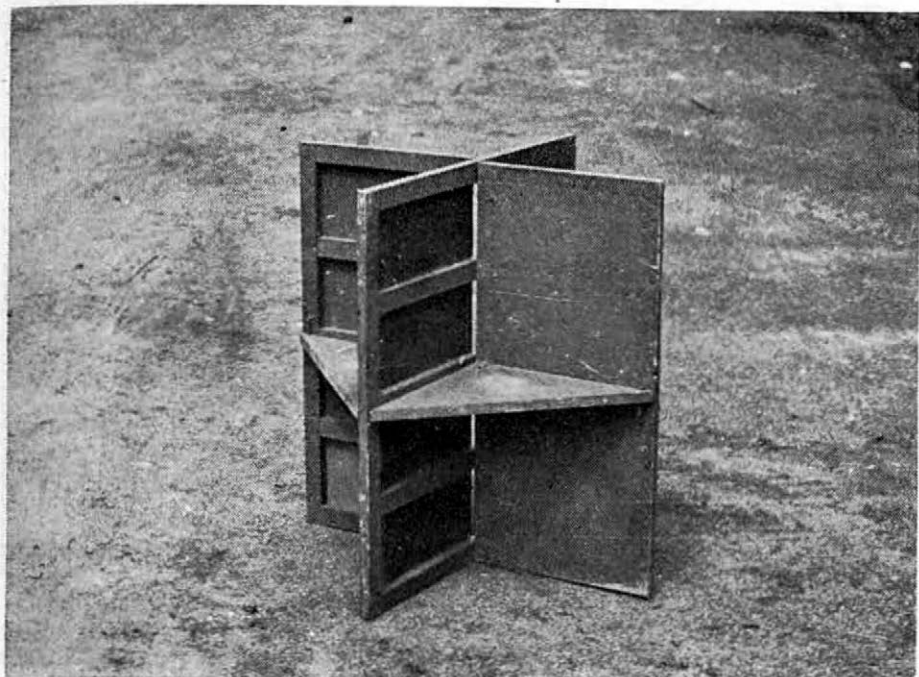

Obr. 11. Koutový (úhlový) odražeč

odkud přišel. Maximální odraz nastane, dopadá-li paprsek na všechny stěny pod stejným úhlem. Podmínkou k získání co nejintenzivnějšího odrazu je vzájemná kolmost stěn. K stanovení vlivu kolmosti stěn odražeče na intenzitu odrazu můžeme použít tohoto hrubého pravidla:

Při nepřesnosti úhlu (v stupních) rovné $1/3$ vlnové délky (v cm) klesne intenzita odraženého signálu na polovinu. Koutové (úhlové) odražeče maskují před pozemním i vzdušným radiolokačním průzkumem; neukrývají před pozorováním vizuálním. Pro ten případ se natírají barvou, jaká je v okolí, a doplňují maskami obyčejnými nebo zadýmáváním. Použitím koutových (úhlových) odražečů ukryje se předmět tím, že se na stínítku radiolokátoru nepřítel objeví světlé skvrny, jež nelze rozeznat od skvrn vytvořených ukrývaným objektem, který se tím stává nezjistitelným.

Výhodou odražečů je, že při svých malých rozměrech dávají intenzivní odrazy. Tak na příklad odraz od koutu (úhlu) o hraně 40 cm je

Obr. 12. Odražeč KT 8-60 — sovětský typ

stejný jako od těžkého tanku. Zavěšené odražeče tím, že se houpají nebo otáčejí, vytvářejí pohybující se skvrny podobné odrazům pohybujících se cílů.

Jsou 4 typy odražečů:

KT 8-50 — (kývavý)	} na souši
KT 8-60 — (nekývavý) (obr. 12)	
K 4-100 (viz obr. 13)	} na vodní hladině (mostové přechody)
T 4-60	
T 8-60 (viz obr. 14)	

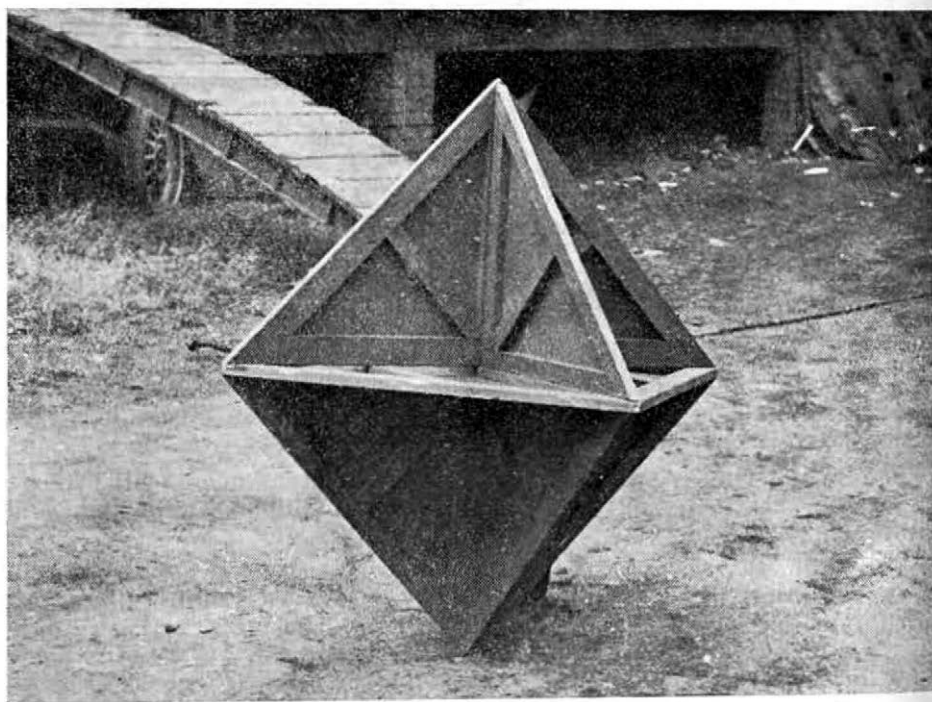
U odražečů K 4-100, které jsou vytvořeny dvěma zkříženými navzájem kolmými obdélníky rozměrů 2×1 m, spodní vodorovná plocha je tvořena hladinou vody nebo povrchem země. U T 4-60 čtvercová deska slouží jako vodorovná plocha.

Podle sovětských pramenů protiradiolokační maskování, jak jsme je probrali, zabezpečuje ukrytí před současnými radiolokačními stanicemi zahraničních armád.

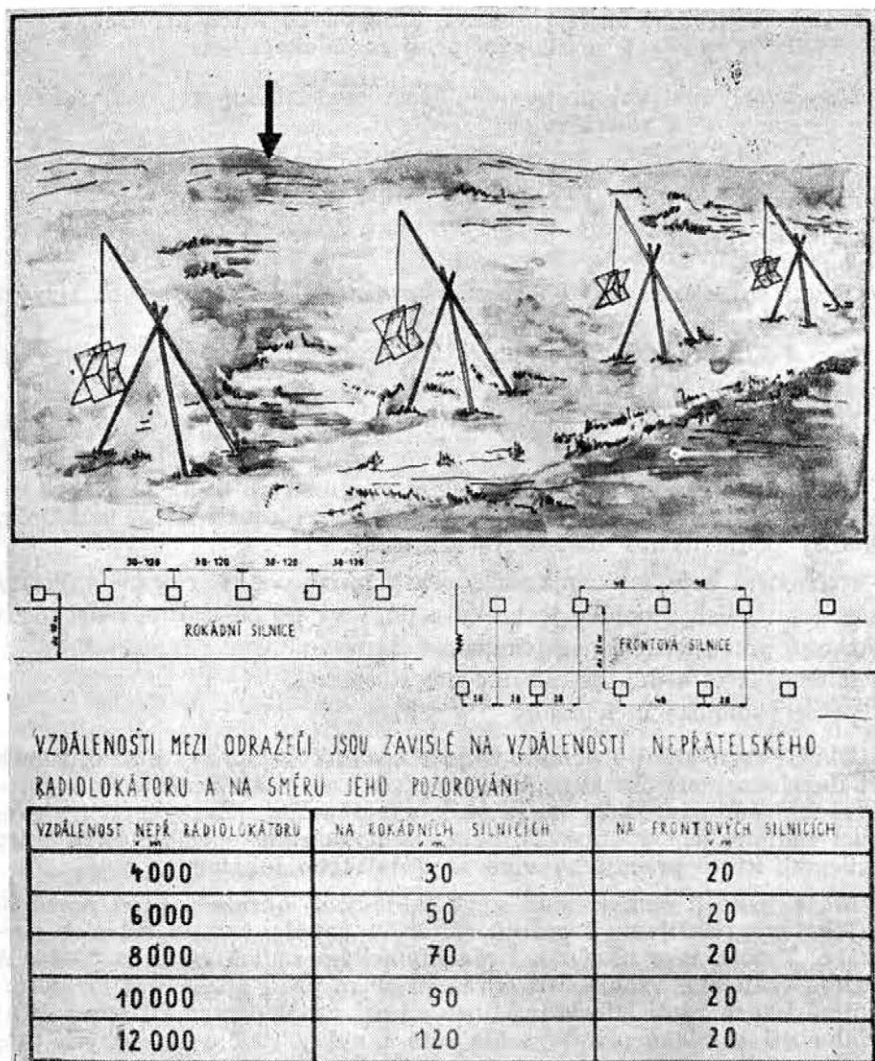
Stínící masky ukrývají před radiolokátory pracujícími na vlně 3,25 cm a menší, kromě masky z drátěného pletiva s oky 5×5 mm. Ty ukrývají před radiolokátory pracujícími na délce vlny 3,25 cm a více. Pro nejkratší radiové vlny je nutné zmenšit oka pletiva na $1/6$ délky vlny. Jedním koutovým (úhlovým) odražečem se napodobí jeden vojenský objekt,

Obr. 13. Odražeč K 4-100 — sovětský typ

Obr. 14. Odražeč T 8-60 — sovětský typ

Obr. 15. Příklad maskování silnice koutovými odražeči KT 8-50

jehož rozměry nejsou větší než 10 m, t. j.: tank, obrněný transportér, auto, dělo, ponton atd. K napodobení velkého množství objektů na místě nebo v pohybu se používá odražečů s pohyblivými stěnami.

K napodobení průmyslových objektů, železničních uzlů, základů pro zásobování, velkých skladů a osad se používá koutových (úhlových) odražečů průmyslové výroby se čtvercovými stěnami rozměru 1×1 m a 2×2 m, tvořícími tři stěny krychle.

Tyto odražeče při stejném určujícím rozměru a dávají sice 9krát silnější odraz než odražeče typu T, avšak jen pro určité směry.

Jak používáme umělých masek a napodobovacích prostředků k maskování proti radiolokaci

Maskovací opatření proti radiolokaci se realizují ve všech druzích boje a jsou plněna všemi vojsky.

Vojska provádějí maskování využíváním terénu a pomocí jednoduchých masek z místního materiálu samostatně.

Složitější a odpovědné způsoby maskování proti radiolokaci má ženíjní vojsko. To provádí

- ukrytí vojsk, kdy je třeba použít protiradiolokačních masek velkých rozměrů,
- skrytí důležitých týlových objektů a orientačních bodů,
- skrytí mostů a přechodů,
- napodobení rozmístění a pohybu vojsk a stavby klamných objektů a orientačních bodů.

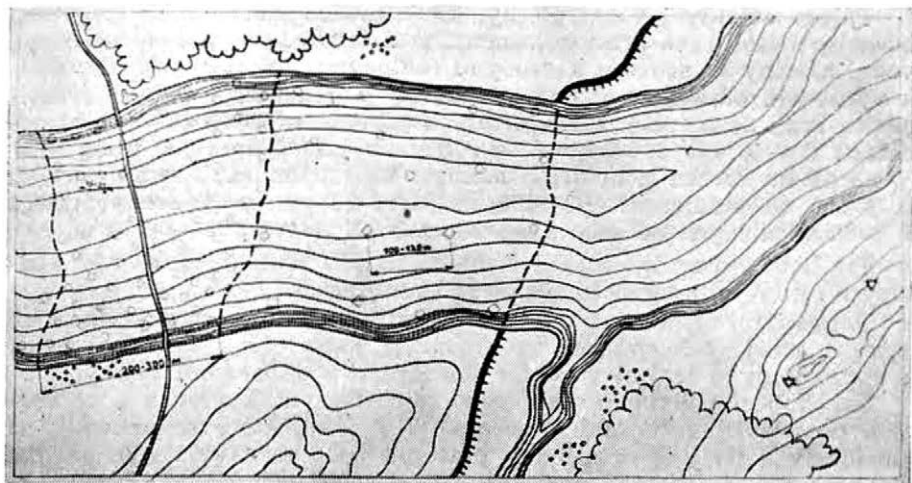
V otevřené krajině se zjišťují vojska v palebných postaveních, ve vyčkávacích a výchozích prostorech, v prostorech soustředění, pozemními lokátory podle těchto demaskovacích příznaků:

- rozmístění bojové techniky a dopravy mimo okopy, zákopy a úkryty,
- pohybu vojsk a bojové techniky a dopravy po cestách a v proudech,
- strojů pracujících v postaveních,
- letících střel a min při střelbě dělostřelectva,
- práce radiolokačních stanic.

Ukrytí rozmístění a pohybu bojové techniky, dopravy a strojů může být dosaženo použitím ženíjních prostředků — masek stínících a poruchových. Těmito způsoby nelze však ukrýt palbu dělostřelectva a pracující radiolokační stanice. To se provádí rušením speciálními rušícími stanicemi, které pracují na vlně nepřátelského lokátoru.

Maskujeme-li pomocí koutových (úhlových) odražečů před pozemními lokátory, použijeme odražečů KT 8-50, zavěšených na různých podpěrách. Tyto masky ukrývají i před leteckým radiolokátorem. Běžně se používá vzájemné vzdálenosti odražečů 30 m proti pozemním lokátorům a 80 až 100 m proti leteckým. Jinak závisí vzdálenost mezi odražeči na vzdálenosti stanic nepřítele podle této tabulky (podle sovětských pramenů):

Vzdálenost radiolokační stanice m	Vzájemná vzdálenost odražečů m
2 000	13—17
4 000	27—33
6 000	45—55
8 000	65—75
10 000	80—100
12 000 a více	110—130

Obr. 16. Maskování mostu proti pozemnímu a leteckému pozorování

Nyní přistoupím k některým praktickým příkladům:

a) Maskování cest

Odražeče při cestách skrývají pohyb vojsk před pozemním pozorováním. Sestavují se z odražečů KT 8-50 (obr. 15). Vzdálenosti mezi koutovými (úhlovými) odražeči podél příčných cest závisí na vzdálenosti radiolokačních stanic nepřítele. Na cestách vedoucích k frontě se pak dávají na 20 m od sebe. Tyto masky skrývají i před leteckým lokátorem, a je-li třeba, doplňují se maskami proti vizuálnímu pozorování.

Mají-li odražeče skrývat pohyb vojsk jen před vzdušným pozorováním, rozmisťují se podél cesty ve vzdálenostech 40 až 50 m.

b) Maskování mostů

Maskování mostů před radiolokačním pozorováním je nutné provést

- proti vzdušnému na řekách širších než 100 m,
- proti pozemnímu na přehledných částech řek širších než 30 m.

Maskování mostů se dosahuje

- rozmístěním koutových (úhlových) odražečů na vodě,
- stavbou mostů pod vodou,
- stavbou klamných mostů.

Kromě uvedených způsobů pro skrytí mostů před pozemním radiolokačním pozorováním může být také použito stínících masek umístěných na plovoucích podporách nebo na sloupech.

K maskování mostu proti leteckému radiolokačnímu pozorování používáme koutových (úhlových) odražečů K 4-100 nebo T 8-60. Dáváme je 100 až 120 m od sebe po obou stranách mostu do vzdálenosti 1 až 1,5 km tak, aby most nebyl přesně uprostřed, ale poněkud posunut. Má-li být most skryt i před pozemním radiolokačním průzkumem, rozmístí se ještě koutové (úhlové) odražeče T 8-60 po obou stranách mostu na vzdálenost 200 až 300 m. Přitom jejich vzájemná vzdálenost je 15 až 25 m. Maskování se doplní s jedné nebo s obou stran smíšenými maskami svislými (obr. 16).

Týlové objekty i vodní plochy, které mohou sloužit jako orientační body, se maskují jen proti vzdušnému radiolokačnímu pozorování. Skrytí vodní hladiny se provede koutovými (úhlovými) odražeči tak, aby došlo k vyrovnání odrazných vlastností hladiny a přilehlého terénu. V rovinném kraji se užívá k zamaskování hladiny koutových (úhlových) odražečů T 4-60 a T 8-60, které se rozestavují na 100 až 150 m od sebe. V hornatém terénu pokryjeme hladinu koutovými (úhlovými) odražeči K 4-100 na vzdálenost 300—350 m. Mezi ně pak použijeme odražečů T 8-60 vzdálených od sebe a od odražečů K 4-100 100 až 150 m.

Pro lepší vyrovnání odrazu vodní hladiny a souše je třeba část koutových (úhlových) odražečů rozmístit i na březích.

Napodobení rozmístění, pohybu a soustředění vojsk, stavby klamných objektů a orientačních bodů se provádějí podle plánu velitele armády a uskutečňují je ženíjní vojska v součinnosti s odbornými vojsky.

Napodobení pohybu proudů nebo samostatných bojových a dopravních prostředků se dosahuje odražeči KT 8-40, které se upevňují na motocykly a na jiné prostředky přesunu, nebo se zavěšují do vnitřku vlečných maket. Odražeč musí být přitom orientován tak, aby jeho dlouhá strana byla usměrněna k bočním plochám objektu. Koutové (úhlové) odražeče se umísťují jen do takových maket, jejichž povlaky nerozptylují elektromagnetické vlny (dýha, textilie, rohož atd.). Při použití maket z jiného materiálu (drn, pletivo s hliněným olepením, sníh, silné desky, tyče atd.) stavějí se odražeče na kůly poblíž maket.

Klamné mosty pro vzdušný a pozemní radiolokační průzkum zhotovují se z koutových (úhlových) odražečů T 8-60, rozložených v řadě ve vzdálenosti po 15 m. Odchylna od osy klamného mostu nesmí být větší než 10 m. Klamné mosty jen pro vzdušné pozorování zřizují se z koutových (úhlových) odražečů K 4-100 a T 8-60, umístěných střídavě v řadě 30 m od sebe.

Odchylna jednotlivých odražečů od osy mostu nesmí převyšovat 15 m. Klamné nízkovodní mosty z materiálu, který je po ruce, nepotřebují doplňovacího zařízení z koutových (úhlových) odražečů. Klamné mosty plovoucí na vodě, provedené z materiálu, který je po ruce (klády, rohož), je třeba doplnit koutovými (úhlovými) odražeči, které se musí maskovat proti vizuálnímu pozorování.

c) Při imitaci průmyslových objektů, železničních uzlů, zásobovacích základů, velkých skladů a osad umísťují se koutové (úhlové) odražeče průmyslové výroby na ploše stejné, jako má skutečný objekt, tak, aby zobrazení skutečného i klamného objektu bylo stejné. Koutové (úhlové) odražeče se umísťují po skupinách 2 až 4 na vzdálenost 30 až 60 m mezi jednotlivými odražeči. Vzdálenost skupin se volí podle rázu napodoběného objektu v rozmezí 400 až 800 m. Uvedené vzdálenosti jsou stanoveny za předpokladu určité délky vlny a určité výšky letu nepřátelského letadla.

Lze je také stanovit jednoduchým výpočtem. Tak na př. proti radaru s vlnovou délkou 2 cm a při výšce letu 1500 m určíme si ze známého nám již vzorce šířku svazku:
$$\bar{S} = \frac{70.2}{70} = 2 \text{ stupně.}$$
 Dále pro tento úhel

stanovím pomocí tangentového vztahu, že pozorovatel by na obrazovce rozeznával cíle vzdálené od sebe více než 50 m. Tato hodnota odpovídá údajům dříve uvedenému pro vzdálenost jednotlivých odražečů v jedné skupině, která má znázorňovat jeden objekt továrního komplexu.

Vcelku lze říci, že s prostředky, jak byly probrány, t. j. maskami a odražeči, splníme poměrně dobře požadavek maskování proti radiolokátoru.

Pro úplnost je však třeba alespoň stručně se zmínit i o jiných prostředcích radiolokačního maskování:

Jsou to známé kovové pásy, které shazovala bombardovací letadla letící nad nepřátelskými radiolokačními přístroji. Tyto pásy rušily a zakrývaly na stínítku obrazovky signály odražené od letadel; vytvořily tedy na stínítku obrazovky mnoho klamných cílů splývajících a znemožňujících rozpoznání hledaného letadla.

Tyto vodivé proužky se zhotovují z hliníkové folie tlusté 0,01 mm nebo z metalisovaného papíru tloušťky 0,02 mm. Střihají se na šířku 1 mm až 3 cm. Pásy musí být dostatečně tuhé, aby se při snášení k zemi nezkroutily. Vyztužení lze provést nejlépe podélným přehnutím. Jejich délka musí být volena tak, aby byla alespoň polovinou vlnové délky nepřátelského lokátoru. Pásy byly baleny v balíčcích asi po dvou tisících a asi 200 balíčků vytvoří ve vzdušném prostoru klamnou ozvěnu signálu asi jako 700 bombardovacích letounů. Pásků lze použít též jako doplňku zavedených vodorovných masek (VD, DD, DA, L 18, L 36) tak, že se pod maskou a v jejím okolí poházejí po terénu.

Jako další prostředek protiradarového maskování je sledováno použití pohlcujících látek.

V posledním období ponorkové války snažili se Němci zhotovit periskopy ponorek z materiálu, který neodráží radiolokační signály. Byly snahy zhotovit periskopy z tvrzené gumy, ebonitu nebo je pokrýt hmotou, která má pohlcující absorpční účinek. Tyto hmoty, v podstatě polovodiče, ferrity hliníku, byly nanášeny v podobě cementové pasty na periskopy, a po případech na celou vrchní část ponorky. Vrstva určité tloušťky se však hodila jen pro tlumení jedné vlnové délky nepřátelského radiolokátoru.

Pro několik vlnových délek bylo potřeba většího počtu vrstev, čímž se však tloušťka příliš zvětšila a vrstva měla velkou váhu. Pro ochranu letadel před radiolokačním signálem nemůže podobné opatření být samozřejmě bráno v úvahu. Ovšem výzkum se nesmí vzdát naděje, že objeví látku, které by bylo možno použít prakticky i na letadle. Pohlcující látky jsou obvykle dvou typů: v prvním případě je zabráněno odrazům vznikajícím na čelním povrchu — rušivou interferencí s vlnou, která pronikne vrstvou a vrátí se zase na povrch. Tento typ označujeme jako »Interferenční pohlcovače«. U druhého typu je materiál pohlcující látky tak uspořádán, že nenastává žádný odraz na čelním povrchu, vlna je ve vrstvě úplně tlumena. Mezi těmito oběma typy je plynulý přechod.

Pro běžné účely maskovací není třeba usilovat o naprosté vymazání cíle, tedy o úplnou absorpci, nýbrž jen o přizpůsobení intenzity odrazu, odrazu od okolí.

Konečně lze pro maskování uvažovat i o možnosti využití umělé absorpční atmosféry. V stati, kde byla řeč o rozlišovací schopnosti radiolokátoru, jsme si řekli, že zkracováním vlnové délky získáme na rozlišovací schopnosti. Totéž zkracování je však omezeno tím, že u mikrovlnného záření dochází k útlumu atmosférou. Tím, že radarový impuls prochází atmosférou, která má v různých výškách různý index lomu, mění se jeho rychlost a přímočarost dráhy. Dále dochází i k jistě ztrátě energie způsobené určitým prostředím plynným nebo prostředím s pevnými

částicemi, jako jsou dešťové kapky a sněhové vločky. Část této ztracené energie se přemění v teplo, část se rozptýlí všemi směry, takže můžeme odraz od atmosférických srážek dostat jen při dostatečné síle impulsu.

Pro maskování útlumem by prakticky přicházela v úvahu atmosféra nasycená vlhkými parami, s vlhkostí alespoň $0,32 \text{ g/m}^3$, po případě nasycená kyslíkem nebo parami vhodných alkoholů, které mají vysokou dielektrickou konstantu. Vodní páry pohlcují radarové impulsy v oblasti vln 5 až 10 mm a páry vodíkové v rozmezí 10 až 20 mm. Jestliže bylo řečeno, že můžeme dostat i odraz od atmosférických srážek, neznamená to, že by na příklad chumelenice znemožňovala zaměřování. To znamená jen určité ztížení, které lze vyloučit použitím větších vlnových délek. Přitom se ovšem sníží rozlišovací schopnost.

*

Závěrem článku je třeba říci, že radiolokace a její možnosti byly často posuzovány skresleně. Bylo to tím, že se o tomto novém oboru vyrojilo po válce mnoho zpráv, v nichž význam radiolokace byl dán novostí této techniky i tím, že se Němcům nepodařilo dohonit technický předstih spojenců. I dnes je třeba brát kriticky výsledky, které jsou v četné literatuře uváděny, aby nedošlo k zbytečným fantastickým tvrzením, jakých jsem byl na příklad svědkem na jednom vojenském shromáždění. Pro nás maskovače zůstává třeba stereoskopický snímek stále ještě vážnějším nepřítelem, alespoň v určitém směru, než radiolokátor.

OPERAČNÍ A BOJOVÁ PŘÍPRAVA

VÝKLAD NĚKTERÝCH OPERAČNÍCH POJMŮ

Podplukovník Alois Chládek

V předpise »Vedení operací za použití atomových zbraní (front, armáda), Oper-I-3«, vydaném v poslední době, je použito některých nových vojenských termínů, které v polních řádech obsaženy nejsou, a to proto, že jde o termíny operační. Jsou to zejména termíny »sražení«, »protiútok« a »ústup«.

Účelem tohoto článku je pojednat o těchto termínech a vysvětlit jejich obsahovou náplň s uvedením příkladů z Veliké vlastenecké války.

1. SRAŽENÍ (rusky »sraženije«)

Sražení je střetnutí bojujících stran v operačním měřítku. Skládá se z řady bojů rozložených do šířky a do hloubky, spojených co do času a cíle a zaměřených k řešení jednoho z důležitých úkolů operace.

Sražení vzniká během operace jako důsledek odvetné činnosti nepřítele.

Sražení je nejdůležitější částí operace a provádí se všemi silami nebo hlavní částí sil velkého uskupení vojsk — armády, frontu nebo skupin frontů (Vojennyj věstnik 2/47).

O sražení mluvíme na stupni armády (a výše), jde-li o střetnutí většiny sil armády. Sražení armády je tedy souhrn bojů svazků armády, které jsou vedeny v rámci armády.

Ke sražení dochází

a) po zahájení útoku hlavních sil operačního svazu, kdy se úderné uskupení útočnicka střetne se značnými silami obránce, který se snaží v taktické hloubce obrany nebo i v operační hloubce odvetnou činností zmařit jeho útok;

b) v průběhu rozvíjení operace při střetnutí vojsk útočících proti sobě; v tomto případě mluvíme o sražení s t ř e t n ě m (rusky »vstrečnoje sraženije«). Rázu střetného sražení může nabýt bojová činnost útočnicka (obránce) při odrážení protiútoku (při rozvíjení protiútoku); k střetnému sražení může také dojít za pochodu při střetnutí s pochoduujícím nepřítelem.

V prvním případě [za a)] má sražení se strany útočnicka ráz útočného boje, kdežto se strany obránce má ráz aktivní obrany.

Snahou útočnicka ve sražení je rychle rozdrtit obránce, zlomit jeho odpor a nenechat se zatáhnout do vleklých bojů. Za tím účelem zasazuje do sražení nové síly a prostředky (druhé sledy, zálohy) k narůstání síly úderu. Aby mohl útočník čelit aktivní odvetné činnosti obránce, je nucen manévrovat silami a prostředky (po případě i přeskupovat své síly) a přizpůsobit tak svůj plán útoku vzniklým situacím.

Snahou obránce ve sražení je zmařit útok nepřítele a přivodit obrat situace ve svůj prospěch.

Posuzujeme-li sražení s hlediska obránce a má-li toto sražení cíl obranný, mluvíme o sražení o b r a n ě m (rusky »oboronitelnoje sraženije«).

Cílem obranného sražení je

- nedopustit operační průlom;
- zatáhnout útočníka do vleklých bojů, zpomalit tempo jeho postupu a zmařit jeho plány;
- palbou, protiztečemi a protiúderem vyčerpat údernou sílu útočníka, způsobit mu značné ztráty a donutit ho k zastavení útoku;
- vytvořit podmínky pro přechod do protiútoků, nebo získat čas pro přípravu obrany v hloubce.

Činnost obránce ve sražení je charakterisována tím, že provádí vysloveně aktivní obranu: široce využívá manévru silami a prostředky (zejména tanky), vrhá do sražení stále nové síly (druhé sledy, zálohy i svěží přicházející posily), zasazuje útočníkovi úder do boků, aby byl nucen k jejich ochraně stáhnout síly ze směru svého hlavního úderu a rozptýlil tak své úderné uskupení a zeslabil jeho údernou sílu. Obránce tím přejímá částečně iniciativu, neboť je to on, kdo volí místo (čáru, kde se útočníkovi postaví na rozhodný odpor) a dobu sražení, a svou aktivní činností — úderem na zvolených směrech — nutí útočníka činit potřebná protipatření; a konečně je to on, kdo určuje kritický okamžik sražení — dobu přechodu do protiútoků.

V druhém případě [za b)] má sražení ráz střetného boje — ovšem v operačním měřítku. Při střetném sražení je cílem obou stran rozhodnout situaci ve svůj prospěch. Činnost obou stran ve střetném sražení je obdobná jako ve střetném boji a platí pro ni v plné míře zásady uvedené v ustanoveních Polního řádu Oper-I-1, ve stati pojednávající o střetném boji.

Ke sražení armády dochází zpravidla v taktické hloubce obrany, kde svazky sborů prvního sledu armády vedou boje o jednotlivá postavení (pásma) obrany; to znamená, že boje těchto svazků v taktické hloubce obrany tvoří ve svém souhrnu (viz definici sražení: *»řada bojů rozložených do šířky a do hloubky...«*), sražení armády. Toto první sražení armády je dovršeno průlomem taktické hloubky obrany.

Po průlomu taktické hloubky obrany a zasazení rychlé skupiny armády nejde již o sražení, nýbrž o pronásledování nepřítele v operační hloubce. O sražení nemůžeme mluvit proto, poněvadž se v tomto případě nezúčastní bojů většina sil armády — nýbrž jen rychlá vojska, po případě předvoje vševojskových svazků. I když rychlá skupina armády na svém postupu narazí na vážný odpor nepřítele a je celá zatažena do urputných bojů, nemůže jít o sražení, nýbrž pouze o boj této rychlé skupiny; boj*) proto, že jde o 1 až 2 svazky (tanková, mechanizovaná divise) a nikoli o operační svaz. Ke sražení armády dojde opět v operační hloubce teprve tehdy, až zasáhnou do boje sbory prvního sledu armády — tedy většina sil armády. A zde zpravidla vzniká potřeba zasadit druhý sled k narůstání síly úderu armády — když sbory prvního sledu ztrácejí svou údernou sílu a tempo útoku armády se zpomaluje. Dochází pak k zasazení druhého sledu armády, a to do sražení.

Útočná operace armády je tedy zahájena sražením, které je dovršeno průlomem taktické hloubky obrany — pak následuje zasazení rychlé skupiny do průlomu — a dojde-li v operační hloubce k druhému sra-

*) Boj = organisované střetnutí jednotek, útvarů a svazků (Boľšaja sovětskaja enciklopedija).

žení armády, zasazuje se pak druhý sled armády do nového sražení. Tento průběh operace armády bývá obvyklý, čemuž nasvědčuje řada článků sovětského předpisu »Nastaveníje po primeneniju chimičeskogo oružija v operacijach (front, armija)« S/Oper-I-501, kde se důsledně používá následující formulace: »... při zasazení rychlé skupiny do průlomu a druhého sledu do sražení«.

Obdobně je tomu i u frontové operace. Ke sražení frontu dochází rovněž až tehdy, zúčastní-li se ho většina sil frontu. Nejde tedy o sražení frontu, jsou-li zavázána do boje pouze rychlá vojska. Ovšem, zde je třeba podotknout, že jestliže jsou zavázány do boje svazky rychlé skupiny frontu, kterou tvoří mechanisovaná (tanková) armáda, je to samozřejmě s hlediska této armády sražení, protože jde o operační svaz.

Z toho, co bylo řečeno, vyplývá, že o sražení nelze mluvit, jde-li o údobí operace, kdy po provedeném průlomu obrany a zasazení rychlých vojsk následuje pronásledování rozdrčeného nepřítele v rychlém tempu a do velké hloubky, po případě manévru k obklíčení nepřítele. V tomto případě jde o rychlý postup útočnicka, který má iniciativu zcela ve svých rukou a nenaráží na vážný odpor obránce; s odcházejícím obráncem vedou boje pouze rychlá vojska a předvoje a nikoli hlavní síly operačního svazu. Při sražení je sice fronta v pohybu, probíhají rozhořčené boje hlavních sil operačního svazu, při nichž na obou stranách působí stovky tanků a široce se používá manévru, avšak útočnick postupuje zvolna, protože stále naráží na silný odpor a aktivní odvetnou činnost obránce.

Sražení pak je dovršeno

- buď porážkou obránce a rozbitím jeho obrany, takže není schopen klást vážný odpor dalšímu rychlému pronikání útočnicka,
- nebo vyčerpáním útočnicka a zastavením jeho postupu, po případě přechodem obránce do protiútoků.

Doba trvání sražení, tempo postupu útočnicka a hloubka, do které je sražení vedeno, záleží na síle odporu obránce nebo na poměru sil bojujících stran (na příklad ve střetném sražení).

Sražení může trvat třeba jen několik hodin, ale i několik dní; při úspěšném vedení obranného sražení může také trvat i několik týdnů, ba i měsíců. Na příklad sražení u Kurska (kterým začínala bitva u Kurska) trvalo jen několik dní; 7. dne přešla již sovětská vojska do protiútoků; naproti tomu obranné sražení na severním Kavkaze v r. 1942 trvalo 4 měsíce.

Obdobně je tomu i pokud jde o tempo postupu útočnicka. Má-li útočnick drtivou převahu, může dosahovat i několika desítek kilometrů za den; jindy, při úspěšném vedení obranného sražení, může činit průměrné denní tempo postupu útočnicka pouze několik málo kilometrů, což dosvědčuje průběh mnohých operací Veliké vlastenecké války.

Hloubka sražení záleží rovněž na síle odporu obránce. Sražení může být zakončeno již v taktické hloubce obrany (rozdrčením obránce nebo naopak zastavením útočnicka), může však být vedeno do hloubky i několika set km — viz příklady úspěšného vedení obranného sražení ve Veliké vlastenecké válce — uvedené v následující tabulce.

Název sražení	Trvání	Postup v km	Tempo km/den	Účast sil		Poznámka
				útočníka	obránce	
Smolenské sražení	2 měs.	asi 50 km	necelý 1 km	dvě armády dvě tankové skupiny	vojska Západního frontu, záložní svaz- ky HV	
Obranné sražení na vzdálených přístupech k Moskvě	1½ měs.	asi 200 km	4½ km	tři armády, tři tankové skupiny (celkem 80 divisí)	vojska Západního frontu a domobrana	
Obranné sražení na blízkých přístupech k Moskvě	20 dní	60—100 km	3—5 km	51 divisí 1500 tanků	vojska Západního frontu a domobrana (dělnické prapory)	
Obranné sražení na přístupech ke Stalingradu	2 měs.	asi 120 km	2 km	dvě až čtyři armády (29 až 50 divisí)	dvě armády	
Obranné sražení na severním Kavkaze	4 měs.	300 až 500 km	2½ až 4½ km	17. armáda, 1. tanková armáda, jezdecký sbor	vojska Zakavkazského frontu	

Ve Veliké vlastenecké válce došlo k řadě sražení armád, frontů (i skupin frontů), která vzhledem k svému rozsahu, po případě délce trvání, měla vliv na celkový průběh jednotlivých bitev nebo i tažení, a vešla tak do historie Veliké vlastenecké války, jako na příklad smolenské sražení, sražení u Lucku a Rovna, na kerčském poloostrově, charkovské sražení, berlínské sražení atd.

*

Dále se budu zabývat vztahem pojmu sražení k jiným operačním pojmům, jako jsou »operace«, »bitva«, »tažení«.

OPERACE — (rusky »vojennaja operacija«) — je souhrn bojů, sražení a manévru operačních svazů a taktických svazků různých druhů vojsk, působících podle jednotného zámyslu a plánu k dosažení určitého operačního nebo strategického cíle. (Boľšaja sovětskaja encyklopedija svazek 31, str. 62.)

Operace podle svého cíle mohou být útočné (sem spadá i protiútok), nebo obranné.

Zvláštním druhem útočné operace je t. zv. střetná operace. Je to střetnutí operačních svazů (armád, frontů) bojujících stran současně plnících útočné úkoly; zahrnuje pochodový manévr velkých sil na značné frontě a střetné sražení, t. j. souhrn střetných bojů útvarů a svazků.

Podle doby provádění jsou operace buď současné nebo postupné (jedna se rozvíjí v druhou; na příklad obranná operace se může rozvinout v protiútok).

Podle množství zúčastněných sil rozeznáváme operace armádní, frontové a strategické (skupiny frontů). Otázky spojené s přípravou a vedením operací patří podle rozsahu operace buď do oblasti operačního umění nebo do oblasti strategie.

Operace se může skládat z jednoho nebo několika sražení provedených buď současně, nebo postupně za sebou. Na příklad frontová operace může zahrnovat postupná sražení jednotlivých armád, anebo současná sražení armád, v kterémžto případě jde o sražení frontu.

Sražení je tedy ve vztahu k operaci její součástí. Ať už jde o operaci armádní, frontovou nebo i strategickou (na příklad berlínské sražení je součástí strategické operace, které se zúčastnily tři fronty). Rovněž tak je sražení i součástí každého protiútku, protože, jak již bylo řečeno, protiútok je druhem útočné operace; ke sražení dochází na počátku protiútku, ale může dojít k dalšímu sražení v průběhu jeho rozvíjení.

BITVA — (rusky »bitva«) — je rozhodující střetnutí hlavních sil bojujících stran, na jehož výsledku závisí úspěch tažení nebo určitého údobí války. (Boľšaja sovětskaja encyklopedija sv. 5, str. 259.)

Soudobá bitva je souhrn řady současných i postupných rozhodujících sražení hlavních strategických uskupení stran na nejdůležitějších strategických směrech nebo válčistiích. Tato sražení jsou spojena jednotným cílem a zámyslem, vyznačují se velkým vypětím a vedou k porážce hlavních sil nepřítele na daném strategickém směru nebo válčisti a k ovládnutí nejdůležitějších strategických objektů (politických středisek, průmyslových oblastí a p.). Soudobá bitva se zpravidla vede sila-

mi několika spolupůsobících frontů, podporovaných hlavní částí letectva, značnými silami dělostřelectva a tankového a mechanisovaného vojska.

Příklady z Veliké vlastenecké války:

Bitva u Moskvy se dělí na následující údobí:

- obranné sražení na vzdálených přístupech k Moskvě — zhroucení říjnového útoku německých fašistických vojsk na Moskvu;
- obranné sražení na blízkých přístupech k Moskvě — zhroucení listopadového útoku na Moskvu;
- protiútok sovětských vojsk u Moskvy a porážka hlavního německého fašistického uskupení.

Bitva u Stalingradu se dělí na tato údobí:

- obranné sražení na přístupech ke Stalingradu a v městě samém;
- protiútok sovětských vojsk.

Z uvedeného vyplývá, že každá bitva začíná sražením; ve svém průběhu pak může obsahovat řadu dalších sražení.

Sražení je tedy ve vztahu k bitvě její součástí.

TAŽENÍ — (rusky »kampánija«) — je údobí války; skládá se z řady operací spojených jednotným strategickým cílem a prováděných buď v průběhu určitého časového období, nebo na samostatném izolovaném válčišti. (Boľšaja sovětskaja encyklopedija sv. 19, str. 546.)

Má útočný ráz, zabírá delší časový úsek a zúčastní se ho hlavní strategické uskupení útočníka.

Příklady ze 2. světové války:

- letní a podzimní tažení fašistických vojsk prvního roku Veliké vlastenecké války;
- tažení sovětských vojsk v první polovině r. 1944;
- tažení fašistických vojsk do Polska;
- tažení fašistických vojsk na Balkán a pod.

Uvažujme nyní o vztahu sražení k tažení. Tažení zahrnuje několik operací, a tudíž i celou řadu sražení. Sražení podle svého rozsahu nebo délky trvání může mít vliv na celkový průběh tažení; na příklad sražení u Smolenska mělo vliv na letní a podzimní tažení fašistických vojsk v prvním roce Veliké vlastenecké války.

Závěr z této části je ten, že pokud jde o vztah sražení k ostatním operačním (strategickým) pojmům, je sražení součástí každé operace a rovněž i každé bitvy.

Má-li boj rozsah a cíl taktický, má sražení rozsah a význam zpravidla operační (někdy i strategický) a bitva vysloveně strategický.

*

Dále se pokusím významově odstupňovat pojmy — boj, sražení, operace, bitva, tažení (uvedené na předcházejících stránkách) — a to se zřetelem k jejich vzájemnému vztahu.

Především uvedu jejich stručnou charakteristiku:

- **boj** — organisované střetnutí jednotky až svazku;
- **sražení** — souhrn bojů — vedených v rámci svazů;
- **bitva** — souhrn sražení — vedených hlavní částí ozbrojených sil;
- **operace** — souhrn bojů, sražení a manévru — vedených v rámci svazů;
- **tažení** — souhrn operací — vedených hlavní částí ozbrojených sil; a konečně
- **válka** — ozbrojené střetnutí dvou společenských celků (států, národů, tříd).

Z uvedeného je zřejmé, že je možno sestavit tuto významovou stupnici za předpokladu, že boj, sražení, bitva a konečně i válka mají jednu společnou podstatu, a to je střetnutí — zápas (rusky: »borba«); v tom případě je

- **boj** střetnutí jednotek až svazků,
- **sražení** střetnutí operačních svazů,
- **bitva** střetnutí hlavní části ozbrojených sil,
- **válka** střetnutí dvou společenských celků.

Ve všech případech jde tedy o střetnutí (zápas, boj), které se liší jedině svým rozsahem; boj vede jednotka až sbor, sražení vede operační svaz, bitvu vede většina ozbrojených sil a válku společenský celek.

Mám za to, že toto odstupňování je správné a vzájemný vztah těchto pojmů je jasný; válka se skládá z řady bitev, bitva z řady sražení a sražení z řady bojů.

Toto odstupňování, jak se zdá, nemá žádnou slabinu, až na to, že nám zbyly ještě dva pojmy, a to »operace« a »tažení«. Jak se s nimi vypořádat?

Což kdybychom se pokusili zařadit operaci mezi sražení a bitvu, za předpokladu, že operace je většího rozsahu než sražení a menšího rozsahu než bitva. Přesvědčme se, zda je tento předpoklad správný. Z předcházejícího víme, že každá operace se skládá z jednoho i více sražení. Tato skutečnost by potvrzovala toto odstupňování. Ale pokračujme dále. Dejme si příklad, že při zahájení útočné operace frontu dojde ke sražení hlavních sil frontu (armád prvního sledu); toto sražení je vedeno na frontě dvou armád, z nichž každá uskutečňuje svou operaci. Zahrnuje tedy sražení frontu ve svém průběhu dvě armádní operace. A už nám to nesouhlasí. Už nemůžeme tvrdit, že operace je víc než sražení, že operace jedné z obou armád je většího rozsahu než sražení frontu, protože operace armády je vedena silami jen této armády, kdežto sražení frontu zahrnuje střetnutí dvou armád frontu.

Obdobně je tomu i ve vztahu operace k bitvě. Bitva obsahuje řadu operací armád (frontů), ale na druhé straně je bitva vzhledem k strategické operaci její součástí. Tak zase nemůžeme přesně vymezit, co je víc a co je méně.

Z toho vyplývá, že nemůžeme s klidným svědomím zařadit do této naší významové stupnice pojem operace [a rovněž tak ani tažení (které tvoří souhrn operací)]. Jednak nemůžeme správně určit její místo v této stupnici, jednak proto, že v ní vlastně není místa pro tyto další pojmy. Násilné zařazení těchto dvou pojmů do uvedené významové stupnice by narušilo celý systém, který je přece zcela logický a úplný, a jen by problém zatemnilo a zkomplikovalo.

Podle mého názoru se pojmy operace a tažení do stupnice boj—sražení—bitva—válka zařadit nemohou. A nemohou se tam zařadit z toho důvodu, že patří do jiné významové linie než uvedené čtyři pojmy.

Jak již bylo uvedeno, boj, sražení, bitva, válka — má společnou podstatu; je to střetnutí, zápas — tedy bojová činnost. Když vyslovíme některý z uvedených pojmů, máme představu, že jde o střetnutí vojsk (v různém rozsahu) — že stále probíhají boje. Je tomu tak i u operace? Ve vojenské mluvě často užíváme následující vazby: »v prostoru... se rozpoutaly zuřivé (urputné, rozhořčené) boje, — nebo se rozpoutalo rozhořčené sražení (bitva). Můžeme však říci, že se rozpoutala zuřivá (urputná, rozhořčená) operace? Myslím, že těžko. Z toho vyplývá, že o operaci nemůžeme mluvit ve smyslu střetnutí. A konečně dále: Střetnou-li se jednotky (až svazky) — dojde k boji; střetnou-li se svazy — dojde ke sražení; střetnou-li se hlavní strategické síly — dojde k bitvě. A střetnou-li se na příklad svazy — dojde k operaci? Je zřejmé, že nikoli, protože operace nevzniká jako důsledek střetnutí, nýbrž naopak k střetnutí dochází v průběhu operace. Operace je tedy rámec, ve kterém se tato bojová činnost (střetnutí) odehrává. Operace zahrnuje nejenom střetnutí (sražení, boje), ale i údobí bez bojů — to jest sám manévř (na příklad střetná operace zahrnuje údobí, ve kterém se uskutečňuje pochodový manévř, a pak teprve dojde ke střetnutí). Operace je tedy pojem, který má širší význam než pojmy boj, sražení, bitva, jejichž podstatou je střetnutí.

Jde nyní o to, definovat pojem operace a uvést tento pojem ve vztah k pojmům předchozím.

Vyjděme z všeobecné definice, jak ji uvádí »Boľšaja sovětskaja encyklopedija« sv. 31, na str. 62: »Operace (z lat. operatio — činnost), ukončená činnost nebo několik činností zaměřených k vyřešení určitého úkolu, k dosažení vytčeného cíle; na př. vojenská, námořní, technologická«. Z této všeobecné definice můžeme vyvodit, že operace obsahuje nejen činnost (činnosti), ale i usměrňování této činnosti (činnosti) k dosažení vytčeného cíle. Uvažujeme-li o vojenské operaci s hlediska této všeobecné definice a máme-li zároveň na mysli závěry, k nimž jsme až dosud dospěli, je možno chápat vojenskou operaci jako plán, organizaci bojové činnosti, směřující k řešení určitých úkolů, k dosažení vytčeného cíle.

Dále na téže stránce (Boľšaja sovětskaja encyklopedija): »Vojenská operace (z lat. operatio — činnost) — souhrn bojů, sražení a manévř operačních svazů a taktických svazků různých druhů vojsk, působících podle jednotného zámyslu a plánu k dosažení určité-

ho operačního nebo strategického cíle». Pokud jde o věcný obsah této definice, můžeme jej, podle mého názoru, vyjádřit i jinými slovy takto:

Operace

- má cíl operační nebo strategický (porazit, zničit nepřítele, obsadit území);
- k dosažení tohoto cíle je třeba podle jednotného zámyslu plánovat, organisovat činnost vojsk (na bojišti působících operačních svazů a svazků různých druhů vojsk);
- tato činnost (svazů, svazků) má ráz sražení, bojů a manévru.

Bojová činnost je nejobecnější označení toho, co se skutečně na bojišti děje. Toto dění na bojišti je organisováno s určitým záměrem a tato organisace je v daném případě operací.

Operace je pak uskutečňována sražením, bojem a manévrem. (Viz na příklad definici sražení na začátku: »souhrn bojů... zaměřených k řešení jednoho z dílčích úkolů operace«. Nebo dále: pochodový manévr ve střetné operaci nebo manévr k obklíčení nepřítele v útočné operaci je rovněž zaměřen na řešení jednoho z dílčích úkolů operace.)

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že podstatou pojmu operace je především organisace bojové činnosti.

Obdobně je tomu i pokud jde o pojem tažení.

Abychom mohli uvést všechny pojmy, s nimiž jsme se již setkali, ve vztah, je tedy nutno při sestavování významové stupnice pojmů oddělit vlastní bojovou činnost od její organisace.

Začneme od vrcholu této stupnice.

Válka je ozbrojené střetnutí dvou společenských celků; představuje skutečnost, že dva společenské celky proti sobě bojují. Válka je však, jak známo, pokračováním politiky státu (vládnoucí třídy) jinými, násilnými prostředky. Jde tedy o určité cíle této politiky — plány. A tu vidíme, že válka má dva prvky: jednak bojovou činnost, jednak plán, organisaci. Politické cíle a jim odpovídající válečné plány oddělíme a položíme na vrchol této druhé stupnice.

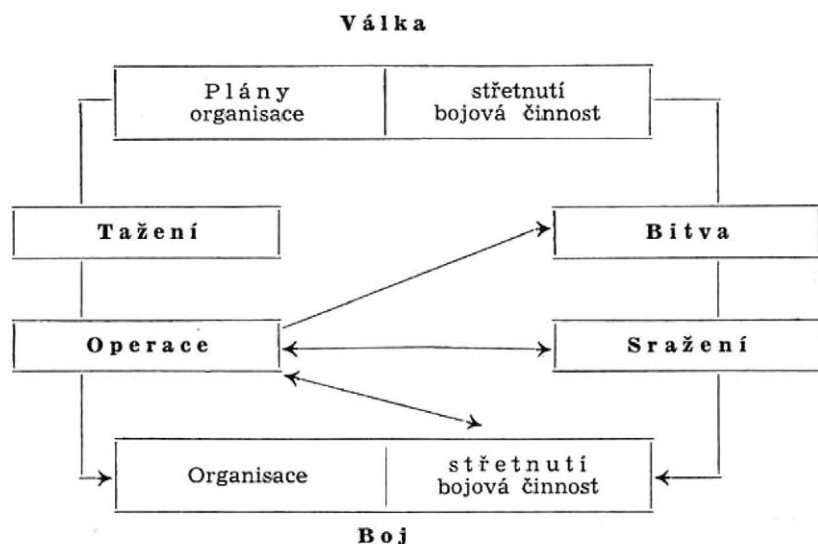
O stupeň níže by mohl být pojem tažení. Tažení je organisace válečné činnosti směřující k dosažení politických cílů války, ať už celkových nebo dílčích. Plán války může zahrnovat postupná tažení, ať již vymezená prostorově (viz tažení fašistických vojsk do Polska, Francie, na Balkán atd.) nebo časově (letní a podzimní tažení fašistických vojsk v prvním roce Veliké vlastenecké války).

O další stupeň níže pak bude operace. Operace je dílčím rozpracováním plánu tažení a řeší splnění jeho cíle, ať už celkového nebo dílčích. Tažení je tak souhrnem operací.

Operací nemůžeme však ještě tuto stupnici zakončit. Ještě nám chybí pojem pro stupeň nižší, než ten, jehož se týká operace, t. j. pro svazky, útvary a jednotky. Připomeňme si definici boje: »boj — organisované střetnutí jednotek až svazků. Pojem »boj« má tedy rovněž dva prvky: jednak bojovou činnost (střetnutí), jednak organisaci této bojové činnosti (na rozdíl od sražení, které je prováděno a řízeno v rámci organisace boje). Pro »organisaci« boje nemáme zvláštní termín,

jako je tomu na stupni operačním a strategickém (operace, tažení). Proto pojem »b o j« musí zahrnovat oba tyto prvky, a to jak bojovou činnost (skutečnost, že se bojuje), tak i organizaci této bojové činnosti (j a k se bojuje). Že je tomu skutečně tak, dokáží nám tyto příklady: Pod pojmem »boj v lese«, »boj v noci« a p. nevidíme pouze, že v lese nebo v noci probíhá boj, ale uvedené pojmy nám zahrnují i organizaci bojové činnosti v lese a v noci, to jest, jak se v těchto podmínkách boj vede. Nebo ještě lepší příklad: uijeme-li termínu »soudobý boj«, »obkličovací boj« nebo »boj o osady«, vidíme úplně jasně, že jde o organizaci, o to, jak se vede soudobý boj, jak boj o osady a jak se vede boj s cílem obklíčit nepřítele. V důsledku uvedeného je možno zařadit do této stupnice pod pojem operace jako poslední pojem »b o j« (ve smyslu organizace bojové činnosti).

Celkové odstupňování všech uvedených pojmů by pak vypadalo takto:

K uvedenému schématu poznamenávám: Je třeba vidět, že se válka může skládat z řady tažení (bitev), jedno tažení se skládá z řady operací (sražení) a jedna operace (sražení) z řady bojů; to není na schématu vyznačeno proto, že by se tak schema stalo nepřehledným.

Dále je šipkami vyznačen i vzájemný vztah operace k bitvě, sražení a boji — jak o tom bylo již pojednáno.

Mám za to, že uvedené odstupňování je správné a logické.

2. PROTIÚTOK — (rusky »kontrnastuplenije«) — tohoto termínu se používá ve významu dřívějšího termínu »protiofensiva« k označení druhu útočné operace.

Je to zvláštní druh útoku, připravovaný v průběhu obranných akcí a provedený po útoku nepřítele, který neměl rozhodujících výsledků. (Boľšaja sovětskaja enciklopedija sv. 22, str. 462.)

Na rozdíl od útoku se protiútok připravuje za složitých podmínek obranných bojů a sražení, kdy obránce v nejvyšší míře vyčerpává útočníka, působí mu ztráty a zároveň připravuje síly k protiútku.

Hlavním cílem protiútku je porážka velkého a hlavního uskupení nepřítele silami jednoho nebo několika frontů.

Protiútok při svém úspěšném provedení nezřídka přerůstá ve všeobecný útok všech sil.

K rozlišení protiútku od protiúderu uvádím charakteristiku protiúderu (rusky »kontrudar«) — (Bolšaja sovětskaja enciklopedija, sv. 22, str. 481.) **Protiúder** je nejdůležitější **druh manévru** v obranné operaci, jakožto nejrozhodnější forma aktivní obrany; hlavní cíl protiúderu je rozdrčení nepřítele vklínivšího se do obrany a obnovení původního stavu. Dosažení tohoto cíle v soudobé obranné operaci je možné jen silami armády nebo frontu; protiúder se tedy provádí na stupni armády nebo frontu, na rozdíl od protizteče, která se uskutečňuje zpravidla druhými sledy svazků a útvarů.

Ve spojitosti s protiztečemi mohou protiúderu nejen dosáhnout obnovení původního stavu, ale i vytvořit příznivé podmínky pro přechod do protiútku.

3. ÚSTUP (rusky »otstuplenije«) — *záměrný nebo vynucený manévr vojsk, používaný k jejich vyvedení ze strategicky nebo operačně nevýhodné situace a k vytvoření příznivých podmínek pro boj s útočícím nepřítelem.* (Bolšaja sovětskaja enciklopedija sv. 31, str. 440.)

Ústup zahrnuje odpoutání vlastních vojsk od nepřítele, odvedení jich na nové čáry, přeskupení sil a prostředků, vytvoření uskupení na nové čáře k plnění dalších úkolů.

Odvedení hlavních sil do nového prostoru se zabezpečuje krycími vojsky a letectvem. Zároveň k zadržení útoku nepřítele se široce používá zátarasů, ničení přeprav, mostů a cest. Odpoutání krycích vojsk od nepřítele se uskutečňuje až po odvedení hlavních sil.

Ústup se provádí v operačním a strategickém měřítku.

V taktickém měřítku se v případě nutnosti provádí odchod z jednoho obranného postavení na druhé.

K rozlišení ústupu od odchodu uvádím charakteristiku odchodu: **Odchod** — (rusky »otchod«) — *manévr používaný k vyvedení vojsk zpod úderů nepřítele a zaujetí výhodné čáry k obraně.* (Bolšaja sovětskaja enciklopedija sv. 31, str. 444.) K odchodu může dojít buď v průběhu boje pod přímým tlakem nepřítele, nebo záměrně, když vzhledem k situaci, která se vytvořila na sousedních úsecích, hrozí vlastním vojskům obchvácení nebo obklíčení nepřítelem.

Z toho vyplývá, že odchod se provádí v měřítku taktickém, kdežto ústup pouze v měřítku operačním, po případě strategickém. Liší se tedy odchod od ústupu jak rozsahem (stupněm, na kterém se provádí), tak i hloubkou.

Tato zásada vysvětluje skutečnost, že v polních a bojových řádech se termín ústup a jeho tematika nevyskytuje, protože tyto řády neřeší bojovou činnost vojsk na stupni operačním.

O odchodu tedy mluvíme, jde-li o vlastní manévr tohoto druhu u jednotek až svazků, kdežto o ústupu mluvíme zásadně při provádění tohoto manévru na stupni svazů.

O ústupu však můžeme mluvit i na stupni nižším než u svazů, na příklad u svazků, nejde-li o jejich vlastní manévry, nýbrž tehdy, když uskutečňují tento manévr (ústup) v rámci svazu (viz příklady v S/oper-V-295).

Rovněž tak můžeme mluvit o odchodu na operačním stupni (viz Oper-I-3), uskutečňují-li svazky (útvary) v rámci svazu svůj vlastní manévr — odchod, takže se ústup operačního svazu skládá z řady odchodů svazků.

Závěr

Není třeba, abych zvlášť zdůrazňoval důležitost správného používání vojenských terminů. Je nesporné, že správné a jednotné chápání vojenských pojmů je předpokladem vzájemného dorozumění v každodenní vojenské praxi.

Mou snahou v tomto článku bylo vyjádřit obsahovou náplň některých nových operačních pojmů, s hlavním zřetelem na vysvětlení pojmu sražení, a dále pak vyjádřit i jejich vzájemný vztah.

Jsou-li mé vývody a závěry v některých případech chybné, bude tento článek jistě podnětem k rozvinutí diskuse, v níž se uvedené pojmy plně vyjasní a upřesní a tím bude dosaženo cíle, který jsem ve svém článku sledoval.

Prameny studia:

- »Vedení operací za použití atomových zbraní (front, armáda)«, Oper-I-3;
- Polk. F. D. Vorobjev, polk. V. M. Kravcov: »Pobedy sovetskich vooruzennyh sil v Velikoj Otečestvennoj vojny 1941—1945«, S/Oper-V-295;
- »Nastavlenije po primeneniju chimičeskogo oružija v operacijach (front, armija)«, S/Oper-I-501;
- »Boľšaja sovětskaja enciklopedija«;
- »Vojennyj vestnik« čis. 2/1947.

K OTÁZKÁM METHODY A ORGANISACE OPERAČNĚ TAKTICKÉ PŘÍPRAVY

Major Ladislav Jaček

V letošním výcvikovém roce opět významně přispěla operačně taktická příprava k zvyšování odborných vědomostí velitelského sboru naší armády. Její význam a kvalita byla pozvednuta na vyšší úroveň některými organizačními opatřeními. Velitelská zaměstnání byla zlepšena zavedením školení podle odbornosti místo dřívějšího vševojskového školení všech účastníků bez ohledu na druh vojska. Úroveň stoupla tím, že školení jsou povinni řídit přímí náčelníci, kteří jsou k tomuto úkolu připraveni na velitelských shromážděních, jejichž tematika je v podstatě shodná s tematikou velitelské přípravy. Ucelenosti školení přispělo i slučování dvou velitelských dnů, v nichž bylo probráno jedno thema.

To jsou významné novinky, které podporují kvalitu školení důstojníků a generálů. Vzhledem k tomu, že již se chýlí ke konci výcvikový rok, je účelné zamyslet se nad organizací naší práce v tomto roce, vyhodnotit zkušenosti a hledat metody, jak svou činnost dále zlepšovat. Je třeba promýšlet tyto otázky včas, aby byly odpovědně připraveny výcvikové plány pro příští výcvikový rok. Proto je nutné včas promýšlet i otázky organizace a metody operačně taktické přípravy.

Jaké byly nedostatky a jaké jsou cesty k jejich odstranění — to je nejdůležitější otázka.

Podstatnou každoročně se opakující závadou, je poměrně značná absence. Úrovní školení nepřispěla poměrně malá připravenost účastníků, kteří zpravidla zvládli námět a uložené úkoly jen povrchně. Účastníci školení museli poměrně dlouho žít v situaci jednoho námětu, zejména tehdy, jestliže cvičení neprobíhala ve dvou dnech jdoucích těsně po sobě.

Rozdělení školení podle odbornosti nebylo ještě provedeno do všech důsledků, zejména zaostávala příprava materiálu a podkladů pro cvičení po linii druhů vojsk a služeb.

Operačně taktickou přípravu nelze odtrhovat od ostatních služebních povinností, které jsou povinni generálové a důstojníci plnit. Teprve v souvislosti s těmito úkoly je možné hodnotit absenci a odkládání termínů školení na pozdější data. V souvislosti s nimi je třeba hodnotit slabou přípravu vedoucích i účastníků.

Je zřejmé, že bylo výhodné přistoupit k změně v organizaci školení a v metodě provádění operačně taktické přípravy a vytvořit tak předpoklady pro vyšší úroveň školení.

V organizaci veškerého školení nutno pamatovat na poučku, že jedno dlouhodobé školení přinese posluchači daleko více než několik krátkodobých školení, oddělených časovými intervaly.

V operačně taktické přípravě by měla být odstraněna značná část nedostatků provedením školení methodou velitelských shromáždění.

Jejich počet v průběhu výcvikového roku závisí na cílech velitelské přípravy v tomto roce. Zdá se, že nejvýhodnější jsou dvě, maximálně tři shromáždění v rozsahu tří až pěti dnů.

Zavedením této metody školení by se odstranily všechny shora jmenované nedostatky, všichni účastníci by se zcela soustředili na školení, které by nebylo rušeno běžnými úkoly; dosáhlo by se organisované a pečlivé přípravy na školení za vedení vedoucích školení a konečně uceleného zvládnutí dané látky.

Je ovšem bezpodmínečně nutné, aby průběh velitelských shromáždění byl plánovitě centrálně sklouben. Organisačně bude třeba důkladně řešit odpovědnost za zpracování materiálů pro velitelská shromáždění, a to zejména se zřetelem k úzké specialisaci podle druhů vojsk a služeb.

Proti metodě velitelských shromáždění se může vyskytnout jedna námitka: a to, že školení nebude soustavné v průběhu celého výcvikového roku. Tuto námitku však lze poměrně snadno vyvrátit. Soustavnost školení bude zaručena uceleným probíráním thematu a tím, že shromáždění bude v průběhu roku několik (dvě nebo tři). Do časových mezer pak bude ještě zařazen štábní výcvik, budou v nich provedena velitelsko-štábní cvičení a konečně naprostá kontinuita bude zajištěna samostatnou přípravou a studiem organisovaným pravidelně jeden den v týdnu. Je tedy zřejmé, že tato námitka neobstojí.

Je třeba se zmínit i o práci doplňující velitelská shromáždění, a to o štábním výcviku a samostatném studiu.

Štábní výcvik bude výhodný v průběhu roku rozdělit do dvou etap, a to na práci v učebně, kde se zdokonalí, promyslí a ujednotí štábní práce zejména na dokumentaci; a na druhou část v terénu, která bude bezprostřední přípravou na velitelsko-štábní cvičení v terénu a zaměří se na zvláštnosti, jež jsou s touto prací štábu spojeny, jako je zaujímání pozorovatelných, velitelského stanoviště, přemísťování, udržení velení a spojení atd.

Tato metoda bude nejvhodnějším doplňkem skupinových cvičení a theoretických částí probraných na velitelských shromážděních.

A konečně k otázce samostatného studia v průběhu roku nutno odpovědně stanovit zásadu, aby důstojník studoval především a do hloubky ty předpisy, s nimiž bezprostředně přichází do styku a jimiž se musí řídit při denní práci nebo ve svém zařazení při cvičeních. Je proto třeba, aby určení rozsahu studia bylo decentralisováno a uloženo náčelníkům, aby rozsah studia řádů stanovili pro své důstojníky sami. Na základě toho budou moci lépe studium řídit, kontrolovat a poskytovat potřebné konsultace. Teprve po dokonalém zvládnutí příslušejících řádů a předpisů bude možno přistoupit k rozšíření okruhu studované látky.

Velitelské přípravy se v naší armádě účastní všichni důstojníci na příslušných stupních velitelských; v průběhu školení všichni získávají poznatky o metodách přípravy a je možno slyšet různé názory na její provedení. Je třeba včas nejzdravější myšlenky a zkušenosti vyhodnotit. Proto pokládám za nutné vyvolat diskusi a výměnu názorů na toto thema, neboť jedině tak odpovědně připravíme organisaci školení v příštím roce. Jedině tak zaručíme předpoklady pro další stoupající úroveň bojové připravenosti našeho velitelského sboru.

Zprávy o vojenskovědecké práci vojenských akademií

PŘIPRAVUJÍ SE VÝZNAMNÉ VĚDECKÉ KONFERENCE VE VOJENSKÉ AKADEMII KLEMENTA GOTTWALDA

V poslední době se začínají projevovat známky, že se v novém výcvikovém roce živěji než dosud rozvine vojenskovědecká činnost našich akademií.

Již ve dnech 10. a 11. října 1955 se bude konat ve Vojenské akademii Klementa Gottwalda konference na thema **Protiatomová ochrana v obranné operaci armády**. Soudobé podmínky boje stavějí protiatomovou ochranu na přední místo bojového nebo operačního zabezpečení činnosti vojsk. Během uplynulého roku, v kterém náš velitelský sbor studoval otázky vedení boje nebo operace za použití atomových zbraní, bylo načerpáno mnoho zkušeností, mnoho poznatků, které je však nutno vědecky zhodnotit a zevšeobecnit. Tomuto účelu má právě sloužit připravovaná konference.

Na dny 23. až 25. listopadu je pak touto akademií připravována další vědecká konference, na jejímž programu budou otázky **důsledného uvádění v život směrnic náčelníka generálního štábu pro vojenskovědeckou práci v čs. lidové armádě**. Přípravy této konference ukazují, že přerůstá rámec práce vojenské akademie a nabývá celoarmádního významu. Směrnicemi náčelníka generálního štábu se ukládají každému generálovi a důstojníkovi československé lidové armády bez ohledu na jeho služební postavení jako povinnost plnit i určité úkoly ve vojenskovědecké práci, která je označována za »důležitý prostředek k zvyšování bojeschopnosti a bojové připravenosti ozbrojených sil a tím i obranné síly Československé republiky«. Příslušníci profesorského sboru Vojenské akademie Klementa Gottwalda v tom musí stát v čele a být iniciátory vojenskovědecké práce. Proto organisujeme celoarmádní konferenci, na které plánujeme provést hluboký vědecký rozbor hlavních zásad sovětské vojenské vědy, především vojenského umění, kriticky zhodnotit současný stav vojenskovědeckého myšlení a bádání, rozebrat nejbližší úkoly vojenskovědecké práce, seznámit se s metodami této práce, abychom ji mohli ještě intenzivněji a hlouběji rozvinout.

Protože vojenskovědecká práce musí být zaměřena především na soudobé potřeby vojsk, budou na konferenci pozváni vševojskoví velitelé, důstojníci štábů svazů a svazků a další vojenští pracovníci v oboru vojenské vědy.

S cílem zabezpečit co nejdůkladněji přípravu konference, na jejíchž přípravách se podílí také redakce Obrany lidu, je otiskován od června t. r. na stránkách tohoto listu seriál článků na různá aktuální vojenskovědecká témata, o nichž pak bude diskutováno v průběhu všeobecné části konference a na zasedáních ideologické sekce. Dosud byly uveřejněny tyto práce: »Marxismus-leninismus — theoretický základ sovětské vojenské vědy« (Obrana lidu z 12. 7. 1955), »Bloky agrese a jejich nutný osud« (OL ze 16. 7. 1955), »Theorie bleskové války, její vznik a současný charakter« (OL z 22. 7. 1955), »O některých názorech na strategické

použití atomových zbraní« (OL ze 17. 8. 1955), »Veliká vlastenecká vojna — škola operačného umenia« (OL ze 3. a 4. 8. 1955). Další články budou ještě uveřejněny do zahájení konference. Je třeba, aby všichni důstojníci a generálové pozorně tyto články studovali a připravovali si své připomínky pro diskusi o nich.

Vyvrcholením vědecké konference bude rozbor otázek nočního boje za soudobých podmínek, plánovaný na den 25. listopadu pro odborné sekce (vševojskové, druhů vojsk a týlu), kdy budou zhodnoceny všechny zkušenosti načerpané v průběhu výcvikového roku 1954/1955 především při cvičeních s vojsky.

Vojenská akademie jako hlavní pořadatel této konference si od jejího provedení mnoho slibuje a všichni její příslušníci věří, že se jejich iniciativa setká s plným porozuměním u všech důstojníků a generálů naší lidové armády.

Po dobu konference bude uspořádána výstavka vědecké činnosti příslušníků akademie, na níž se budou moci účastníci konference blíže seznámit s mnohostranností, obsahem a rozsahem nejrozsáhlejších vědeckých prací zpracovaných v průběhu školního roku příslušníky Vojenské akademie Klementa Gottwalda.

Sborník »Práce Vojenské akademie Klementa Gottwalda, vyznamenané Řádem republiky«

Vojenská akademie Klementa Gottwalda vydává od roku 1953 sborník prací příslušníků akademie na aktuální témata zpracovávaná pro potřebu vojsk, škol a posluchačů vojenských akademií. Zvláště poslední tři čísla (8, 9 a 10) zasluhují pozornosti.

V čísle 8 je uveřejněna významná práce plukovníka Nejedlého, pojednávající o protiatomové ochraně důležitých objektů, jako jsou města, železniční stanice a j. Je to v podstatě první práce toho druhu, vydaná v naší odborné literatuře.

9. číslo sborníku je věnováno otázkám vojenské výchovy a vyučování. Do rukou učitelů vojenských škol se tak dostává pomůcka, po které již dlouho volali a která jim skýtá theoretický materiál, umožňující zkvalitnit výchovu a vyučování. Tyto práce mají průkopnický ráz a jsou prvními toho druhu v naší lidové armádě.

Pro potřeby vojsk bude mít velký význam 10. číslo sborníku, které je věnováno otázkám protivzdušné obrany. Otázky organizace protivzdušné obrany jsou tu rozvířeny ve všech druzích bojové činnosti vojsk: za útoku, za obrany, za útoku na nepřítele, který spěšně přešel do obrany, za pochodu a na různých stupních. Dále jsou tu obsaženy práce, pojednávající o otázkách průzkumu, pozorování a vyhlášení, o činnosti druhů vojsk v systému protivzdušné obrany a jejich vzájemné součinnosti a o protipožární ochraně vojsk, jejíž význam za soudobých podmínek značně vzrostl.

V rubrice »Kritika a diskuse« jsou zajímavé příspěvky o aktuálních otázkách hlásné služby a o nových směrech startu letounů.

Celé číslo přispěje svým obsahem k rozšíření poznatků našich důstojníků a generálů v otázkách protivzdušné obrany.

11. číslo sborníku bude věnováno otázkám nočního boje. Svým obsahem i toto číslo přispěje k dalšímu rozvinutí zásad vedení útočného boje v noci.

Počínaje tímto číslem budeme uveřejňovat přehled vojenské literatury západních států, abychom své čtenáře včas informovali o nejnovějších názorech na aktuální vojenské problémy, propagovaných v těchto armádách, a seznamovali je také s jejich novou bojovou technikou.

Do konce roku plánuje Vojenská akademie Klementa Gottwalda vydat sborník grafické dokumentace pro stupeň střelecký pluk a střelecký sbor a významné práce z oboru taktiky a vševojskového týlu.

Příslušníci akademie pracují na těchto úkolech při své normální práci, které není málo. Dělají to však s láskou a jen proto, aby přispěli co nejvíce k zvyšování bojeschopnosti naší lidové armády. Budou proto velmi povděční všem čtenářům sborníku za jejich kritické připomínky k vydávaným materiálům, aby mohli svou činnost ještě více prohloubit a zlepšit.

Příprava vojenskovědeckých kádrů ve Vojenské akademii Klementa Gottwalda

Důležitým úkolem vojenské akademie je příprava vojenskovědeckých kádrů k získání vědeckých hodností kandidátů vojenských věd. V současné době se připravují vědečtí adjunkti k vykonání zkoušek z kandidátského minima podle svých osobních plánů. O odpovědném přístupu k této práci svědčí dosavadní výsledky zkoušek, na kterých bylo dosaženo průměrné známky 4,8. Podle průběhu přípravy je pravděpodobné, že v příštím roce budou na naší vojenské akademii první obhajoby disertačních prací kandidátů vojenských věd. Vševojskoví velitelé by měli věnovat výběru uchazečů o vědeckou adjunkturu co největší pozornost a usnadnit Vojenské akademii Klementa Gottwalda úspěšně plnit významný úkol — vychovávat naší armádě i zdatné vědecké kádry.

Podplukovník Michal Spišiak

Poznámka redakce

Tato rubrika není úplná, neboť podává zprávu jen o vojenskovědecké práci v jedné z našich akademií. To neznamená, že v ostatních našich vojenských akademiích se vůbec nerozvíjí vojenskovědecká práce. Redakce zařadí příště do této rubriky i stručné zprávy o vojenskovědecké práci ve vojenské technické, vojenské lékařské a vojenské politické akademii. Velmi aktuální vojenskovědecké úkoly, významné pro současnou potřebu vojsk, řeší Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně. Bylo by velmi prospěšné seznámit s nimi čtenáře Vojenské mysli. Příslušné příspěvky pro 6. číslo je třeba zaslat redakci do 15. října t. r.

KRITIKA A BIBLIOGRAFIE

»HLAVNÍ RYSY OPERAČNÍHO UMĚNÍ SOVĚTSKÉ ARMÁDY V DESETI DRITIVÝCH ÚDERECH«¹⁾

Kniha, kterou vydalo Naše vojsko a jejímž autorem je podplukovník Spišiak, patří bezesporu mezi první knihy zpracované příslušníkem naší armády v oboru vojenské vědy. I když je určena širšímu kruhu čtenářů a z toho důvodu nejsou a nemohou být v ní obsaženy podrobně rozpracované stati o vojenském umění, dává dostatek materiálu ke studiu a pochopení otázek vojenské vědy a operačního umění zvláště.

Autor v první stati knihy osvětluje hlavní zásady sovětské vědy. V této části pochopitelně vychází ze základních thesů a formulace klasiků marxismu-leninismu a zkušených představitelů Sovětské armády. Neuvádí však uvedené formulace jen jako prosté výpisky, ale sestavuje je do logického sledu, vysvětluje hlavní these na praktických příkladech z historie vojenství a poukazuje na jejich dialektickou spojitost a vzájemnou podmíněnost. Podařilo se tak autoru v první stati podat přehledný a poměrně stručný a pochopitelný výklad hlavních zásad sovětské vědy i pro nejširší vojenské kádry. V jednom místě této části však došlo k některým nepřesnostem, které pokládám za nutné v zájmu čtenářů podrobněji osvětlit a upřesnit.

Na str. 23 autor osvětluje operační umění za první světové války; přitom studuje operace kapitalistických armád, především německé, francouzské a anglo-americké. Jestliže autor na str. 18 ve stati o hlavních zásadách operačního umění v prvním odstavci tvrdí, že buržoasní vojenské doktriny neznají theorii operačního umění, pak musí být důsledný a nevykládat o operačním umění německé, francouzské a anglo-americké armády.

Dále je nutno držet se správných formulací, které autor uvádí v jedné stati a v stejném smyslu je uplatňovat i ve všech ostatních. Na příklad na str. 10, druhý odstavec zdola, správně formuluje obsah a rozsah vojenského umění. Na str. 23, poslední odstavec, na str. 24, čtvrtý odstavec, uvádí v jednom smyslu operační umění a vojenské umění ve spojitosti s činností kapitalistických armád. Bylo by potřebné, aby v takovéto zásadní práci byly zásadní formulace stavěny vždy v stejném smyslu a nedávat stejný význam termínu »vojenské umění« a »operační umění«.

Kladem práce autora v této části je, že ukazuje nejen správné formulace, potvrzované praktickým uplatňováním jich na bojišti Sovětskou armádou, ale i současně poukazuje na nesprávné závěry buržoasních vojenských theoretiků.

V druhé části rozvádí autor konkrétně 10 drtivých úderů. Jednotlivé údery popisuje stručně a vystižně, při čemž dává čtenáři jasnou představu o řešení podstatných otázek. V tom vidí hlavní úkol své práce.

¹⁾ Podplukovník Michal Spišiak »Hlavní rysy operačního umění Sovětské armády v deseti drtivých úderech«, Naše vojsko, 1955, 158 stran textu a 22 náčrtů.

Nejdůležitější část práce podplukovníka Spišiaka je nutné vidět v třetí části »Charakteristické rysy pozemních operací Sovětské armády, provedených v roce rozhodujících vítězství«.

V této části rozvádí a populárně vysvětluje na praktických případech každý charakteristický rys operace Sovětské armády, při čemž se nám jasně ukazuje při rozboru každého rysu politický a morální převaha Sovětské armády, sovětské vojenské vědy a sovětského státního zřízení nad zřízením kapitalistickým, především nad fašistickou Hitlerovou armádou. Ukazuje nám vysokou organizační schopnost velitelského sboru, který při řešení každého problému prakticky uplatňoval ve vojenském umění všechny poučky marxisticko-leninské teorie.

V poslední části, která přímo nesouvisí s vlastní prací, porovnává autor operace anglo-amerických armád v roce 1944 s operacemi Sovětské armády. Autor se opírá o skutečnosti, které věrně popisuje. V této části však nevysvětlil správně příčiny odkládání invase spojeneckých armád, takže může vzniknout i nesprávný, ba přímo škodlivý názor čtenářů o schopnostech anglo-amerických armád. Dnes je nám již zcela jasné, proč postupovali spojenecké armády na západě tak pomalým tempem. Nebylo to proto, že snad jejich velitelský sbor nemá potřebné organizační schopnosti. Sama příprava a provedení invase dokázala, že je mají a dovedou i předvídat. Nebylo to ani proto, že by snad velení nedovedlo využít daných možností k obklíčení a zničení nepřítele. Vyjádření generála Pattona, které uvádí autor na str. 153, ukazuje, že velitelé znali tyto možnosti a že dějiny skutečně jasně ukázaly, proč těchto možností nebylo využito. Bylo to proto, že západní spojenci prostě neměli zájem na tom, aby připravili německým vojskům na západě rozhodující porážku a tím dávali německému velení přímo pobídku k tomu, aby odvádělo svá vojska na východní frontu s cílem oslabování Sovětské armády. Hlavními důvody pro oddalování začátku invase nebylo počasí, měsíc, vítr atd., jak je uvádí autor, ale hlavním důvodem bylo získat čas, aby především krvácela co nejvíc Sovětská armáda a aby se vyčerpal jejich velký hospodářský konkurent — hitlerovské Německo, avšak ne tak, aby byl poražen, ale aby mu zbyly síly k tomu, aby byl schopen dělat pro Angloameričany v Evropě četníka nad evropskými vasaly po válce.

Skutečné provedení invase bylo pak již vynuceno strachem, že Sovětská armáda na svém vítězném postupu pronikne až na Kanál, což považovali za horší než porážku Hitlera.

V tom je nutno vidět jednu z hlavních příčin, a ne líčit situaci tak, jako by anglo-americké armády byly neschopné, prohnílé, jak bývá vyvozováno z průběhu ardenské operace, a jako by bylo možno zcela lehce je vrhnout do moře.

K takovému podceňování kapitalistických armád vychovávat příslušníky naší armády nesmíme. Těmito otázkami by se měl autor knihy v této části zabývat.

Autor tuto skutečnost jasně vidí, ovšem dojem, který získá čtenář ze studia celé čtvrté části knihy, nemůže být smazán posledními dvěma správnými odstavci na konci statí (str. 156).

V závěru je nutné kladně hodnotit snahu autora rozpracovat některé otázky operačního umění Sovětské armády a v tomto smyslu by měla být iniciativa autorova vzorem i pro další příslušníky naší armády.

Generál-major Ján Lipový

Informace o obsahu zahraničních vojenských odborných časopisů

Informace o obsahu polského odborného časopisu *Myśl wojskowa* čís. 5/1955

Úvodník je věnován desátému výročí vítězství nad hitlerovským Německem.

Major J. Margulies: Některé otázky manévru v soudobém boji a operaci (diskusní článek).

V první části článku vyjmenovává autor základní druhy manévru, vysvětluje pojem manévru a rozbírá manévr z hloubky k frontě, podél fronty a z fronty do týlu, manévr technickým materiálem a bojovou technikou, prostředky zásobování, klamný manévr a manévr vojsk.

V druhé části článku jsou vysvětleny pojmy palba, úder a manévr v jejich vzájemné souvislosti.

V třetí části je ukázáno, jaký vliv na ráz manévru mají takové činitele jako politicko-morální stav a bojová příprava vojsk, ráz činnosti nepřitele, početnost vojsk a stupeň jejich vybavení soudobou bojovou technikou, ráz terénu, denní a roční doba a povětrnostní podmínky.

Ve čtvrté části jsou objasněny pojmy: taktický, operační a strategický manévr a rozebrány formy manévru používaného vojsky v útočné činnosti, zejména čelní úder, obchvat a obejití.

Plukovník L. Dubicki: Dělostřelecké zabezpečení násilného přechodu široké vodní překážky z chodu v operační hloubce nepřátelské obrany.

V první části jsou rozebírány způsoby dělostřeleckého zabezpečení přechodu vodní překážky z chodu, podstata tohoto zabezpečení dělostřelectva v takovém druhu činnosti. Pak autor rozbírá dělostřelecký útok a jeho základní údobí: dělostřeleckou přípravu násilného přechodu a zteče, dělostřelecké zabezpečení činnosti pěchoty a tanků, údobí boje na získaných předmostích.

V druhé části jsou rozebírány podmínky zaručující úspěch dělostřeleckého zabezpečení násilného přechodu vodní překážky z chodu.

V třetí části jsou ukázány zvláštnosti použití děl pro přímou střelbu, protitankového dělostřelectva, dělostřelectva vedoucího palbu ze zakrytých palebných postavení, minometů a protiletadlového dělostřelectva.

Ve čtvrté části jsou rozebrány zvláštnosti

zpracování rozhodnutí velitelem dělostřelectva, určení úkolů dělostřelectvu, plánování a organizace zastřílení a protibaterijní činnosti.

V páté části jsou rozvedeny zvláštnosti součinnosti dělostřelectva, součinnosti dělostřelectva s pěchotou a tanky, a letectvem a ženijním vojskem.

V poslední části jsou uvedeny zvláštnosti organizace přeskupení a manévru dělostřelectva, jeho zavedení do prostoru palebných postavení a přepravy na dobytá předmostí.

Kapitán J. Sarzyński: Poznámky k organizaci vojenských vzdušných převozů.

V článku je nejprve ukázána úloha a význam vzdušné dopravy v soudobé bojové činnosti.

V části »Podmínky a způsoby zásobování vzdušnou cestou« je ukázáno, v kterých případech může být použito vzdušné obrany. Jsou tu četné příklady použití vzdušné dopravy Sovětskou armádou za Veliké vlastenecké války a také charakteristika základních druhů vzdušné dopravy.

V části »Zásobování pomocí shazování zásob padáky« jsou uvedeny všeobecné zásady provedení naložení, převozu a shození materiálu určeného k dopravě vzduchem.

V části »Zásobování vzdušnou cestou přistáním letounů« jsou rozebrány otázky volby míst přistání, organizace práce na nich a způsob přistávání letounů. Ve dvou posledních částech je vysvětlena dokumentace o zásobování vojsk vzdušnou cestou a také použití dopravního letectva k evakuaci.

Plukovník docent E. Krupiński: Některé otázky zdravotnického zabezpečení vojsk za použití atomových zbraní.

V prvním odstavci článku popisuje autor ničivé účinky útočné vlny, světelného a radioaktivního záření vznikajícího při atomovém úderu a také ničící účinky bojových radioaktivních látek.

Druhá část seznamuje čtenáře s charakteristikou zdravotnických ztrát při použití atomových zbraní.

V třetí části vypočítává autor úkoly zdravotnické služby.

Ve čtvrté části jsou rozbirány faktory mající vliv na zdravotnické zabezpečení vojsk za použití atomových zbraní, otázky výcviku zdravotnického personálu a přípravy jednotek, útvarů a ústavů zdravotnické služby, zásobování dostatečným množstvím zdravotnického materiálu. Objasňuje se tu, kdo a kde poskytuje osobám zasaženým atomovým úderem první pomoc, předlékařskou pomoc, první lékařskou pomoc a kvalifikované lékařské ošetření.

V poslední části článku je rozebrána činnost lékařské služby od okamžiku atomového úderu.

Vojensko-historická část

Major E. Jadzík: Berlínská operace Sovětské armády (duben až květen 1945).

V úvodní části je popisována situace, která se vytvořila v polovině dubna 1945 na sovětsko-německé frontě.

V další části uvádí autor rozložení sil hitlerovců na berlínském směru.

Dále je rozbirán plán berlínské operace vypracovaný vrchním velitelstvím Sovětské armády a příprava operace.

Na konec popisuje autor bojové události v prvním období berlínské operace (16. až 19. 4. 1945), v druhém (20. až

25. 4. 1945) a v třetím období (26. 4. až 8. 5. 1945).

O cizích armádách

Plukovník W. Czamański: Reakční podstata a agresivní ráz soudobých bojových teorií imperialismu.

Článek seznamuje čtenáře se směry buržoasní vojenské vědy, které jsou nejvíce rozšířeny ve Spojených státech amerických a ve Velké Británii.

Diskuse a polemika

Plukovník P. Grabowski: Ještě o přípravě velitelů a štábů.

Autor nejprve vyjadřuje své mínění k diskusi a rozbirá metody vedení praktických cvičení, a to skupinových cvičení, letuček, štábního výcviku, cvičení na mapách a v terénu.

Kritika a bibliografie

Kapitán J. Sikorski: O vojenském umění Tadeusze Kosciuszky (recenze knihy T. Ravského »Vojevůdcovské umění Tadeusze Kosciuszky«).

Autor v recenzi seznamuje čtenáře s obsahem knihy, kladně ji hodnotí a zdůvodňuje, že je třeba ji doporučit širokému kruhu vojenských čtenářů.

Číslo 6/1955

V úvodníku nazvaném »Cvičme ve výcvikových táborech to, co vyžaduje soudobá bojová činnost« se poukazuje na změny, které nastaly ve vybavení vojsk a ve vedení bojové činnosti vzhledem k objevení a rozvoji nových bojových prostředků. Dále se tu rozbirají požadavky, které klade na velitele, útvary a svazky soudobá bojová činnost v oblasti výcviku vojsk, organizace a vedení útoku a obrany, využití bojové techniky, organizace součinnosti a také v oblasti organizace a vedení noční činnosti. Nakonec tu jsou uvedeny některé otázky přípravy velitelů a štábů k soudobé bojové činnosti a četné další otázky, související s výcvikem vojsk ve výcvikových táborech.

Plukovník T. Pióro: Některé otázky násilného přechodu vodních překážek z chodu.

V úvodní části autor poukazuje na význam vodních překážek v soudobé bojové činnosti. Potom objasňuje podstatu násilného přechodu vodní překážky z chodu a rozbirá vliv nepřátelské obrany na vodní překážce a vzdálenosti vodní překážky od výchozího položení

útočících vojsk na ráz činnosti vojsk v době násilného přechodu vodní překážky. V této části článku vypočítává autor zvláštnosti odlišující násilný přechod z chodu od násilného přechodu s plánovitou přípravou.

Dále je v článku rozebrán způsob provedení násilného přechodu vodní překážky z chodu, zejména ženijní zabezpečení této činnosti, ochrana vojsk a přeprav před soudobými zápalnými prostředky, letecké a dělostřelecké zabezpečení přechodu a využití tanků a samohybných děl při násilném přechodu z chodu.

Pak autor článku rozbirá organizaci protivzdušné obrany a protiatomové ochrany a článek ukončuje přehledem organizace a plánování násilného přechodu vodní překážky z chodu.

Podplukovník W. Wydra: O volbě směru hlavního úderu v soudobé bojové činnosti.

V první části článku je vysvětlen pojem »směr hlavního úderu« a co určuje jeho volbu v strategickém, operačním a taktickém měřítku a jak bylo na otázku směru hlavního úderu pohlíženo

Informace o obsahu zahraničních vojenských odborných časopisů

Informace o obsahu polského odborného časopisu *Myśl wojskowa* čís. 5/1955

Úvodník je věnován desátému výročí vítězství nad hitlerovským Německem.

Major J. Margulies: Některé otázky manévru v soudobém boji a operaci (diskusní článek).

V první části článku vyjmenovává autor základní druhy manévru, vysvětluje pojem manévru a rozbírá manévry z hloubky k frontě, podél fronty a z fronty do týlu, manévry technickým materiálem a bojovou technikou, prostředky zásobování, klamný manévry a manévry vojsk.

V druhé části článku jsou vysvětleny pojmy palba, úder a manévry v jejich vzájemné souvislosti.

V třetí části je ukázáno, jaký vliv na ráz manévru mají takové činitele jako politicko-morální stav a bojová příprava vojsk, ráz činnosti nepřítele, početnost vojsk a stupeň jejich vybavení soudobou bojovou technikou, ráz terénu, denní a roční doba a povětrnostní podmínky.

Ve čtvrté části jsou objasněny pojmy: taktický, operační a strategický manévry a rozebrány formy manévru používaného vojsky v útočné činnosti, zejména čelní úder, obchvat a obejití.

Plukovník L. Dubicki: Dělostřelecké zabezpečení násilného přechodu široké vodní překážky z chodu v operační hloubce nepřátelské obrany.

V první části jsou rozebírány způsoby dělostřeleckého zabezpečení přechodu vodní překážky z chodu, podstata tohoto zabezpečení dělostřelectva v takovém druhu činnosti. Pak autor rozbírá dělostřelecký útok a jeho základní údobí: dělostřeleckou přípravu násilného přechodu a zteče, dělostřelecké zabezpečení činnosti pěchoty a tanků, údobí boje na získaných předmostích.

V druhé části jsou rozebírány podmínky zaručující úspěch dělostřeleckého zabezpečení násilného přechodu vodní překážky z chodu.

V třetí části jsou ukázány zvláštnosti použití děl pro přímou střelbu, protitankového dělostřelectva, dělostřelectva vedoucího palbu ze zakrytých palebných postavení, minometů a protiletadlového dělostřelectva.

Ve čtvrté části jsou rozebrány zvláštnosti

zpracování rozhodnutí velitelem dělostřelectva, určení úkolů dělostřelectvu, plánování a organizace zastřelení a protibaterijní činnosti.

V páté části jsou rozvedeny zvláštnosti součinnosti dělostřelectva, součinnosti dělostřelectva s pěchotou a tanky, a letectvem a ženijním vojskem.

V poslední části jsou uvedeny zvláštnosti organizace přeskupení a manévru dělostřelectva, jeho zavedení do prostoru palebných postavení a přepravy na dobytá předmostí.

Kapitán J. Sarzyński: Poznámky k organizaci vojenských vzdušných převozů.

V článku je nejprve ukázána úloha a význam vzdušné dopravy v soudobé bojové činnosti.

V části »Podmínky a způsoby zásobování vzdušnou cestou« je ukázáno, v kterých případech může být použito vzdušné obrany. Jsou tu četné příklady použití vzdušné dopravy Sovětskou armádou za Veliké vlastenecké války a také charakteristika základních druhů vzdušné dopravy.

V části »Zásobování pomocí shazování zásob padáky« jsou uvedeny všeobecné zásady provedení naložení, převozu a shoení materiálu určeného k dopravě vzduchem.

V části »Zásobování vzdušnou cestou přistáním letounů« jsou rozebrány otázky volby míst přistání, organizace práce na nich a způsob přistávání letounů. Ve dvou posledních částech je vysvětlena dokumentace o zásobování vojsk vzdušnou cestou a také použití dopravního letectva k evakuaci.

Plukovník docent E. Krupiński: Některé otázky z zdravotnického zabezpečení vojsk za použití atomových zbraní.

V prvním odstavci článku popisuje autor ničivé účinky útočné vlny, světelného a radioaktivního záření vznikajícího při atomovém úderu a také ničící účinky bojových radioaktivních látek.

Druhá část seznamuje čtenáře s charakteristikou zdravotnických ztrát při použití atomových zbraní.

V třetí části vypočítává autor úkoly zdravotnické služby.

Vojensko-technické otázky

Plukovník Nádor Ferenc a podplukovník Zsolt József: Rušení radiolokace a boj o jeho odstranění.

Vojensko-politický obzor

Podplukovník Piszker Tibor: O krisi koloniálních systémů a některých zvláštlostech koloniálních válek (část II).

Diskuse

Podplukovník György István: K článku podplukovníka Zentaie: Organizace a provedení odrazení protiúderu obrněných vojsk protivníka.

Podplukovník Zalavári József: K článku podplukovníka Pappa »Organisace štábních cvičení«.

Major Ficzkó Győző: K článku podplukovníka Pappa »Organisace štábních cvičení«.

Vojenská historie

Podplukovník Sallai Elemér: Sovětská armáda podle zpráv nepřítele.

Nadporučík Benczédi László: Vojenské umění Transylvánského knížectví v době Gábora Bethlena.

Bibliografie

Nagy László: O monografii Kováce Endrého »Bém József«.

Číslo 2/1955

Generál-major Hegyi László: Desáté výročí osvobození Maďarska.

Generál-major Kovács István: Některé otázky organizace, plánování a přípravy protiútoků.

Podplukovník Csémi Károly: Využití mechanisované divise a některé zvláštnosti útočné operace v operační hloubce nepřítele.

Generál-major Kána Lőrinc: Organizace protivzdušné obrany za používání atomových zbraní.

Podplukovník Horváth Sándor a podplukovník Zentai Gyula: Význam vojensko-topografického studia bojiště v současné operaci (část III).

O cizích armádách

*** Řiditelné střely, které se používají v americké armádě.

Generál-plukovník István Bata: Systém jednotného velení v maďarské lidové armádě.

Generál-major Endre Matékovits: Některé otázky výchovy důstojníků v učilištích druhů vojsk a ve vojenských akademích.

Generál-major Béla Berczeli: Systém velitelských stanovíšť za používání atomových a chemických zbraní.

Plukovník László Szilágyi: Práce operačního oddělení armády v armádní útočné operaci.

Diskuse

Podplukovník Szöcs József: K článku »Některé otázky obranného boje střeleckého sboru se zřetelem na využití mechanisované divise«.

Podplukovník Szöllös Sándor: K článku »Ženíjní vybudování výchozího postavení při organizaci útočné operace na připravenou obranu nepřítele«.

Vojenská historie

Podplukovník Gráber György: První maďarská divise v boji proti fašismu.

Bibliografie

Podplukovník Gyémánt András: O knize Nemes Dezsőho »Osvobození Maďarska«.

Podplukovník Szilágyi László: O vojenském časopise ministerstva obrany Rumunské lidové republiky »Probleme de arta militara« sešit 5 a 6 z r. 1954.

Číslo 3/1955**Diskuse**

Major Ede Aradi: O článku »Praktické otázky organizace součinnosti«.

Major Karoly Ruzsnak a kapitán Mihály Horvath: O knize »Vojenská geografie«.

Bibliografie

Major Karoly Hajnal: Vojenské materiály z Velké sovětské encyklopedie (svazek 30—30).

Podplukovník Győrdy Gráber: O knize Lord Russel »Hrůzy fašismu«.

Informace o obsahu bulharského vojenského odborného časopisu Vojenna mysl čís. 3/1955

Generál-poručík Iv. Bečvarov: O úloze člověka v současné válce.

Generál-major Št. Atanasov: Vítězství bulharské lidové armády v l. 1944 až 1945 a jejich význam pro naši vlast.

Plukovník At. Semerdžiev: O překvapení v bojové činnosti.

Podplukovník Cv. Tomov: Střetný boj v systému soudobé bojové činnosti.

Kapitán J. Molchov: Dělostřelecká podpora zteče.

Plukovník D. Kožucharov: Využití tankového a mechanizovaného vojska v útočné operaci v zalesněném hornatém terénu.

Plukovník M. Nicov: Zvláštnosti organizace a činnosti zdravotnických orgá-

nů, služeb a útstavů v útočné operaci v zalesněném hornatém terénu.

Vojensko-historická část

Podplukovník G. Batalski: Protiútok Jižní skupiny na východní frontě v r. 1919.

Kapitán Ant. Pejčev: Berlínská operace (16. 4.—2. 5. 1945).

O cizích armádách

Major C. Nikolov: Organizace a vedení obranného boje pěší divise podle názorů v turecké armádě.

Vojenskovědecká činnost

Vojenskovědecká konference ve vševojenské akademii »G. S. Rakovski«.

Informace o obsahu rumunského vojenského odborného časopisu

Probleme de arta militara čís. 3/1955

Major F. Bordei a kapitán V. Simescu: Některé otázky radiového spojení s průzkumem.

Plukovník Gh. Sova: Součinnost v útočném boji střeleckého sboru za použití atomových a chemických zbraní.

Major M. Andanescu: Útok pozemních vojsk podél široké řeky v součinnosti s říční flotilou

Podplukovník C. Filoti: Letecké zabezpečení operace při odrážení námořního výsadku.

Major N. Cvaci: Použití vzdušných výsadků v útočném boji a operaci.

Major D. Ignat: Některé otázky souvisící s materiálně technickým zabezpečením vzdušných výsadkových jednotek.

Vydává MNO. Řídí redakční rada: Jaroslav Dočkal, Jaroslav Kučera, Václav Voneš, Josef Haman, Jaromír Vyhnánek, Zdeněk Malý, František Hura, Ján Lipový, Eduard Ureš, Josef Slabý, Ing. Jan Bělohoubek, Stanislav Hruška, Miloš Beneš, Karel Pavelka (redaktor).

Adresa redakce: Redakce časopisu »Vojenská mysl« MNO, Praha. — Vydává MNO v Našem vojsku, vydavatelství, n. p., Praha. — Tiskne Naše vojsko, tiskárna, n. p., provoz. 2.

V roce 1955 vyjde 6 čísel.

Časopis nelze předplácet, přiděluje se jen služebně.

»HISTORIE A VOJENSTVÍ«

V srpnu t. r. vyšlo 3. číslo sborníku Vojenského historického ústavu s tímto obsahem:

Úvodník, Čínská lidově osvobozenická armáda

Du Pin, Rok dalšího upevnění síly čínských lidových dobrovolníků

Jaroslav Křížek, První ozbrojené vystoupení čs. legií proti sovětské moci
10.—13. listopadu 1917

Antonín Hora, Vztah polského válečnictví první poloviny 16. století
k vojenskému umění husitů

D. Líbal — V. Piša, Nové poznatky o středověkém opevnění Starého
města pražského

M. Janovský, Přehled významnějších knižních novinek z oboru vojenství
a vojenských dějin

Sborník je volně prodejný. Cena šité brožury 8,50 Kčs.

UPOZORNĚNÍ REDAKCE

Pro vedení evidence přidělovaných výtisků časopisu Vojenská mysl, pro jejich ukládání, půjčování a zacházení s nimi platí v plném rozsahu ustanovení Rozkazu ministra národní obrany číslo 060 z 1. září 1955. Redakce upozorňuje zejména na ustanovení článků 39, 57, 62 až 65.

K článku 69 se stanoví tyto doby úschovy starších ročníků Vojenské mysli: běžný ročník a dva ročníky předcházející zůstávají uloženy u příjemců v plném počtu. Ze starších ročníků je možno vytržiti a zničit podle ustanovení citovaného Rozkazu ministra národní obrany čl. 99 až 102 nepotřebné výtisky, kromě jednoho výtisku každého čísla, který zůstává uložen trvale. Při zrušení útvaru (velitelství, ústavu) zničí se po provedení opatření podle článku 121 i tyto výtisky Vojenské mysli.

Při zacházení s Vojenskou myslí je třeba dále analogicky dbát zejména ustanovení článků 138 až 144 citovaného Rozkazu ministra národní obrany.

Redakce žádá příjemce časopisu Vojenská mysl, aby na základě zkušeností z letošního roku přezkoušeli nutnost ponechání dosavadního počtu přidělovaných čísel Vojenské mysli a zaslali redakci do konce října 1955 návrh na změnu počtu přidělovaných čísel Vojenské mysli. Současně s tím sdělte i své připomínky k obsahu letošního ročníku Vojenské mysli a přání týkající se tematiky Vojenské mysli 1956. Požadavek zvýšení počtu výtisků je nutno zevrubně odůvodnit. S přidělováním Vojenské mysli kromě svazů a svazků i jednotlivým útvarům vojsk nelze počítat ani v roce 1956. Také v roce 1956 bude Vojenská mysl přidělována jen služebně a jednotlivci si ji nebudou moci předplácet.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1000 S. MICHIGAN AVE.
CHICAGO, ILL. 60607
U.S.A.
1968

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1000 S. MICHIGAN AVE.
CHICAGO, ILL. 60607
U.S.A.
1968